

Скарби університетської книгозбірні

ПЛАНТЕНИ

TEMPLI D. VIRGINIS MARLÆ
VERA DELINEATIO.

“Caroli Scribanl e Societate lesv Antverpia” (18).
Гравюра Антверпенського катедрального собору
Діви Марії. Споруджений у 1352-1521 р.

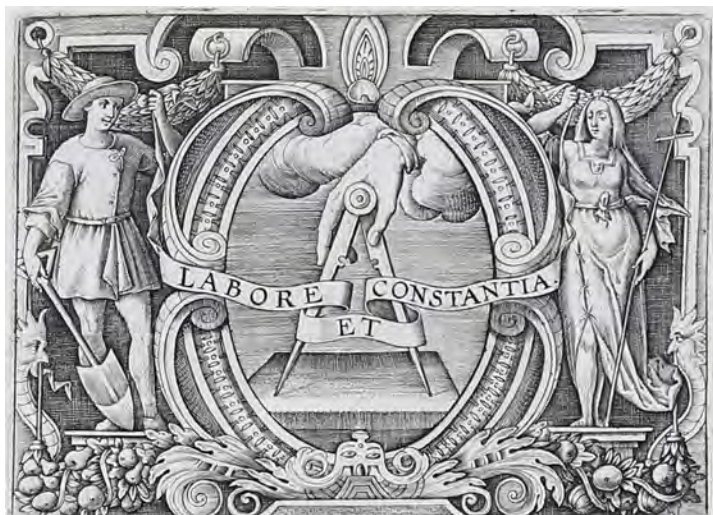

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Наукова бібліотека

ПЛАНТЕНИ

Каталог видань з фондів Наукової бібліотеки
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Упорядник О. І. Шилюк

Видавничий дім
"Гельветика"
2021

Упорядник

канд. істор. наук О. І. Шилюк

Відповідальний за випуск

канд. філол. наук, доц. М. Б. Зушман

Цифрові копії

Т. О. Шилюк

- П372 Плантени: каталог видань з фондів Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича / упор. О. І. Шилюк. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. - Серія “Скарби університетської книгозбірні”. Вип. 2. - 174 с.

Каталог є спробою здійснити опис колекції плантенів (книг видавництва Officina Plantiniana Крістофа Плантена, XVI – XVII ст.), які зберігаються у фондах НБ ЧНУ. Цей каталог має насамперед на меті реєстрацію, відзначаючи в міру можливостей особливості видань даного зібрання, доповнюючи і виправляючи в деяких випадках існуючі описи як видань, так і окремих примірників. Він стане відправним моментом для описів більш вузького масштабу, але глибшого і вичерпнішого характеру.

Каталог становить книгознавчий та культурно-історичний інтерес, рекомендовано науковцям, студентам, працівникам бібліотек, всім, хто цікавиться історією книжкової справи.

© Чернівецький національний
університет, 2021

ЗМІСТ

- 4 Про каталог
- 10 Крістоф Плантен – королівський архітипограф
- 29 Хронологічний каталог видань
- 165 Показчик прізвищ авторів, упорядників та інших імен, що згадуються в описах
- 96 Показчик назв книг
- 168 Показчик провенієнції
- 173 Джерела використані при підготовці цього видання

ПРО КАТАЛОГ

Найефективнішим способом фіксації детальних описів видань та примірників із їхніми особливостями, введення до наукового обігу інформації про фонди тієї чи іншої книгозбірні і водночас – збереження цих відомостей для історії є укладання друкованих каталогів. У таких випадках, як вигорання чорнила, деструкція паперу, можуть бути втрачені історичні відомості (інколи з частиною матеріальної субстанції), і тим більш важливо, щоб інформація про давні записи або ж особливості друку була збережена.

Крім того, каталог може сам стати джерелом широкого спектру історико-книгознавчих, історичних, філологічних та інших гуманітарних досліджень завдяки повному передаванню провенієнцій та всіх маргінальних записів зі збереженням оригінального написання.

Провенієнції як власницькі знаки, що свідчать про належність примірників до певних книгозбірень, суттєво доповнюють відсутню в інших документах інформацію про історію створення та побутування бібліотек, а також є одним з основних інструментів для здійснення фізичної та бібліографічної реконструкції розпоршених через певні історичні обставини книгозбірень. Тому виявлення та джерелознавче дослідження провенієнцій набувають особливої актуальності для книгознавчої науки.

Цей каталог є спробою здійснити опис колекції плантенів (книг видавництва Officina Plantiniana, родини Плантен-Моретусів, сер. XVI – сер. XIX ст.), які зберігаються у фондах бібліотеки. Короткі відомості

про колекцію: є зібранням книг видавництва Officina Plantiniana, яке працювало в період сер. XVI – сер. XIX ст.

Тип колекції: видовий.

Обсяг: 31 примірник (інвентарні номери).

Хронологічні межі: перша половина XVI – кінець XVII ст.

Мова документів: латинь, грецька, арабська, іврит.

Власницькі ознаки: видання мають власницькі записи, печатки, штампи, екслібриси.

Час надходження: з 1852 р. до 1959 р. включно.

Опис складається з таких основних частин:

1. Загальні бібліографічні дані: автор, заголовок, перекладач, редактор і т. ін., місце видання, видавець, дата, а також шифр книги у фондах бібліотеки.

2. Опис конкретного примірника: стан та дефекти, розмір, кількість сторінок, палітурка, оформлення титульної сторінки, оформлення тексту, мова, характеристика паперу.

3. Провенієнції та друкарські марки.

4. Індеси, серії та наявність конволютів.

5. Додаткова інформація про автора та видання.

Видання в каталозі розміщено за хронологічним принципом. Загальні бібліографічні дані наводяться мовою видання, з використанням формулювань, як у самих документах. З огляду на те, що домінуючою мовою була латинь, у каталозі збережено використання латинського або латинізованого написання імен авторів.

Усі книги, включені до каталогу, переглянуті й описані de visu. Починає опис бібліотечний шифр книги та інвентарний номер. У каталозі описано кожний примірник, що має інвентарний номер, охарактеризовано стан збереженості. Стисло описана палітурка, зазначено характерні особливості. Більшість плантенів мають

суцільношкіряну, зрідка комбіновану чи паперову палітурку.

Фоліація й пагінація вказані в тій формі, у якій вони наведені в тексті, арабськими або римськими цифрами. У квадратних дужках [ ] наводиться кількість нумерованих, а також порожніх сторінок. У круглих дужках ( ) позначено номери видань у каталозі. У фігурних дужках { } позначено номери зображень із “Покажчика провенієнцій”.

Розмір книжкового блоку визначено в міліметрах. Відзначено наявність друку у дві фарби, подано перелік усіх елементів художнього оформлення. Особливо виділено гравюри, зазначаючи, за можливості, їхніх авторів.

Детально не аналізувалися водяні знаки (філіграні), лише фіксувалась їхня наявність, оскільки спостерігалася лише частини знаків.

Необхідно також вказати на особливості передачі знаків на титульній сторінці:

- буква U часто друкувалась як V;

- римські цифри M і D у позначенні року друкуються як I, C та перевернута C, наприклад, CIO.IO. LXVII. [1567].

У каталозі також представлено кілька видань як недостовірні плантени (15, 16, 29, 30). Це знаходить своє виправдання в тому, що їхнє віднесення до плантенів не є категоричним. Хоча деякі з них містять друкарську марку плантенів, інформацію про місце видання та роки, які відповідають плантенам, проте відсутнє чітке формулювання приналежності, як, наприклад, “Officina Plantiniana”. Водночас вони являють собою зразки книжкового мистецтва періоду плантенів.

Описи супроводжуються ілюстративним матеріалом:

- зображеннями титульних сторінок та початкових гравюр;

- зображеннями деяких сторінок з елементами книжкових ілюстрацій, вклеєними мапами, портретами тощо, що дає уявлення про побудову та оформлення тексту. Оскільки більшість видань, представлених у каталозі, є великого розміру, т. зв. формату folio, то копії сторінок переважно зменшені.

Каталог також супроводжує система покажчиків: прізвищ авторів, упорядників та інших імен, що згадуються в описах; назв книг; провенієнцій. Посилання зроблено на порядковий номер за каталогом.

Цей каталог, як видно із сказаного вище, насамперед має на меті реєстрацію, зазначаючи в міру можливостей особливості видань цього зібрання, доповнюючи і виправляючи в деяких випадках наявні описи як видань, так і деяких примірників. Він стане відповідним моментом для описів більш вузького масштабу, але глибшого і вичерпного характеру.

Наприкінці укладач вважає за свій приємний обов'язок висловити глибоку вдячність особам, що в тій чи іншій формі сприяли його роботі.

КРИСТОФ ПЛАНТЕН – КОРОЛІВСЬКИЙ АРХІТИПОГРАФ

Серед досягнень європейського книгодрукування XVI-XVII ст. книгознавці, бібліотекарі та антиквари особливо виділяють продукцію деяких тодішніх друкарень. Предметом спеціальних досліджень та колекціонування є венеціанські та римські альдини, голландські ельзевіри¹, паризькі друки Етьєнів. До цієї групи всесвітньо відомих видавців-типографів також входить компанія Officina Plantiniana Крістофа Плантена, перше в Нідерландах² поліграфічно-видавниче підприємство промислового типу.

Officina Plantiniana, також відома як видавництво Плантена чи друкарня Плантена, була створена в Антверпені в 1555 р. за ініціативою Крістофера Плантена (1520-1589), найвідомішого друкаря і видавця свого часу. Плантен сприяв розвитку поліграфічного мистецтва в Антверпені, Лейдені й Парижі та зробив територію Нідерландів одним із найважливіших поліграфічних центрів Європи.

¹ Ельзевіри : каталог видань з фондів Наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича / упор. О. І. Шилюк. – Чернівці : Книги – XXI, 2020. – 104 с. – (Серія “Скарби університетської книгозбірні”. – Вип. 1).

² Назва “Нідерланди” в перекладі означає “Нижні землі”, проте перекладати його буквально неправильно, оскільки з історичних причин цим терміном заведено називати територію, приблизно відповідну сучасним Нідерландам, Бельгії та Люксембургу, частково Франції та Німеччини. В багатьох матеріалах, які описують події XVI-XVII ст. на території цих сучасних країн, досить часто вказується географічна територія “Low Countries” (“Низини”). Тому в цій роботі будемо використовувати термін “Нідерланди” для опису території “Low Countries”, а не лише території сучасної держави Нідерланди.

Крістоф Плантен (портрет роботи П. Рубенса, між 1612-1616 рр.).

Походження й навіть дата народження Крістофа Плантена й до сьогодні залишаються загадкою і предметом дискусій із багатьма версіями. Загалом, у більшості випадків, найбільш поширеною, згідно з написом на його могилі, є гіпотеза, що він народився в Турі (Франція) і що йому було сімдесят п'ять років, коли він помер, – у липні 1589 р., тобто він народився в 1514 р. Його звали Крістоф (Christoffel) Плантен (латинізований варіант Christophorus Plantinus). Плантен втратив матір будучи дитиною, разом із батьком переїхали до Орлеана, а звідти до Парижа. Хронологію цієї частини життя Плантена можна реконструювати приблизно так: у 1534 або 1537 р., у віці 14 або приблизно 17 років, його залишили в Парижі одного. Згодом він відправився в Кан, де в 1545 або 1546 р. одружився з Жанною Рів'єр. Десь у 1546 або 1547 р. він повернувся до Парижа. І нарешті, в 1548 або 1549 році у віці приблизно 28 або 29 років він виїхав із берегів Сени до берегів Шельди³.

Піднесення і розквіт Officina Plantiniana в XVI-XVII ст. збігаються з епохою, коли вчені Нідерландів змогли відіграти надзвичайно важливу роль у розвитку західної думки. Відповідно, історія Officina Plantiniana – це більше ніж розповідь про долю великого підприємства, вона також

³ Voet L. The Golden Compasses. The History of the House of Plantin-Moretus. 2 delen. 1969-1972. 1 deel. P11.

відображає і водночас є частиною великих культурних течій Заходу. Основні причини, чому Плантен вирушив до Антверпена, вбачаються досить чітко: жодне місто у світі не пропонувало амбіційним молодим людям більше можливостей, ніж комерційний мегаполіс Заходу – столиця та позикодавці, мережа комунікацій, що охоплювала земну кулю, досвідчені майстри у великій кількості тощо.

У XVI ст. Нідерланди вважалися дуже процвітаючою територією. Економічний підйом був зумовлений досить урбанізованою територією та чисельністю мешканців – 3 мільйони жителів у понад 300 містах. Ці міста в результаті контролювали 50% європейської торгівлі⁴.

Антверпен став першим найважливішим і найпотужнішим центром лютеранської, а згодом кальвіністської думки. Вчення Кальвіна було винятково добре пристосованим до потреб заможного місцевого суспільства. Теза про те, що успіх у житті є виявом Божої благодаті, а збагачення – нагородою за добродієність в житті, була головним девізом діяльності купців та ранніх капіталістів.

Унаслідок повного занепаду Брюгге, і особливо після відкриття Нового світу, економічна сила та гегемонія Антверпена над цими провінціями постійно зростала. Це місто було зосередженням іспанської та португальської торгівлі на Півночі Європи, центром, де сходилися нові світові торговельні шляхи. Італійські банкіри, англійські торговці тканиною, французькі купці та широкі кола сильних, заповзятих людей з усіх провінцій Нідерландів прагнули випробувати свою долю в цьому місті. Отже, у першій половині XVI ст. Антверпен перетворився на найбагатше, економічно найкраще оснащене та космополітичне торгове місто того часу, яке перевершувало Венецію, Ліон та Лондон.

Однією з найуспішніших галузей там була поліграфічна промисловість. Вона мала такий стрімкий розвиток, що до кінця XV ст. Антверпен був містом у Нідерландах, де

⁴ Król W. Kompleks muzealny Plantina-Moretusa w Antwerpii. Forum Bibliotek Medycznych. 2016, R. 9, nr. 2, S.247.

проживала найбільша кількість друкарів і де було видано найбільшу кількість книг.

Упродовж першої половини XVI ст. книгодрукування дедалі більше зростало. Цілий район міста з прилеглими вулицями був населений спеціалістами, які жили за рахунок друкарень та різних допоміжних виробництв: типографи, продавці книг, виробники шрифтів, гравери по дереву та міді, палітурники й виробники металічних застібок та інші.

Тому новачкові довелося завойовувати власне місце серед своїх попередників. Завдання було важким для молодого майстра, який не мав інших ресурсів, крім своєї мужності та майстерності. Маючи невеликі гроші та мало друзів, Плантену довелося боротися, щоб утриматися в місті, яке вже добре обслуговувалося багатьма майстрами друкарської справи. Із шістдесяти п'яти відомих друкарів, які у XV ст. працювали в Нідерландах, тринадцять жили в Антверпені⁵.

Відповідно, у XVI ст. у місті повинно було існувати не менше двохсот різних друкарень. Значну частку книгодрукування становили видання, пов'язані з освітою. Варто взяти до уваги той факт, що лише в Антверпені та у всій Фландрії було майже 150 шкіл, а також діяла гільдія вчителів, заснована в мегаполісі близько 1460 р.⁶

Плантен спочатку відкрив магазин, у якому продавав книги, а його дружина – галантерею. У вільний час він займався палітурною справою та оздоблював скриньки з марокканської шкіри. Цей бізнес процвітав, і незабаром майстер заслужив репутацію найвправнішого декоратора в місті. Але внаслідок трагічного випадку, коли вночі його прийняли за іншу людину й завдали ножових поранень, Плантен після цього фізично не міг обробляти шкіру та виготовляти палітурки книг. Він створює друкарню, у якій, найімовірніше, працював як видавець, ніж як друкар. Необхідно зазначити, що в перші роки своєї кар'єри

⁵ Rooses M. Plantin et l'imprimerie Plantinienne. Mémoire couronné par l'Académie royale de Belgique au Concours Stassart. Gand, 1878. P.8.

⁶ Szmytka R. Rozwój drukarstwa w Niderlandach w XVI wieku na przykładzie Antwerpii i rola druku podczas antyhiszpańskiego powstania. Prace Historyczne. 2010, Numer 13, S.86.

друкаря Плантен часто видавав книги у співпраці з колегами. Саме тому, з 1555 по 1564 р. у багатьох творах ми знаходимо його ім'я разом з іменами П'єра Білаєрта (Beelaert), Стілсіуса (Steelsius), Жана Ван Весберге (Waesberghe), Віллема Сільвіуса (Silvius) та Аарнута Біркмана (Birckman)⁷. Ще тривалий час Плантен звертався до інших друкарів по допомогу – або як співредакторів, або співвидавців. Інформації про ранні роки діяльності у сфері друку Плантена не так багато, але кількість робіт, що вийшли з його друкарських пресів у період з 1555 по 1562 р., говорить сама за себе: 10 у 1555 р., 12 – 1556 р., 21 – 1557 р., 23 – 1558 р., 13 – 1559 р., 13 – 1560 р., 28 – 1561 р. і 21 в 1562 р., що разом складає 141 назву⁸. Ці цифри здаються незначними, але їхнє справжнє значення досягається при порівнянні з тим, що друкували в той час інші типографи в Антверпені. Так, поруч із Плантеном однією з найважливіших фігур серед антверпенських друкарів був Віллем Сільвіус, який за свою кар'єру, з 1559 по 1580 р., випустив менше книг (близько 120), ніж Плантен за перші сім років своєї роботи як типограф⁹.

З року в рік зростає також значущість і різноманітність видань Плантена: 1557 р. – надрукував свій перший словник; 1558 р. – перші твори латинських класиків; 1559 р. – перша Біблія на латині; 1560 р. – перший друк грецькою мовою; 1562 р. – словник на чотирьох мовах (грецька, латинська, французька та нідерландська), 1564 р. – перша Біблія на івриті. Теологія та філософія, юриспруденція та фізика, історія та географія, філологія та література – усі ці сфери тогочасних знань були представлені серед видань Плантена. Такий стрімкий прогрес був перерваний лише протягом 1562 і 1563 рр.

У 1561 р. Плантен використовував уже чотири друкарські

⁷ Rooses M. *Plantin et l'imprimerie Plantinienne. Mémoire couronné par l'Académie royale de Belgique au Concours Stassart*. Gand, 1878. P.19.

⁸ Відповідно до дат, наведених у самих публікаціях. Насправді багато з них повинні мати попередні дати. Наприклад, більшість робіт, що вказують 1562 р. на титульних сторінках, насправді були надруковані наприкінці 1561 р.

⁹ Voet L. *The Golden Compasses. The History of the House of Plantin-Moretus*. 2 delen. 1969-1972. 1 deel. P.32.

преси. Знову ж таки, ця цифра взята сама по собі не має великого значення, тому її необхідно розглядати в історичній перспективі. В XVI і навіть у XVII ст. типографії з чотирма працюючими друкарськими пресами входили в число великих підприємств. З оборотними коштами, наданими партнерами, *Officina Plantiniana* вступила в період розширення. У 1564 р. там працювало 5 пресів, у наступному році – 6. На початку 1566 р. їх нараховувалось уже 7, що було феноменальною кількістю на той час. Тоді у Плантена працювало 33 друкарі, складачі та коректори¹⁰. За оцінками стандартів XVI ст., це було еквівалентом нинішнього великого концерну з кількома тисячами працівників. Бізнес був більше зосереджений на оптовій торгівлі, ніж у попередній період, та базувався головню на продавцях книг в Антверпені, паризькому ринку та франкфуртських ярмарках.

Із самого початку сфера діяльності Плантена була міжнародною. Він використовував свої зв'язки з Парижем, можливо, і зі своїми фінансовими покровителями, щоби перенести більшу частину своєї продукції на французький ринок. Починаючи з 1557 р. регулярно відвідував ярмарок у Франкфурті-на-Майні, який був на той час великим міжнародним ринком книжкової торгівлі. Філії його видавництва працювали у Франції (Париж), Іспанії (Саламанка), Нідерландах (Лейден).

Три великі кризові роки в історії Нідерландів – 1566/67, 1572 і 1576 – також були вирішальними й у житті Плантена. Його ділове життя характеризувалось послідовністю не лише великих досягнень, але й великих нещастя та потрясінь. У ці важкі роки Плантен вміло працював, долаючи небезпеки релігійної ненависті і політичних пристрастей. Можливо, з відстані чотирьох століть легко звинуватити Плантена у двозначному або занадто реалістичному ставленні до церкви загалом. У своїй релігії друкар усе своє життя залишався

¹⁰ Voet L. *The Golden Compasses. The History of the House of Plantin-Moretus*. 2 delen. 1969-1972. 1 deel. P.46.

вірним своєму проголошеному ідеалу – релігійній терпимості, оповиті неортодоксальним містицизмом, але всередині Римсько-католицької церкви. Наскільки це було можливо, він залишався поза політичною боротьбою.

Переїхавши з Парижа в Антверпен на початку своєї діяльності, він не врятувався, а лише відклав свою участь у конфлікті між друкарством, державою та церквою. Країна, яка обіцяла дати йому свободу, стала полем битви. Так, у 1562 р. регент Маргарет Пармська наказала розшукати невідомого друкаря єретичного молитовника. Було доведено, що книга надрукована в друкарні Плантена. Попереджений про небезпеку, він втік до Парижа, де пробув двадцять місяців. Але коли він міг безпечно повернутися, його бізнес був зруйнований, а друкарня й навіть домашнє майно продано на аукціоні, щоби задовольнити вимоги кредиторів. Тринадцять років праці було втрачено. Плантена підозрювали в співучасті у справі щодо єретичного друку, але не засудили. Він подолав упередження церковної влади, назавжди забезпечивши з нею дружні відносини, хоча згодом його часто засуджували як кальвініста.

Четверо заможних людей позичили йому гроші на відновлення роботи друкарні. І вже через чотири роки в нього було сім друкарських пресів та сорок робітників, видано 209 назв книг¹¹.

Період найбільшого процвітання видавця Плантена розпочався в 1570 р. Його друкарня стала одним із чудес книжкового світу: працювали двадцять два друкарських верстатів, і щодня для оплати праці його робітників потрібно було двісті золотих крон¹². Для сім'ї та облаштування майна він придбав велике приміщення, в якому нині розташований музей Плантена-Моретуса (Plantin-Moretusmuseum). Наприкінці 1570 р. іспанський король Філіп II доручив Плантену надрукувати богослужбові книги для Іспанії, і з

¹¹ Vinne T. Christopher Plantin, and the Plantin-Moretus museum at Antwerp. New York : Printed for the Grolier club, 1888. P.22.

¹² Там само. P.23.

цього приводу друкар отримав привілей Святого Престолу, який поширювався на всі країни та території, що залежали від монархії. Це стало вирішальною основою майбутнього процвітання родини Плантена-Моретусів. У 1570 р. король Іспанії Філіп II призначив його архітипографом¹³ (“Architypographus Regii”). Плантен листувався з багатьма великими вченими та художниками свого часу, його вважали найкращим друкарем у світі. Король Франції запросив його до Парижа, герцог Савойський запропонував йому велику друкарню та спеціальні винагороди, якщо він переїде до Турина, але відомий друкар залишився в Антверпені і розширив свій бізнес.

На перший погляд, Плантен сприймався як щасливий і заможний чоловік. Він був у дружніх стосунках із рядом науковців, письменників та художників. Його друкарня бурхливо розвивалася. До 1577 р. він уже володів книгарнею в Парижі, мав філію у Франкфурті. Плантен не лише працював сам, а й залучав до цієї справи всю сім'ю. Навіть його молодші доньки навчилися писати й читати книги, часто іноземними мовами, до досягнення ними дванадцяти років. Франс ван Равелінген (лат. Franciscus Raphelengius) і Ян Моретус, які одружилися з двома старшими дочками Плантена, жили в Антверпені і допомагали своєму тестю. У власному будинку в Парижі проживала його дочка Мадлен, що вийшла заміж за Жюльєн Бей. Кетрін Плантен одружилася в Парижі в 1571 р. з Жаном Гассеном, торговцем білизною. У 1578 р. Генрієтта, наймолодша донька, стала дружиною П'єра Моретуса, брата Яна. Сам Ян Моретус був його головним писарем і постійним відвідувачем усіх німецьких книжкових ярмарків, а Франс

¹³ В обов'язки посади архітипографа входили як нагляд за ринком друкованої продукції, так і повноваження затверджувати чи відлучати від професії майстрів і підмайстрів друкарської справи. Він ніс також відповідальність за їхню поведінку і зміст усіх видань. Архітипограф повинен був вести реєстр майстрів, підмайстрів і учнів у кожній майстерні, а також коректорів; вести облік усіх книг, що з'явилися, а церковні інспектори мали повідомляти йому щодо привілеїв, наданих для друку нових книг. По суті, Плантен отримав статус головного друкаря королівства.

Равелінген був його найкращим коректором друкованих видань. Для Плантена ці два зяті були дорожчі за всіх інших, тому що вони були найбільш схожі на нього й мали любов до навчання та скрупульозне почуття обов'язку. Він назвав їх своїми “deux autres moy-memes aux deux principaux points de mon estat.”¹⁴ Читання коректури та друк були головними для Равелінгена, тоді як магазин та ведення бухгалтерії були пріоритетом Моретуса.

Будівля Gulden Passer (“Золотий циркуль”) стала власністю Плантена в 1565 р., але вона була занадто маленькою для його бізнесу, що постійно розширювався.

Ян Моретус (портрет роботи П. Рубенса, рік невідомий).

Франс Равелінген, (портрет роботи невідомого автора, 1596 р.).

Друкар орендував ще сім будинків на цій та сусідніх вулицях. Навколо “Золотого циркуля”, та навколо Плантена, Яна Моретуса та Франса Равелінгена, зібралось коло гуманістів і вчених. Деякі з них були тісно пов'язані з друкарнею, працюючи коректорами. Найвідоміші з них – Юстус Ліпсій та Корнеліс ван Кіль, зокрема останній отримав славу в історії нідерландської лінгвістики своїми словниками. Інші вчені епізодично співпрацювали з типографом для здійснення

¹⁴ “два мої Я, коли стосується двох основних моментів мого бізнесу” – Sabbe M. Plantin : the Moretus and their work. Brussels : L.J. Kryn, 1926. P.40

конкретних проєктів. Багато відомих громадян Антверпена також підтримували тісні стосунки з Плантеном.

Але перш ніж Плантен зайняв своє нове приміщення, було надруковано найбільшу і найдорожчу книгу, відому на той час у всьому світі, – “Біблію Поліглотта”¹⁵ (1568-1573). Заплановане видання біблійних текстів на чотирьох мовах (іврит, халдейська [арамейська], грецька та латинська) у шести томах перетворилося в головну справу його життя (opus magnum) уже на п'яти мовах (були додані сирійські тексти) у восьми томах, формату фоліо. П'ять із них містили тексти Біблії, а останні три становили так звані додатки (Apparatus sacer), які включали серію докладних трактатів про звичаї древніх євреїв, граматики і словники для івриту тощо. Уся робота, особливо останні три томи, була багато ілюстрована – з посторінковими ілюстраціями та використанням гравюр на мідних пластинах. Друк Біблії розпочався у липні 1568 р., а останні аркуші закінчили друкувати в 1572 р. За весь цей час щодня над друком видання працювало сорок робітників. Загалом наклад Біблії налічував 1200 примірників.

Цей твір упродовж століть залишався символом творчого духу Плантена. Проте так само символічно, що цей шедевр – найбільша робота, коли-небудь виконана

“Біблія Поліглотта”, титульна сторінка

¹⁵ Оригінальна назва лат. “Biblia sacra hebraice, chaldaice, græce et latine, Philippi II Regis Catholici pietate et studio ad Sacrosanctæ Ecclesiæ usum” (Священна Біблія єврейська, халдейська, грецька і латинська, Філіпа II католицького короля благочестям і відданістю для вживання Найсвятішою Церквою). Також відома під назвами: “Поліглотта Плантена” (лат. Polyglotta Plantiniana), “Антверпенська Поліглотта” (ісп. Poliglota de Amberes) або “Королівська Біблія” (лат. Biblia Regia).

одним друкарем у Нідерландах, перебуває на початку великого періоду розвитку й розширення друкарської справи Плантена, і в той же час є його серйозною фінансовою проблемою. Це видання принесло йому тільки почесне визнання, але не прибуток. Король Іспанії лише пообіцяв фінансову допомогу, а Плантен зазнав величезних витрат і переслідувань кредиторів. Відповідно доводилося продавати свої книги за збитковими цінами. Хоча Плантен був зайнятий “Біблією Поліглотта” та іншими богослужбовими виданнями, однак він усе ще знаходив час, можливість і капітал, щоби випустити багато інших книг: грецьких і римських класичних авторів, теологічні і юридичні трактати, шкільні підручники, томи ілюстрованих притч і алегорій, ботанічні роботи тощо.

У цей період відбуваються події “Іспанської люті” (4 листопада 1576 р.). Антверпен роками був у стані заколоту проти короля Іспанії. Для придушення цього заколоту цитадель міста була заповнена іспанськими солдатами. Затримка видачі платні іспанським військовим призвела до триденного пограбування міста і знищення тисяч його мешканців. Розквіт великого міста, яке було гордістю Європи, зазнав удару, після якого воно так і не відновилося. Справа Плантена знову зазнала втрат: “Дев’ять разів я мусив платити викуп, щоб врятувати своє майно від знищення; було б дешевше відмовитися від нього”¹⁶.

Але його зневіра була лише на день. У руїнах розграбованого міста Плантен усе ще продовжував працювати. Залишок його життя був практично невпинною боротьбою з боргами, але борги не змусили його відмовитися від своїх великих планів. Щоб сплатити борги, йому часто доводилося продавати свої книги за занадто низькими цінами. Іноді він мусив продавати власні робочі інструменти.

За згодою кредиторів Плантен тимчасово передав свою посаду зятям, а в 1582 р. переїхав до Лейдена. Там його радо прийняли в університеті і відразу призначили

друкарем. Він заснував нову друкарню, у якій пропрацював майже три роки. У самому Лейдені Плантен дотримувався найсуворішого нейтралітету. У своєму пізнішому листуванні він неодноразово підкреслював, що влаштувався в Лейдені тільки завдяки чітким запевненням у тому, що йому буде дозволено триматися подалі від політичних і релігійних протиріч. Він також категорично заявив, що влада Лейдена ніколи не чинили на нього тиск.

Коли облога Антверпена закінчилася, Плантен повернувся. Постає проблема Лейденської друкарні: після від’їзду Плантена під опікою його дружини залишилося приміщення, обладнання та запаси книг і паперу, які становили значний капітал. Його вчений зять Франс Равелінген, фахівець зі східних мов, який упродовж багатьох років був його головним коректором і керував друкарнею в Антверпені, коли Плантен був у Лейдені, на початку 1586 р. з родиною теж приїхав у це місце. Тут він змінив свого тестя на посаді університетського друкаря. У тому ж році він став заміщати професора івриту, а в 1587 р. його підвищили до посади професора Лейденського університету.

У 1585 р. Плантен продав друкарню, будинки та всі свої речі в Лейдені Франсу Равелінгену, але це був продаж лише на ім’я. Цим фіктивним продажем було дотримано законності та усунено небезпеку конфіскації майна. У результаті цього Франс Равелінген зміг зафіксувати для себе такі ж умови, які мав Плантен, а саме – друк академічних праць, а не книг на суперечливі релігійні чи політичні теми.

З 1586 р. колишня друкарня Плантена в Лейдені була відома як “Officina Plantiniana apud Franciscum Raphelengium” з друкуванням лише академічних творів.

Крістоф Плантен помер 1 липня 1589 р. Хоча внаслідок своїх сміливих починань він мав значні фінансові збитки упродовж багатьох років перед своєю смертю, проте залишив значний спадок. Після смерті Плантена друкарня в Антверпені стала власністю його зятя Яна Моретуса, а друкарня в Лейдені дісталася другому зятю Франсу Равелінгену. Лейденська

¹⁶ Vinne T. Christopher Plantin, and the Plantin-Moretus museum at Antwerp. New York : Printed for the Grolier club, 1888. P.27.

друкарня припинила своє існування в середині XVII ст., не витримавши конкуренції з Ельзевірами, а друкарня в Антверпені діяла ще двісті років, видаючи книги під торговою маркою “Officina Plantiniana” з додаванням імені керівника діючого видавця.

Згідно із заповітом, складеним спільно з дружиною, яка незабаром також померла, Плантен передав управління своєю друкарнею та більшістю майна зятю Моретусу та його дружині з наказом, що вони, по їх смерті, повинні заповідати нерозділену друкарню синові або наступнику, який міг би як найвдаліше керувати нею. Якщо в них не було б гідного сина, то вони повинні вибрати компетентного наступника із сім'ї. Цю вимогу було дотримано. За часів Яна Моретуса репутація видавничого дому Officina Plantiniana була повністю збережена, хоча публікацій було не так багато й не настільки вишуканих. Але це падіння значною мірою відбулося через зменшення значення Антверпена як комерційного міста. Його сини Бальтазар та Ян Моретус II розвинули видавництво до найвищого ступеня процвітання.

Понад двісті років вони були винятковими видавцями релігійних книг, що використовувалися в Іспанії та її колоніях. Занепад Officina Plantiniana розпочався зі смертю Бальтазара III у 1696 р. Упродовж XVIII ст. вона втратила свою першість як перша друкарня у світі і була просто мануфактурою для видання релігійних книг. У 1808 р. спеціальні привілеї, які Officina Plantiniana мала для виготовлення таких книг для Іспанії та її володінь, були скасовані. Відповідно й цей великий бізнес поступово скорочується.

Едуард Жоаннес Моретус-Плантен, останній представник династії, успадкувавши друкарню в 1865 р., ставився до неї, як до музейного сховища, докладаючи чимало зусиль для збереження й підтримки в початковому вигляді. Останнє видання з друкарні Плантена-Моретуса вийшло в 1866 р.

В 1873 р. матеріальний стан видавництва значно погіршився, й постало питання про продаж будинку і всього

майна. Бельгійська громадськість у цих умовах звернулася до уряду, після чого міністерство внутрішніх справ схвалило придбання за державний кошт будинку друкарні зі всіма колекціями. Половину суми виділив уряд Бельгії, половину – влада Антверпена. Відповідно, на початку 1877 р. власність

Музей Плантена-Моретуса, зал із сімейними портретами.

Музей Плантена-Моретуса, зал із друкарськими верстатами та наборами шрифтів.

Плантена стала державною, а в серпні цього ж року музей Плантена-Моретуса був відкритий для відвідувачів. Першим його керівником та хранителем був відомий дослідник Макс Роозес, який опублікував чимало праць із дослідження книгодрукування, у т.ч. і з діяльності Крістофа Плантена.

У музейному зібранні виявилось понад 3 тис. мідних матриць для гравюр та понад 15 тис. пуансонів – найбільша в світі колекція друкарських шрифтів XVI ст., а

також понад 20 тис. томів книг, у тому числі майже всі книги, видані Плантеном та Моретусами, повністю зберігся архів видавництва починаючи з 1555 р. В музейній колекції також зберігаються понад 650 малюнків відомих художників, зокрема Босха, Брейгеля і Рубенса.

Музей Плантена-Моретуса є продовженням Officina Plantiniana. У 2005 р. музей був внесений до Списку Світової спадщини ЮНЕСКО. Ніхто не знає, як виглядала друкарня

Гутенберга, як виглядали всередині видавництва Альда Мануція та Ельзевірів. Музей Планта-Моретуса в Антверпені – єдина друкарня, яка залишилася цілою як пам'ятник великої справи. Це друкарня, яка не була фабрикою, а скоріше як

Музей Планта-Моретуса, шрифти

осередок мистецтва та освіти, виробництва й торгівлі. Звичайно, що будинок-музей виглядає не таким, як був при Планта. Його наступники, особливо Бальтазар I, внесли багато змін, доповнень та реставрування. Великою принадою музею є те, що будинок та його вміст – книги, малюнки, гравюри, вікна, стіни, преси, меблі – розташовуються на своїх місцях та у відповідному інтер'єрі.

Музей Планта-Моретуса, найстаріші друкарські верстати у світі

з них написано самим Планта: рахунки фламандською, листування латиною, французькою та інколи іспанською мовами. У цих записах можна знайти його листування з художниками, науковцями та сановниками, як цивільними,

осередок мистецтва та освіти, виробництва й торгівлі. Звичайно, що будинок-музей виглядає не таким, як був при Планта. Його наступники, особливо Бальтазар I, внесли багато змін, доповнень та реставрування. Великою принадою музею є те,

Найцінніша частина музейної колекції, яка нараховує понад 14 тис. книг, міститься не в її друкованих, а в письмових документах. Планта був взірцем ділової людини, ретельно зберігав записи, рахунки та значну кількість своєї кореспонденції, і вчив своїх наступників проявляти подібну старанність. Записи показують більше, ніж бізнес, – вони показують людину та її мотиви. Багато

так і церковними особами, а також щотижневі рахунки його робітників, облік матеріалів, рахунки продажів, прибутків та збитків, меморандуми про підготовлену та виконану роботу – усе, що потрібно для розуміння економіки старої друкарні.

Бухгалтерські книги засвідчують, що середньорічні заробітки експертів-складачів становили 1142 флорини, а друкарів – 105 флоринів. Робота розпочиналась о 5 годині ранку, але часу на її закінчення не вказано. Правила Планта були суворими. Одним із них було те, що складача, який невідповідно встановив три слова або шість букв, необхідно штрафувати. Також була заборона будь-яких дискусій щодо релігії¹⁷. Частка коректорів відносно складачів була великою – так, у 1575 р. Планта мав, крім Равелінгена та Моретуса, ще 5 коректорів на 24 складачів, а також 39 друкарів та 4 учнів¹⁸.

Усупереч поширеній думці, обсяги видань Планта були невеликими. Звичайний тираж складав 1200 примірників; найбільшим виданням було 3900 примірників П'ятикнижжя на івриті¹⁹. Він відмовлявся друкувати книги невеликими накладками, якщо йому не заплатили вартість роботи до її початку. Переважно роздрібну торгівлю звичайними книгами здійснювали дружина та дочки в магазинах в інших кварталах міста. Майже всі його книги надходили до продавців книг на ярмарках чи в інших містах, яким він давав невелику знижку – приблизно шосту частину роздрібної ціни. Роздрібні ціни також були дуже низькими.

Історія видавництва Планта та його стосунки з сучасниками, які довірили йому свої твори, є блискучим розділом історії гуманізму не тільки в Нідерландах, але й в усій Європі. Протягом першої половини своєї кар'єри, аж до "Іспанської люті" (1576), друкарня Планта була центром справжнього ренесансного духу сміливості та невгамовного прагнення до знань. Планта пише: "Що стосується мене, я

¹⁷ Vinne T. Christopher Plantin, and the Plantin-Moretus museum at Antwerp. New York : Printed for the Grolier club, 1888. P.55.

¹⁸ Там само. P.56.

¹⁹ Vinne T. Christopher Plantin, and the Plantin-Moretus museum at Antwerp. New York : Printed for the Grolier club, 1888. P.78.

завжди вважав, що навчання молоді країни та все, що від цього залежить, як письмо, друк та книги, безумовно, має для короля таке велике значення, як гроші або будь-яка інша цінна річ”²⁰.

Вплив Плантена в типографіці помітний зокрема в іконографії та орнаменталізації книги. Саме тоді був розроблений специфічний фламандський стиль, заснований на готичному стилі німецьких візерунків, пом'якшених французьким духом і збагачений італійськими орнаментами. Плантен був відомий насамперед поширенням техніки використання гравійованих мідних пластин, яка здійснила революцію в поліграфічному виробництві.

Перші книги, які друкував Плантен у 1555-1556 рр., мали друкарську марку у вигляді дерева, уздовж якого піднімається виноградна лоза, в овальній рамці довкола девізу “Exerce imperium et ramos compesce fluentes”. Деякі книги, надруковані в 1556-1557 рр., мали друкарську марку у вигляді виноградної лози з девізом “Christus vera vitis”²¹.

У 1558 р. вперше бачимо появу друкарської марки Плантена у вигляді циркуля: рука, яка виходила з хмари, тримала розкритий циркуль, одна з ніжок якого розташовувалася в центрі, а друга – описувала коло. Між точками циркуля, над цією фігурою або навколо неї, стрічка з девізом “Labore et Constantia”. Форма цього малюнка дуже різноманітна – якби ми порахували їх, знайшли б принаймні

сотню різних дизайнів, використаних Плантеном та його

²⁰ Sabbe M. Christopher Plantin. Translated from the Flemish by Alice Van Riel-Göransson. Antwerp., J.-E. B.schmann, 1923. P.16.

²¹ Rooses M. Plantin et l'imprimerie Plantinienne. Mémoire couronné par l'Académie royale de Belgique au Concours Stassart. Gand, 1878. P.21

1610

1592

Raphelengium

1605

1637

1567

1680

1581

наступниками.

Деякі з них – ескізи та прості, інші мають досконалість справжнього художнього друку. Рамки друкарської марки не менш різноманітні. Іноді це просто простий банер із девізом; іноді це коло, більш-менш пишно прикрашене, з девізом всередині. Найчастіше це дві алегоричні фігури: орач, Геракл

або ангел, переодягнений у Геракла, що представляє працю (Labor) та жінка, що представляє наполегливість (Constantia). Сам циркуль мав своє символічне значення: ніжка, що опиралася на стіл, представляла постійність; та, що оберталася, – роботу.

Плантен не зміг вибрати кращого девіза: він справді був людиною праці та наполегливості, тому є доказом все його життя. Тільки-но він закінчив одну справу, як у його голові вже народжувалася інша нова і велика ідея. Хвороби приковували його до ліжка, часи неприємностей зупиняли його справи; йому доводилося позбуватися свого майна за безцінь; тікати до іншого міста – і все ж мужність ніколи не покидала його. В кінці свого життя він міг по праву пишатися досягнутою метою, удачею та славою, яку він набув чесно, завдяки праці та наполегливості.

Музей Плантена-Моретуса, картина – друкарська марка

ХРОНОЛОГІЧНИЙ КАТАЛОГ ВИДАНЬ

Автор: Justinianus.

Заголовок: Roussard, Louis (укладач).

Codicis DN. Iustianiani Sacratissimi principis pp. a. ex repetita praelectione, Lib. XII. Ex Codicis Theodosiani & veterum exemplarium collatione innumeris mendis repurgati, & perpetuis notis illustrati, L. Russardo I. C. auctore. [Lib. I - V]

Видавець, рік: Antverpiae, Ex officina Christophori Plantini, CIO. IO. LXVII. [1567]. Cvm privilegio.

Сторінки: 603, [3].

Стан: задовільний.

Дефекти: відірвана передня обкладинка, пошкоджений корінець.

Розмір: 170x110 мм (8°).

Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра білого відтінку, декоративне тиснення. Корінець на 4 бинти, залишки паперової етикетки та написи чорнилом (буквенно-цифрові позначки).

Титульний лист: чорна фарба.

Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена на титульному листі.

Оформлення ініціали, маргіналії, використання кустод, верхні тексту: колонтитули, помітки чорнилом; мова тексту – латинь.

Провенієнції: на звороті обкладинки – екслібрис бібліотеки університету австрійського періоду {16}. На титульному листі та 101 с. – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2}; на титульному листі – печатка “Ad Bibl. Acad.Land.” {5}, печатка “Ex Bibliotheca Laibach” {6}, помітка чорнилом “Monasterij Seon. Honoratus Abbas. 1640” {19}. На звороті титульного листа – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}.

Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.

Примітки: містить покажчик імен, список скорочень, зміст всіх 12 книг. Сторінки 17-20 непрономеровані.

Детальніше про автора та видання: Юстиніан I (Флавій Петро Савватій Юстиніан; лат. Flavius Petrus Sabbatius Iustinianus) (483-565) – візантійський імператор. “Кодекс” Юстиніана - частина грандіозної кодифікації римського права “Corpus iuris civilis”. Це офіційне зведення римських імператорських указів. Він складається з 12 книг, місяць титули, а ті розділяються на окремі ухвали (лат. leges або constitutiones). Це видання містить книги I - V, у його підготовці взяв участь французький правознавець XVI ст. Людовік Руссардо.

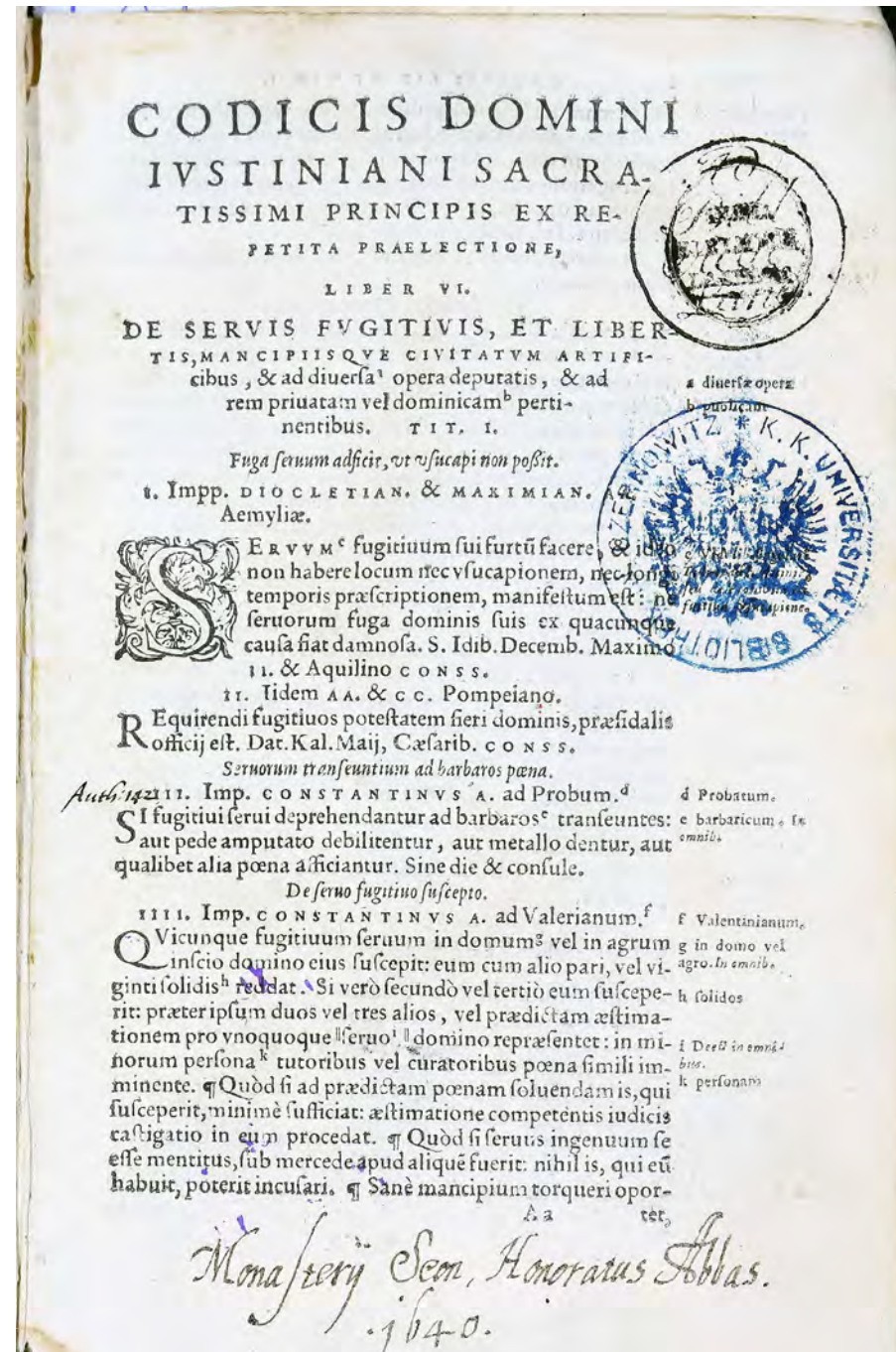

- Автор: Justinianus.
Заголовок: Codicis Domini Iustiniani Sacratissimi principis ex repetita praelectione, [Liber VI - XII]
Видавець, рік: [1567].
Сторінки: 755, [1].
Стан: задовільний.
Дефекти: відсутня титульна сторінка.
Розмір: 170x110 мм (8").
Палітурка: матеріал палітурки – дерево, шкіра білого відтінку, декоративне тиснення. Корінець на 4 бинти, залишки паперової етикетки та написи чорнилом (буквено-цифрові позначки).
Титульний лист: відсутній.
Друкарська марка: відсутня.
Оформлення: ініціали, маргіналії, використання кустод, верхні колонтитули, помітки чорнилом; мова тексту – латинь, окремі фрагменти – грецька.
Провієнції: на звороті обкладинки – екслібрис бібліотеки університету австрійського періоду [16]. На першій сторінці книжкового блоку та 101 с. – печатка бібліотеки університету австрійського періоду [2]; на авантитулї – штамп бібліотеки університету радянського періоду [4]; на першій сторінці книжкового блоку помітки чорнилом "Monasterij Seon. Honoratus Abbas. 1640" [19], печатка "Ad Bibl. Acad.Land." [5], розмита печатка "Ex Bibliotheca Lai-bach"[6].
Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
Примітки: за відсутності титульного листа складно вяснити типографа даного видання. Порівняння зображення першої сторінки з електронними колекціями дозволило знайти подібне видання в Європеані з фондів Баварської державної бібліотеки (München, Bayerische Staatsbibliothek), де типографом вказано – Plantinus, рік видання –1567. Також дане видання по оформленню подібне до видань Ex officina Christophori Plantini (1, 3, 4). Все це дозволяє впевнено віднести дане видання до плантенів.
Детальніше про автора та видання: "Кодекс" Юстиніана - частина грандіозної кодифікації римського права "Corpus iuris civilis". "Кодекс" – офіційне зведення римських імператорських указів. У представлене видання увійшли книги VI – XII.

Emancipati debent intra annum agnoscere bonorum possessionem Unde liberi.

III. Iidem A. & C. C. Marcello.

E Mancipata si non agnouit intra annum unde libertatis bonorum possessionem: nullam ad haeres vindicationem successionis^a transmittre potuit. D. III. kal. Maij, Heracliae, c. c. cons.

a possessionis

Ignorans non potest agnoscere: nec labitur ei tempus.

b Maximino.

v. Iidem A. & C. C. Maximo.^b

c an

Quandiu per facti quaestione incertum est utrumne secundum tabulas, an ab intestato, & ex quo capite possessio sit delata: ne tibi tempus agnoscendae bonorum possessionis praefinitum cedat, superstitiosam geris solitudinem.

d Fortunae.

vi. Iidem A. & C. C. Frontinae.^d

e cursum

Iuris ignorantiam nec mulieribus prodesse in edicti perpetui cursu^e de agnoscenda bonorum possessione, manifestum est. Dat. III. kalend. Maij, Sirmij, Caesariib. c. o. s. s.

Tutor solus potest agnoscere bonorum possessionem pupillo delatam: non autem pupillus sine tutore, nisi iudex ex certa scientia defectum tutoris suppleat.

VII. Pars epistolae CONSTANTII & MAXIMIANI A. & SEVERI & MAXIMIANI nobilibus Caesarem.

f completi

Bonorum quidem possessionem pupilli nomine agnoscere tutorem potuisse, aperte declaratur. ipse autem pupillus bonorum possessionem sine tutoris auctoritate amplecti non potest: nisi etiam impuberi sine tutoris auctoritate hoc postulanti, sciens hoc competens iudex: dederit bonorum possessionem. tunc enim emolumentum successionis videtur ei^g pratorio iure quaesitum esse. v. I. Id. Septemb. Constantio & Maximiano c. o. s. s.

g Decretum amittitur.

Rusticitas, ignorantia facti, & alia iusta ratio, impediunt curere tempus praefixum ad bonorum possessionem agnoscendam.

VIII. Imp. CONSTANTIVS A. ad Dionysium.

Quicumque res ex parentum vel proximorum successionem iure sibi competere confidit: sciat sibi non obesse, si per rusticitatem vel ignorantiam facti, vel absentiam, vel quamcumque aliam rationem intra praefinitum tempus bonorum possessionem minimè petisse noscatur: quoniam haec sanctio huiusmodi consuetudinis necessitatem mutauit. Dat. prid. Id. Mart. Heliopoli, Constantio A. & Constante Caes. c. o. s. s.

ix. Idem

ix. Idem A. ad populum.

Verborum inanum excludimus^b captiones: ita hoc obseruari^c decernimus, vt apud quemlibet iudicem, vel etiam^d apud duumuiros, qualiscunque testatio amplectendae hereditatis ostendatur, statutis prius iure temporibus coartanda^d: eo addito, vt etiam si intra alienam vicem, id est, prioris gradus, properantius exeratur: nihilominus tamen efficaciam parem quasi suis sit vsa curriculum consequatur. Dat. Kalend. Februar. Laodiceae.*

QUANDO NON PETENTIUM PARTES PETENTIUM ADCRESCANT. TIT. X.

1. Imp. GORDIANVS A. Marthanae.*

e Marciana.

QUOTIENS^f pluribus liberis, cessante legitima successione, bonorum possessio defertur^l beneficium^l edicti perpetui quibusdam omitteribus, his^g solis, qui bonorum possessionem agnouerunt, portionem^h non petentium ad crescere, in dubium non venit. D. Id. Ian. Peregrino & Aemiliano c. o. s. s.

f Vide A. lib. Pa. rulo. q. 8.

g hi soli, qui sed melius est excusari, que in rescripto libro reperitur. h partem

DE BONORVM POSSESSIONE SECVNDVM TABVLAS. TIT. XI.

Pendente lite falsi bonorum possessio non agnoscitur.

I. Imp. ALEXANDER A. Vitali.

PENDENTE appellacione a sententia, qua falsum testamentum pronuntiatum est, incerto adhuc, an defunctus intestatus decesserit, proximitatis nomine bonorum possessioni locus non est. Dat. III. kalend. Maij, Maximo II. & Aeliano c. o. s. s.

Quando bonorum possessio peti possit.

II. Imp. GORDIANVS A. Cornelio.

Bonorum quidem possessionem ex edicto pratoris non nisi secundum eas tabulas, quae septem testium signis signatae sint, peti posse, in dubium non venit. Verum si eundem numerum adfuisse, sine scriptis testamento condito, doceri potest: iure civili testamentum factum^l videri, ac secundum nuncupationem bonorum possessionem deferri, explorati iuris est. P. P. x. II. kalend. Mart. Attico & Praetextato c. o. s. s.

Bb 2 D2

Шифр: 5 Q2
IN 310153

Автор: Justinianus. Roussard, Louis (редактор).

Заголовок: Institutvionvm dn. Ivstiniani sacratissimi principis pp.a. libri IIII. Ex manvscriptorvm librorvm, & Digestorum collatione castigati: Et nouis (sic enim vocant) summariis, perpetuisque notis illustrati, Lvdouico Rvssardo i.c. antecessore in celeberrima Biturigum schola, auctore.

Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini M. D. LXVII [1567]. Cvm privilegio.

Сторінки: 166, [2], 132, [4].

Стан: задовільний.

Розмір: 170x110 мм (8").

Палітурка: матеріал палітурки – дерево, шкіра білого відтінку, декоративне тиснення, залишки кріплення 2-х металічних застібок. Корінець на 3 бинти, залишки паперової етикетки.

Титульний лист: чорна фарба.

Друкарська рука з циркулем, девіз – "Labore et Constantia". Розміщена на титульному листі.

Оформлення ініціали, маргіналії, використання кустод, верхні тексту: колонтитули; мова тексту – латинь, окремі фрагменти – грецька.

Провенієнції: на звороті обкладинки – екслібрис бібліотеки університету австрійського періоду {16}. На титульному листі, 101 с. та титульному листі конволюту – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2}; на звороті титульного листа – штамп бібліотеки університету радянського періоду {4}; на титульному листі помітки чорнилом.

Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.

Примітки: включає індекс. Підклеєні закладки з пергаменту на сторінках 35, 87, 129; 1, 37 (книги та словники). В кінці видання клеєна схема.

Конволюти: приплетено (видавничий конволют) – Novellae Constitutiones Dn. Ivstiniani Sacratissimi Principis, Versae quidem è Græco in Latinum à Gregorio Haloandro. – Anturpiæ, Ex officina Christophori Plantini, CIO.IO. LXVII. [1567]. (4)

Детальніше "Інституції" являли собою систематизований виклад основ права та поділялися на 4 книги і 98 титулів (параграфів): видання: 1) загальне вчення про право і вчення про суб'єктів права, 2-3) загальні інститути речового права і зобов'язального права, 4) вчення про позови. Видання мало подвійне призначення: затверджений підручник та чинний закон.

In v[er]o collegij sacratissimo fr[atr]u[m] J[os]ep[h]i J[os]ep[h]i

INSTITVTIONVM
DN. IVSTINIANI
SACRATISSIMI
PRINCIPIS PP.A.
LIBRI IIII.

EX MANVSCRIPTORVM LIBRORVM,
& Digestorum collatione castigati:
Et nouis (sic enim vocant) summariis, per-
petuisque notis illustrati, LVDOVICO
RVSSARDO I.C. antecessore in celeberrima
Biturigum schola, auctore.

ANTVERPIAE,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXVII.
CVM PRIVILEGIO.

Antverpiæ

Шифр: 5 Q2
IN 310153

Автор: Justinianus. Duarenius, Franciscus. (редактор) Haloander, Gregor. (перекладач)

Заголовок: Novellae Constitvtiones Dn. Ivstiniani Sacratissimi Principis, Versae quidem è Græco in Latinum à Gregorio Haloandro: Collatae verò nuper cum fidelissimo exemplari Scrimgeriano, & innumeris locis emendatæ vt perpetuae ad eas notæ indicabunt: Francisco Dvareno Iurisconsultorum memoriae suæ facile principe, auctore.

Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini, CIO. IO. LXVII. [1567]. Cvm privilegio.

Сторінки: 495, [9].

Стан: задовільний.

Розмір: 170x110 мм (8°).

Палітурка: матеріал палітурки – дерево, шкіра білого відтінку, декоративне тиснення. Передня і задня кришка палітурки – залишки кріплення 2-х металічних застібок. Корінець на 3 бинти, залишки паперової етикетки.

Титульний лист: чорна фарба.

Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена марка на титульному листі.

Оформлення ініціали, маргіналії, використання кустод, верхні тексту: колонтитули; мова тексту – латинь, фрагменти – грецька.

Провенієнції: на звороті обкладинки – екслібрис бібліотеки університету австрійського періоду {16}. На титульному листі, 101 с. та титульному листі конволюту – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2}; на звороті титульного листа – штамп бібліотеки університету радянського періоду {4}; на титульному листі помітки чорнилом.

Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.

Примітки: включає індекс.

приплетено (видавничий конволют) до – Institutvionvm dn. Ivstiniani sacratissimi principis pp.a. libri IIII [...]. – Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini, M. D. LXVII [1567]. (3)

Детальніше про автора та видання: “Novellae Constitvtiones” (“Нові конституції”), або новели Юстиніана є одним з основних розділів римського права, реформованого візантійським імператором Юстиніаном I. До них були включені закони, видані після 534 р. Більшість з них стосувалася суспільних відносин у провінціях. В підготовці видання взяли участь європейські правознавці XVI ст.: француз Франциско Дуарено та німець Грегор Галоандер.

NOVELLAE
CONSTITVTIO-
NES DN. IVSTINIANI
SACRATISSIMI
PRINCIPIS,

VERSÆ quidem è Græco in Latinum
à Gregorio Haloandro:

COLLATÆ verò nuper cum fidelissimo exemplari
Scrimgeriano, & innumeris locis emendatæ, vt per-
petua ad eas notæ indicabunt:

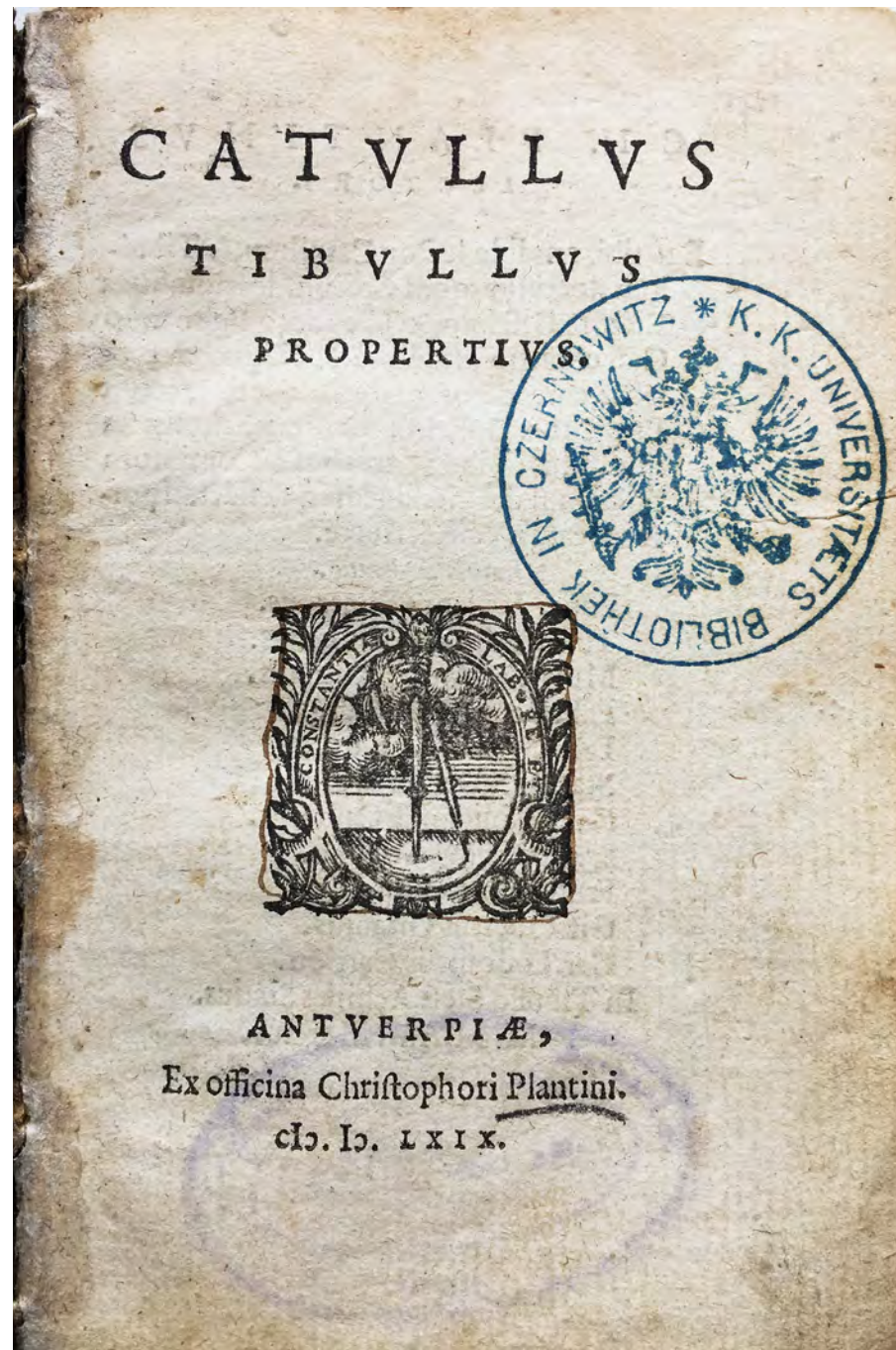
FRANCISCO DVARENO Iurisconsultorum
memoriæ suæ facile principe, auctore.

ANTVERPIÆ,
Ex officina Christophori Plantini,
CIO. IO. LXVII.
CVM PRIVILEGIO.

- Автор: Catullus, Caius Valerius. Tibullus, Albius. Propertius, Sextus. Gislain, Victor (укладач). Poelmann, Theodor (укладач). Canter, Willem (укладач).
- Заголовок: Catvllvs Tibvllvs Propertivs. [et Corn. Gallus. Cat. et Tib. recens. a Vict. Giselino et Th. Pulmanno, et Sex. Propertii Elegiarvm libri IIII. cvm scholiis Gulielmi Canteri.]
- Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini. Clō.Іо. LXIX. [1569].
- Сторінки: 173, [3]; 138, [3].
- Стан: задовільний.
- Розмір: 120x75 мм (16°).
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, папір світло-коричневого відтінку. Корінець на 4 бинти, напис чорнилом – назва.
- Титульний лист: чорна фарба.
- Друкарська марка: рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена на титульному листі.
- Оформлення: ініціали, кінцівки, маргіналії, верхні колонтитули, тексту: використання кустод; мова тексту – латинь.
- Провенієнції: зворот обкладинки – екслібрис університету австрійського періоду {16}, на титульній та 101 с. – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2}. На звороті титульного листа – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}. На авантадулі – помітки олівцем.
- Папір: ручної роботи верже.
- Примітки: включає індекс. Окремі твори із заголовками, Sextus Propertius із власним титульним листом та пагінацією. На обох титульних листах, рік видання та друкарська марка. Також включає тексти Gaius Gallus та Maximianus.
- Детальніше про автора та видання: Збірка текстів давньоримських ліричних поетів – Гай Валерій Катулл (Gaius Valerius Catullus) (87-54 рр. до н. е.), Альбій Тібулл (55-19 рр. до н. е.) (Albius Tibullus), Секст Проперцій (Sextus Propertius) (50-15 рр. до н. е.). Вони й досі вважаються золотим еталоном елегійної поезії та і далі продовжують впливати на поезію та інші форми мистецтва. Плантен раніше уже друкував видання цих трьох великих ліричних та елегічних поетів першого століття до нашої ери, але це його перший друк про їхні праці під редакцією відомих нідерландських філологів XVI ст.: Віктора Гізелінеса і Теодора Пульмана (Катулл і Тібулл) та Віллема Кантера (Проперцій).

Автор: Euripides.

Заголовок: Canter, Willem. (укладач)

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ ΙΘ. Euripidis Tragoediae XIX : in quibus praeter infinita menda subblata, carminum omnium ratio hactenus ignorata nunc primum proditur : opera Gvliemi Canteri vltraiectini.

Видавець, рік: Antverpiae, Ex officina Christophori Plantini, Regij prototypographi. M.D.LXXI [1571].

Сторінки: [32], 809, [39].

Стан: задовільний.

Дефекти: відсутній форзац, пошкоджений корінець.

Розмір: 120x75 мм (16").

Палітурка: матеріал палітурки – дерево, шкіра світло-жовтого відтінку. Тиснення на палітурці, яке складається з рослинних мотивів та портретів. Залишки двох металічних застібок. Корінець на 3 бинти, напис чорнилом – автор, видавець, рік видання.

Титульний лист: чорна фарба.

Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена марка: на титульному листі.

Оформлення ініціали, маргіналії, верхні колонтитули, використання тексту: кустод; мова тексту – грецька, окремі фрагменти – латиня. Помітки чорнилом по тексту.

Провенієнції: зворот обкладинки – екслібрис університету австрійського періоду {16}, помітки чорнилом. На титульному листі – помітки чорнилом. На звороті титульного листа – помітки олівцем, печатка бібліотеки університету радянського періоду {4} та печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2}, яка повторюється на 101 с.

Папір: ручної роботи верже.

Примітки: в кінці книги привілей на друк, датований 18 грудня 1569 р.

Детальніше про автора та видання: Евріпід (дав.-гр. Εὐριπίδης) (бл. 480-406 рр. до н. е.) – давньогрецький поет-драматург, представник класичної афінської трагедії. Деякі стародавні вчені приписували йому понад 90 п'єс. З них до нас більш-менш цілісними дійшло 19, також є багато фрагментів. Це перше Плантенівське видання трагедій під редакцією нідерландського філолога XVI ст. Віллема Кантера. Воно було відправною точкою для наступних видань творів Евріпіда. Саме Кантер позначив метричні реакції хорів, які у попередніх виданнях були надруковані випадково.

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΙΣ
ΕΥΡΙΠΙΔΗΝ.

ΙΩΝΟΣ.

Χαίρε μελαμπέπλοις Εὐριπίδην ἐν γυάλοισιν
Πιρίας, τὸν ἀεὶ νυκτὲς ἔχων θάλαμον.
Ἰδοὺ δὲ ὑπὸ χθονὸς ὄν, ὅτι σοὶ κλέος ἀφθιτὸν ἔσται,
ἴσον ὀμηρείαις ἀειδαῖς χάρισιν.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Εἰ καὶ δακρυβέεις Εὐριπίδην εἴ λέ σε πόντος,
καὶ σε λυκορραΐσαι δ' εἴπνον ἔθεντο λιῶες,
τὸν σκλωπῇ μελίγηρῳ ἀπδ' ὄνα, κίσμον ἀθλιῶν,
τὸν σοφίῃ τραγικῷ μιξάωνμον χάριτα.
ἄλλ' ἔμολες πελλαῖον ὑπὸ ἠείον, ὡς αἰὶ ὀ λάτρε
Πιρίδων, νάμει ἀγ' ἰδίον πρίδων.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Μνήμη μὲν ἔλλας ἅπασ' Εὐριπίδου. ὁσεία δὲ ἴχθ
Γῆ μακεδῶν. ἢ γὰρ δέξατο τέρμα βίου.
Πατρὶς δὲ ἑλλάδος ἑλλάς, Ἀθῶναι. πλείσα δὲ μέσσα
τέρμας, ἐν πολλῶν καὶ τὸν ἔπαινον ἴχθ.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Οὐ σὸν μνήμη πόσι' ἐς' Εὐριπίδην, ἀλλὰ σὺ τῶδε,
τῆ σὴ γὰρ δόξη μνήμη πόσι' ἀμπέχεται.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ.

Ἄπασ' Ἀχαιῖς μνήμη σὸν Εὐριπίδην.
Οὐκ οὐκ ἀφρονος, ἀλλὰ καὶ λαλιτῆος.

ΜΑΝΟΣ.

ΜΑΝΟΥΗΛ ΤΟΥ

ΜΟΣΧΟΠΟΥΛΟΥ ΣΤΥΝΟ-
ΨΙΣ ΤΟΥ ΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ.

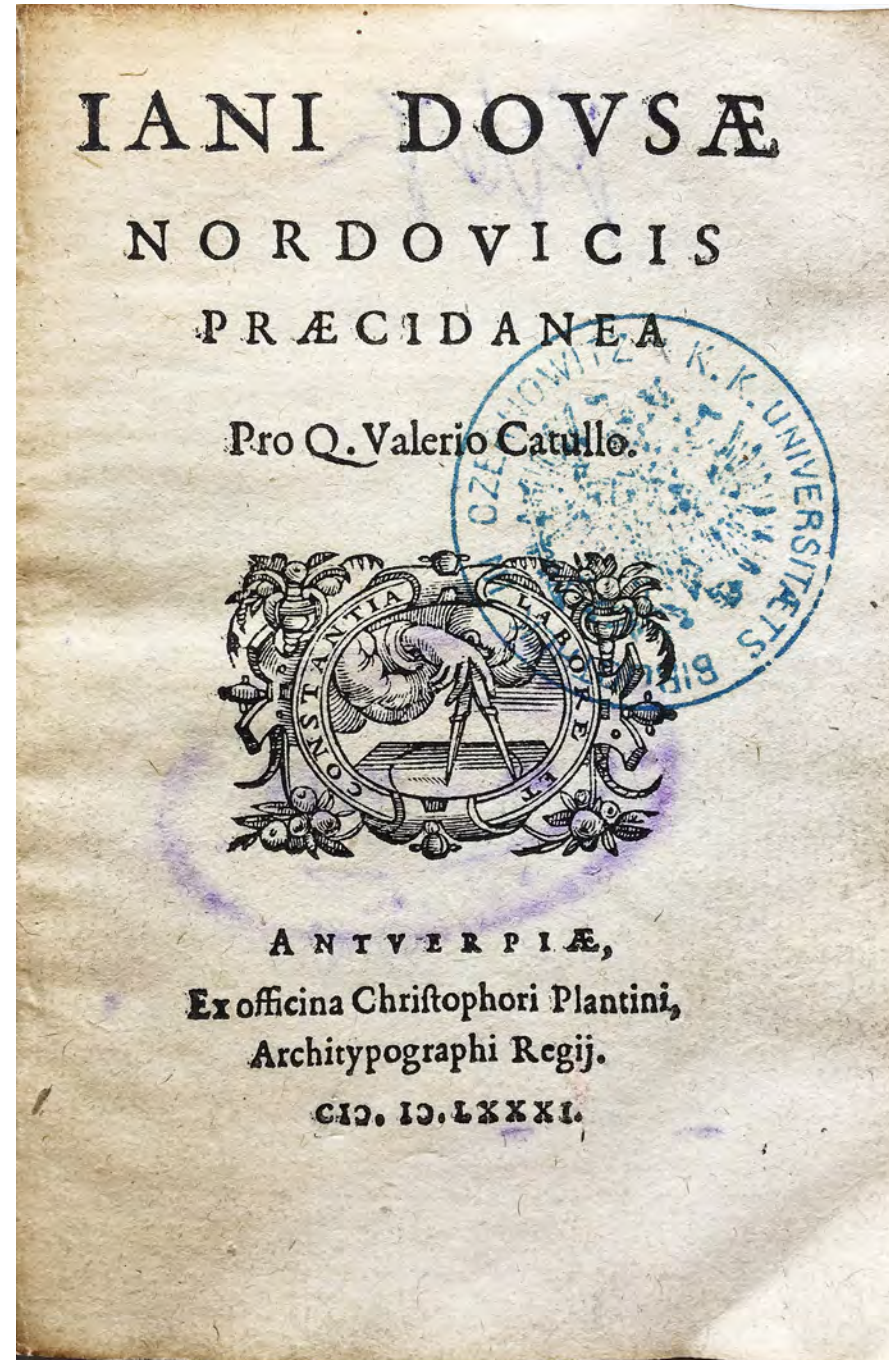

Τειπίδης Μνησάρχης ἢ Μνη-
σαρχίδης, καὶ Κλητῆς. οἱ φεύζον-
τες, εἰς βοιωτῖαν μετόκησαν.
εἶτα ἐν τῇ ἀπικῇ. ἐκ ἀληθῆς ὅ,
ὡς λαχανόπωλις ἦν ἢ μήτηρ αὐτῆ. καὶ γὰρ τῆ
σφόδρα εὐχρῶν ἐτύγχανεν ἔσα, ὡς Φιλόχο-
ρος ὑποδείκνυσιν. ἐν ᾗ τῇ διαβάσει Ξέρξου
ἐκυφορεῖτο ὑπὸ τῆς μηρός. ἐτέχθη ὅ καθ' ἡν
ἡμέραν Ἕλληες ἐβέβησαν τοὺς Πέρσας. ἐγέν-
ετο ὅ τὰ παρῶτα ζωγράφοι. εἶτα μαθητῆς
Προδίκου ἐν τοῖς ῥητορικοῖς. Σωκράτης δὲ, ἐν
τοῖς ἠθικοῖς, καὶ φιλοσόφοις. διήκουσε ὅ καὶ Ανα-
ξαγόρου τῆ κλαζομενίε. ὅτι τραγωδίαν δὲ
ἐπράπη, τῆ Αναξαγόραν ἰδὼν ὑποσάντα κιν-
δύνες, δι' ἃ ἄσφ' εἰσηῆζε δόγματα. σκυθρωπὸς ὅ
τὸ εἶδος ἦν, καὶ ἀμειδῆς, καὶ φεύζων τὰς σωκ-
σίας. ὅθεν καὶ μισογύνης ἐδοξάθη. ἐγνημε δὲ

** ; ὁμῶς

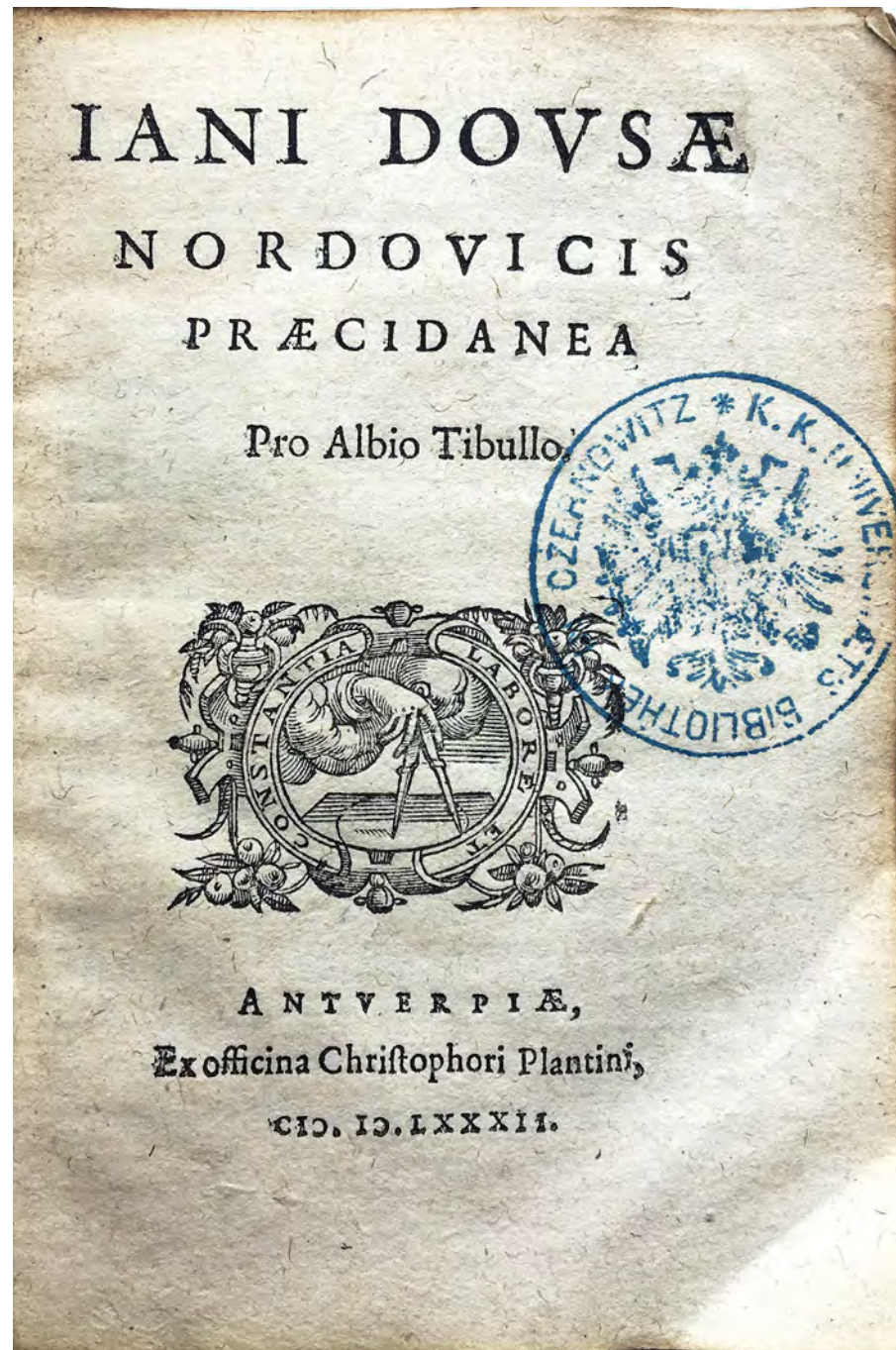
- Автор: Dousa, Janus.
 Заголовок: Iani Dousæ Nordovicis Præcidanea Pro Q. Valerio Catullo.
 Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini, Architypographi Regij. CIО.ІО. LXXXI. [1581].
 Сторінки: [16], 71, [17].
 Стан: задовільний.
 Дефекти: відсутня палітурка.
 Розмір: 115x80 мм (16°).
 Палітурка: відсутня.
 Титульний лист: чорна фарба.
 Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена марка: на титульному листі.
 Оформлення ініціали, верхні колонтитули, використання кустод; мова тексту – латинь.
 Провенієнції: на титульному листі – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2}. На звороті титульного листа розмита печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}.
 Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
 Примітки: нумеровані сторінки – без тексту.
 Конволюти: приплетено – Dousa, Janus. Iani Dousæ Nordovicis Præcidanea Pro Albio Tibullo. – Antuuerpiæ, Ex officina Christophori Plantini, CIО.ІО.LXXXII [1582]. (8)
- Детальніше Ян ван дер Дус (Jan van der Does; лат. Janus Dousa; лорд про автора та Нордвіку) (1545-1604) – нідерландський державний діяч, правознавець, історик, поет і філолог, перший бібліотекар Лейденської університетської бібліотеки. Важливою темою його досліджень були давньоримські автори, до чих поезій він укладав коментарі. Дане видання є вступом (Præcidanea) до творів Катутла (Gaius Valerius Catullus) (87-54 pp. до н. е.) – давньоримського поета-лірика, майстра любовної поезії, неотерика.

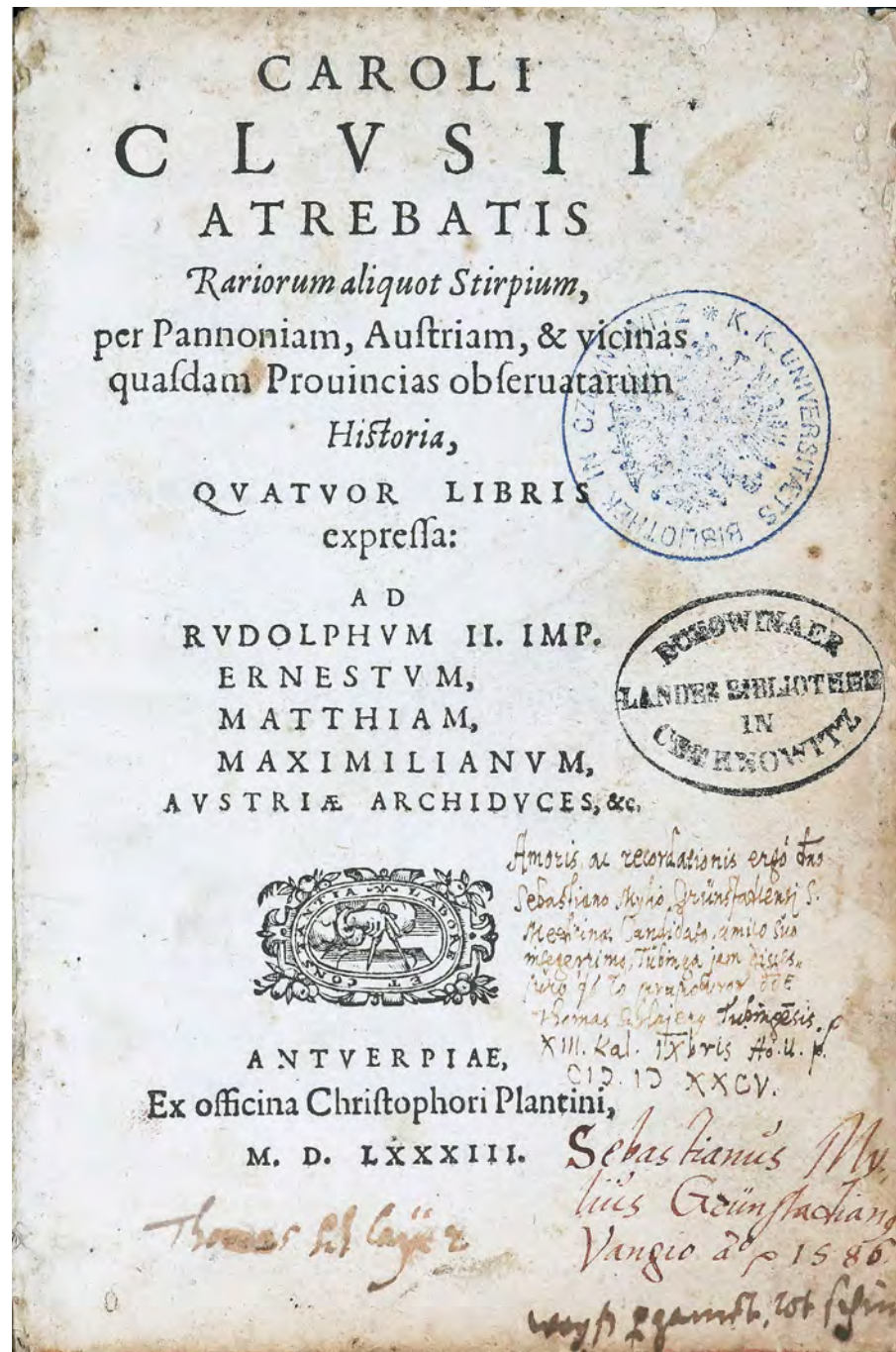
- Автор: Dousa, Janus.
 Заголовок: Iani Dousæ Nordovicis Præcidanea Pro Albio Tibullo.
 Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini, CIО.ІО.LXXXII [1582].
 Сторінки: 152, [16].
 Стан: задовільний.
 Дефекти: відсутня палітурка.
 Розмір: 115x80 мм (16").
 Палітурка: відсутня.
 Титульний лист: чорна фарба.
 Друкарська рука з циркулем, девіз – "Labore et Constantia". Розміщена на титульному листі.
 Оформлення ініціали, верхні колонтитули, використання кустод; мова тексту: тексту – латинь.
 Провенієнції: на титульному листі – печатка бібліотеки університету австрійського періоду [2].
 Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
 Примітки: нумеровані сторінки – без друку.
 Конволюти: приплетено до – Dousa, Janus. Iani Dousæ Nordovicis Præcidanea Pro Q. Valerio Catullo. – Antuuerpiæ, Ex officina Christophori Plantini, Architypographi Regii. CIО.ІО. LXXXI [1581]. (7)

Детальніше про автора та видання: Ян ван дер Дус (Jan van der Does; лат. Janus Dousa; лорд Нордвіку) (1545-1604) – нідерландський державний діяч, правознавець, історик, поет і філолог, перший бібліотекар Лейденської університетської бібліотеки. Важливою темою його досліджень були давньоримські автори, до чийх поезій він укладав коментарі. Дане видання є вступом (Præcidanea) до творів Тібулла (Albius Tibullus) (55-19 рр. до н. е.) – давньоримського поета-лірика, майстра любовної елегії.

- Автор: Clusius, Carolus.
- Заголовок: Caroli Clvsii Atrebatris Rariorum aliquot Stirpium, per Pannoniam, Austriam, & vicinas quasdam Provincias observatarum Historia, quator libris expressa: ad Rvdolphvm II. Imp. Ernestvm, Matthiam, Maximilianvm, Avstria Archidvces, &c.
- Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini, M.D.LXXXIII. [1583].
- Сторінки: [8], 766, [34], [16].
- Стан: задовільний.
- Розмір: 170x110 мм (8°).
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, папір коричневого відтінку (абстрактні візерунки). Корінець гладкий, зверху жовта паперова етикетка з написом чорнилом – автор та назва, внизу паперова етикетка з позначкою “55”. Обріз книжкового блоку – червоно-коричневого кольору.
- Титульний лист: чорна фарба.
- Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена марка: на титульному листі й на титульному листі конволюту.
- Оформлення ініціали, використання кустод, маргіналії, верхні тексту: колонтитули, ілюстрації; мова тексту – латинь.
- Провенієнції: зворот обкладинки – екслібрис бібліотеки університету австрійського періоду {16}, на титульному листі – печатки краєвої бібліотеки {1} та бібліотеки університету австрійського періоду {2}, яка повторюється на с. 101. На форзаці (назви рослин та сторінки), титульному листі та по тексту – помітки чорнилом. По тексту окремі зображення рослин підписані (змінені) олівцем.
- Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
- Конволюти: приплетено видавничий конволют – Stirpium nomenclator Pannonicvs / Beythe, István. Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini, M.D.LXXXIII.
- Примітки: включає індекс та додаток “Pavca quædam circa nonnullas plantas ab ipso avctore observata, dum eius Stirpium historia iam typis exprimeretur...”
- Детальніше про автора та видання: Карл Клузіус або Шарль де Леклюз (1526-1609) – відомий фламандський лікар та ботанік. Спеціалізувався на мікології, а також на вивченні рослин та тварин, описав багато нових рослин та тварин Європи, Азії, Африки, Північної та Південної Америк. Представлене видання є результатом досліджень флори у різних частинах Австрії та західній частині Угорщини (Паннонії).

& magis scabro: folia frequentioribus incisuris sed minus altis diuisa habet quam quercus, & longioribus tenuioribusque pediculis inherencia: ramulos breuiore, frequentioribus nodis obfitos, gemmas minores, & aliquot gracilibus foliolis ceu staminibus aut villis septas: calyces breui crassoque pediculo annotinis ramulis adnatos, non in foliorum alis, omnino hispido & molliter echinatos, in quibus glans est querna paulo breuior, & obtusiore mucrone prädita, quae autumnno maturitatem consequitur: adherent interdum inter folia, multis veluti squammis constantia capita.

Rustici & materiae caesores optimè eam à quercu vulgari distinguere norunt, illius materiem candidiorem, laxioremque, & ad opera minus aptam censentes.

PLINIUS Naturalis historiae lib. 16. cap. 5. *Cerrum* vocat, Theophrasto Plantarum historiae lib. 3. cap. 9. ἀρχιλωΐ dicitur: Germanis *Cerrathel* Ungaris verò *chér fa*.

Huius Cerri crassiorum atque etiam tenuiorum ramorum libralia interdum aut maiora fragmenta in lapides commutata, ipsaque adeo matrice in nigrum silicem conuersa (superficie tamen candida & friabili remanente) atque naturales ipsius ligni venas, orbis, reliquamque formam etiamnum retinentia, non modo erusta conspexi, & Ill. Herois Dn. Balthasar de Bathyan (cuius in hac historia mentio saepe fiet) munere habui: sed ipse etiam legi in montis Eysenberg vulgo nuncupati & Pinka flumio Pannoniae imminentis acclini, qua ad vallem Pinka thal ab eiusdem flumini eam perluentis nomine nuncupatam, descensus est, atque ad Austrum & λυκόβοτον spectat.

Obfitus olim is mons fuit (quemadmodum adhuc vicini) *Quercus* & *Cerri* arborum fluis: nunc verò vinctis

Cerrus
ἀρχιλωΐ.

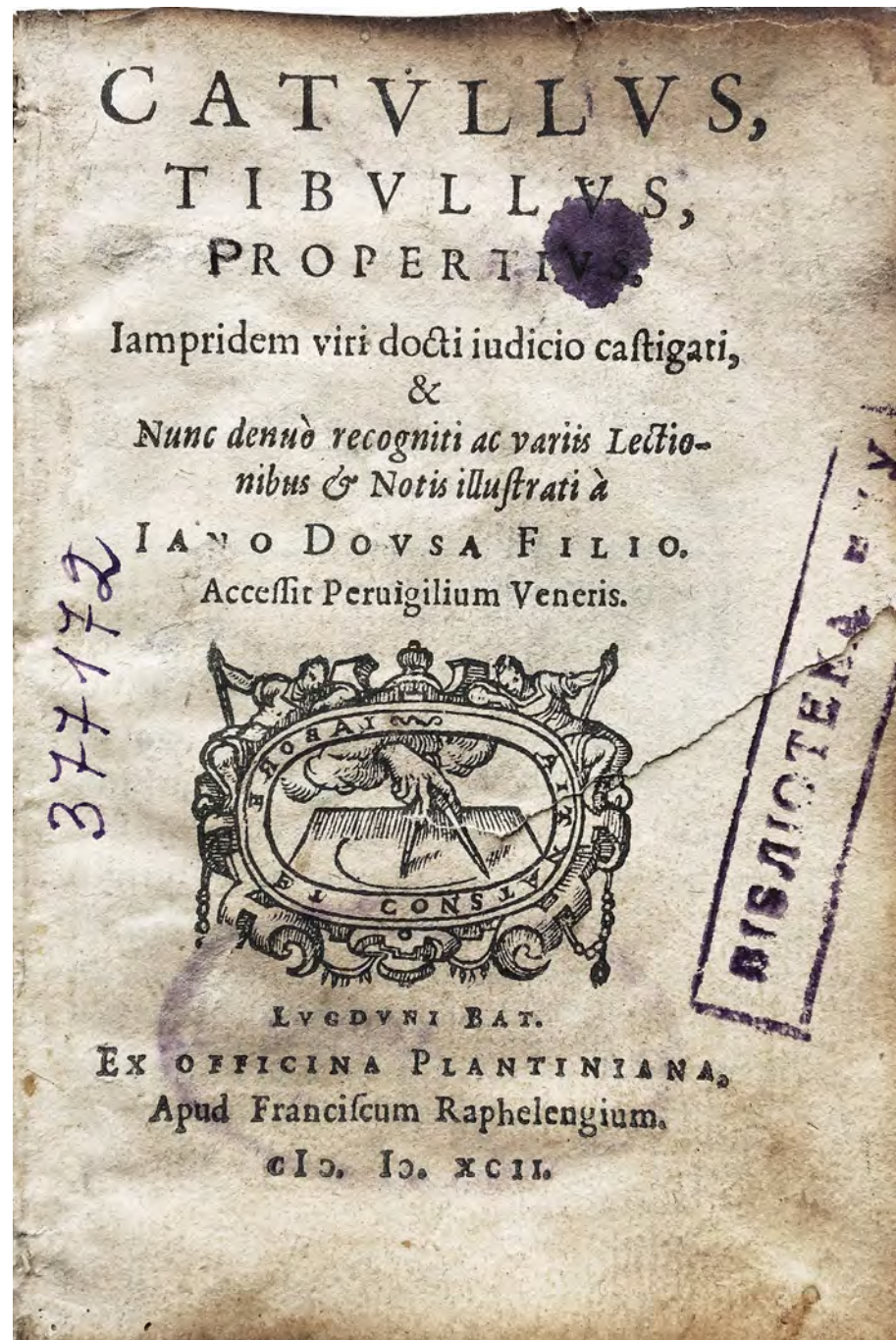
Althoxyla.

M61 ferreus.

10 Шифр: 25а У10
IN 377172

- Автор: Dousa, Janus Filius. (укладач)
- Заголовок: Catvllvs, Tibvllvs, Propertivs, Iampridem viri docti iudicio castigati, & Nunc denuò recogniti ac variis Lectionibus & Notis illustrati à Iano Dovsa Filio. Accessit Pervigilium Veneris.
- Видавець, рік: Lugdvni Bat. Ex officina Plantiniana, apud Franciscum Raphelengium. CIО.Ю. XCII. [1592].
- Сторінки: 272.
Стан: задовільний.
- Дефекти: відсутній форзац, часткові деформована палітурка.
- Розмір: 115x80 мм (16").
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець – на 4 бинти, гладенький, напис чорнилом назви.
- Титульний лист: чорна фарба.
- Друкарська марка: рука з циркулем, девіз – "Labore et Constantia". Розміщена на всіх титульних листах конволютів.
- Оформлення: ініціали, маргіналії, верхні колонтитули, використання тексту: кустод; мова тексту – латинь, грецька.
- Провенієнції: зворот обкладинки – екслібрис університету австрійського періоду {16}, на титульній, звороті та 17 с. – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}. На звороті титульного листа та 101 с. розмита печатка бібліотеки університету австрійського періоду {3}. На звороті титульної помітки олівцем
- Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
- Примітки: включає індекси.
- Конволюти: видавничий конволют, приплетено – Dousa, Janus Filius. Iani Dovsae filii In Catvllvs, Tibvllvs, Propertivs coniectanea & notae ...: Item Iani Dovsæ patris in Propertivm Paralipomena. – Lvgd. Batavorvm, Ex officina Plantiniana, Apud Franciscum Raphelengium. CIО.Ю. XCII. – 151, [9]; Dousa, Janus. Iani Dovsæ Nordovicis præcidanea Pro Q. Valerio Catullo. – Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini, CIО.Ю. LXXXII. – 151, [9]; Dousa, Janus. Iani Dovsæ Nordovicis præcidanea Pro Albio Tibullo. – Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini, CIО.Ю. LXXXII. – 152; дублет (8); Dousa, Janus. Iani Dovsæ Nordovicis schediasma svccidanevm nuperis ad Tibullum præcidaneis addendum. – Antverpiæ, Ex officina Christophori Plantini, M.D. LXXXII. – 86 [2].
- Детальніше Ян Дус-молодший (1571-1596), опублікував твори у Лейдені про автора та в 1592 р. з примітками та коментарями. Також приплетені видання: вступи до творів Тібулла й Катутла від Яна ван дер Дуса.

IANI DOVSÆ FILII,
IN
CATVLLVM
TIBVLLVM
PROPERTIVM
CONIECTANEA & NOTÆ.

*IN quibus & aliorum Scriptorum loci variè
explicantur aut corriguntur.*

Item

IANI DOVSÆ PATRIS
IN
PROPERTIVM
PARALIPOMENA.

LUGD. BATAVORVM,
EX OFFICINA PLANTINIANA;
Apud Franciscum Raphelengium.
cis. 13. XCII.

IANI DOVSÆ
NORDOVICIS
SCHEDIASMA
SVCCIDANEVM
*nuperis ad Tibullum PRAE-
CIDANEIS addendum.*

Eiusdem ad familiarem quandam GERARDI FAL-
KENBURGII Epistolam responsio, ab adolescentu-
lo iam olim commentata & scripta: ac nunc recens pri-
mulum Tibulli & Propertij causa maxime, quorum
enarrationes partim, partim correctiunculas continet,
typis aliquando diuulgata.

GERARDI FALKENBURGII Epigram-
mata quadam Graeca.

ANTVERPIAE,
Ex officina Christophori Plantini.
M. D. LXXXII.

Автор: Dousa, Janus Filius. (укладач)

Заголовок: Catvllvs, Tibvllvs, Propertivs, Iampridem viri docti iudicio castigati, Nunc denuò recogniti ac variis Lectionibus & Notis illustrati à Iano Dovsa Filio. Accessit Pervigilium Veneris.

Видавець, рік: Lugduni Bat. : Ex officina Plantiniana, apud Franciscum Raphelengium. ЦЮ.Ю. XCII. [1592].

Сторінки: 272.

Стан: задовільний.

Дефекти: відсутній форзац, часткові пошкодження палітурки.

Розмір: 115x80 мм (16").

Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра коричневого відтінку. Передня і задня кришка палітурки – тиснення рамки та орнаментального медальйону посередині; по 2 отвори для шнурів-зав'язок. Корінець на 4 бинти, залишки тиснення. Обріз книжкового блоку – залишки червоного кольору.

Титульний лист: чорна фарба.

Друкарська марка: рука з циркулем, девіз – "Labore et Constantia". Розміщена на титульному листі.

Оформлення: ініціали, маргіналії, використання кустод; мова тексту – латинь, окремі фрагменти – грецька.

Провенієнції: зворот обкладинки – екслібрис університету австрійського періоду {16}, на титульній та 101 сторінках – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2}, помітка чорнилом "C.Schaefer" {20}. На звороті титульної сторінки – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}.

Папір: ручної роботи верже.

Примітки: включає індекс.

Конволюти: приплетено – Dousa, Janus Filius. Iani Dovsae filii In Catvllvs, Tibvllvs, Propertivs coniectanea & notae ...: Item Iani Dovsæ patris in Propertivm Paralipomena. – Lvgd. Batavorvm, Ex officina Plantiniana, Apud Franciscum Raphelengium. ЦЮ.Ю. XCII. – 151, [9].

Детальніше про автора та видання: Збірка текстів давньоримських ліричних поетів – Гай Валерій Катулл (Gaius Valerius Catullus) (87-54 рр. до н. е.), Альбій Тібул (Albius Tibullus) (55-19 рр. до н. е.), Секст Проперцій (Sextus Propertius) (50-15 рр. до н. е.). Вони досі вважаються золотим еталоном елегійної поезії та продовжують впливати на поезію та інші форми мистецтва. Ян Дус-молодший (Jan van der Does (Younger); лат. Janus Dousa Filius) (1571-1596), старший син нідерландського, державного діяча Яна ван дер Дуса, упорядкував твори й опублікував у Лейдені в 1592 р. з примітками та коментарями.

CATVLLVS,
TIBVLLVS,
PROPERTIVS,

Iampridem viri docti iudicio castigati,
&

Nunc denuò recogniti ac variis Lectionibus & Notis illustrati à

IANO DOVSA FILIO.
Accessit Pervigilium Veneris

LVGDVNI BAT.

EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Franciscum Raphelengium.

с і ю . І ю . х с і і і .

C. Schaefer

V.C. Lipsij
aratores

Duxit araturos sub iuga curua boues.
 Pax aluit vites, & succos condidit vnae,
 Funderet vt gnato testa paterna merum.
 Pace bidens, vomerque vigent: ar tristitia duri 50
 Militis in tenebris occupat arma situs.
 Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipso
 Vxorem plastro, progeniemque domum.
 Sed Veneris tunc bella calent, scissosque capillos 55
 Femina, perfractas conqueriturque fores:
 Flet teneras subtusa genas: sed victor & ipse
 Flet sibi dementes tam valuisse manus.
 At lasciuus Amor rixae mala verba ministrat,
 Inter & iratum lentus vtrumque fedet.
 Ah lapis est ferrumque, suam quicumque puellam 60
 Verberat: e caelo deripit ille Deos.
 Sit satis, e membris tenuem percindere vestem:
 Sit satis, ornatus dissoluisse comae:
 Sit lacrymas mouisse satis. quater ille beatus,
 *Quo tenera irato flere puella potest. 65
 Sed manibus qui saeuus erit, scutumque sudemque
 Is gerat, & miti sit procul a Venere.
 At nobis pax alma veni, spicamque teneto:
 Perfluat & pomis candidus ante sinus.

*ornatus
comas
Densa:
Quoi

A L B I I

ALBII TIBULLI EQVITIS ROMANI LIBER II.

ELEGIA I.

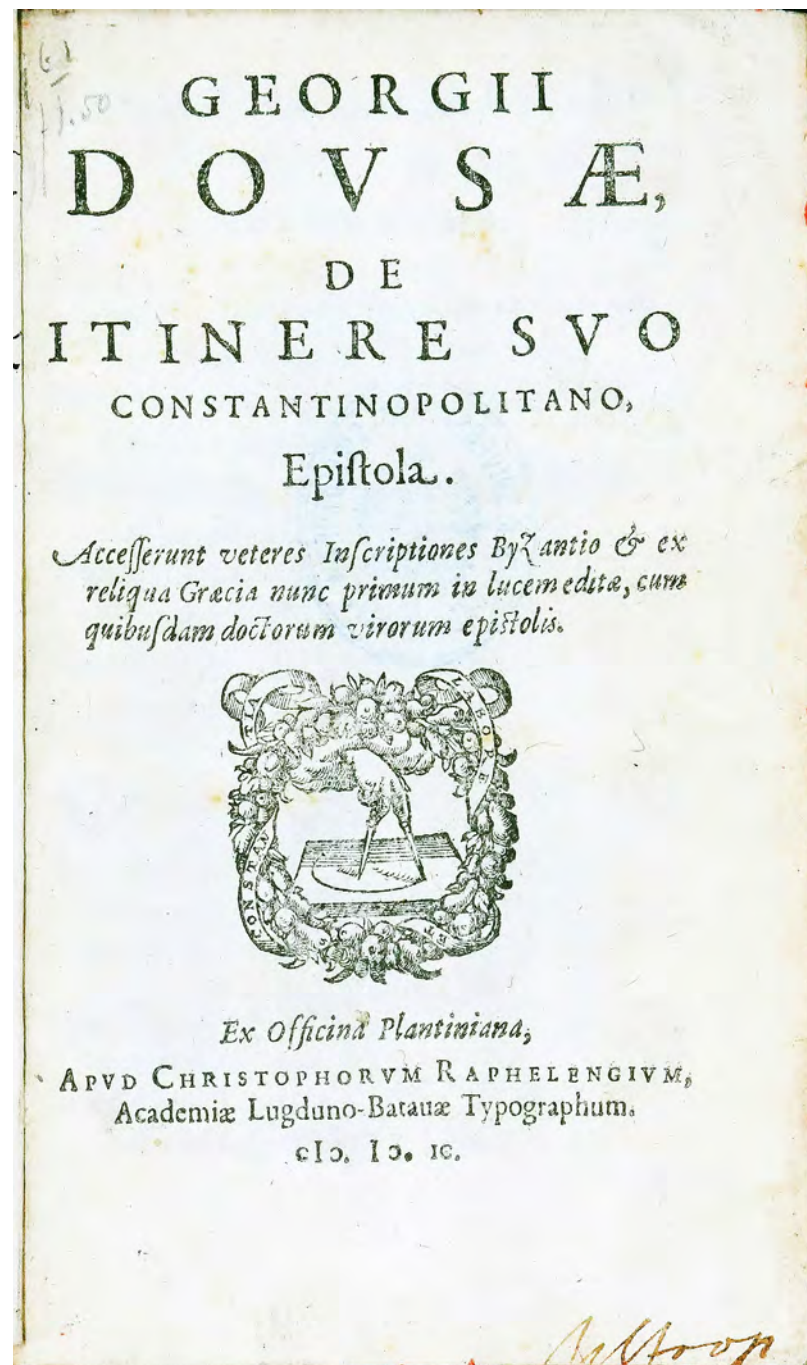
QVIS QVIS adest, fauceat: fruges iustratus, valeat
 & agros,
 Ritus vt a prisco traditus extat auo.
 Bacche veni, dulcisque tuis e cornibus vua
 Pendeat, & spicis tempora cinge Ceres.
 Luce sacra requiescat humus, requiescat arator,
 Et graue suspensio vomere cesset opus.
 Soluite vincla iugis: nunc ad praesepia debent
 Plena coronato stare boues capite.
 Omnia sint operata Deo: non audeat vlla
 Lanificam pensis imposuisse manum.
 Vos quoque abesse procul iubeo. †discedat ab aris, †discedite
 *Cui tulit hesterni gaudia nocte Venus. Quis
 C A S T A placent Superis. pura cum veste venite,
 Et manibus puris sumite fontis aquam.
 Cernite, fulgentes vt eat sacer agnus ad aras,
 Vinctaque post olea candida turba comas.
 Dij patrij, purgamus agros, purgamus agrestes,
 Vos mala de nostris pellite limitibus.
 Neu seges eludat messem fallacibus herbis,
 Neu timeat celeres tardior agna lupos.
 Tunc nitidus plenis confusus rusticus arcis,
 Ingeret ardenti grandia ligna foco,
 Turbaque vernarum, saturi bona signa coloni,
 Ludet, & ex virgis extruet arte casas.
 Euentura precor. viden' vt felicibus extis
 Significet placidos nuntia fibra Deos?
 Nunc mihi nunc †fumo veteris proferte *Falernu - †fumosus
 Falernes

C 3

Consa

- Автор: Dousa, Georgius.
- Заголовок: Georgii Dousæ, De itinere suo Constantinopolitano, Epistola. Accesserunt veretes inscriptiones Byzantio & ex reliqua Græcia nunc primum in ilucem editæ, cum quibusdam doctorum virorum epistolis.
- Видавець, рік: Ex Officina Plantiniana, Apvd Christophorvm Raphelengivm, Academiæ Lugduno-Batauæ Typographum CIO. IO. IC. [1599].
- Сторінки: 141, [1].
- Стан: задовільний.
- Розмір: 165x105 мм (8").
- Палітурка: матеріал палітурки комбінований – картон, папір чорно-червоного абстрактного візерунку, корінець та кути з коричневого матеріалу палітурного на тканинній основі. Корінець гладенький, паперова етикетка з автором та назвою чорнилом. Обріз книжкового блоку – залишки світло-червоного кольору. Палітурка виготовлена наприкінці XIX ст., в палітурній майстерні P. Paszkiewicz (Чернівці) [29].
- Титульний лист: чорна фарба.
- Друкарська марка: рука з циркулем, девіз – "Labore et Constantia". Розміщена на титульному листі.
- Оформлення тексту: ініціали, використання кустод, маргіналії, верхні фрагменти – грецька, окремі слова та рядки – арабська.
- Провенієнції: на звороті обкладинки – екслібрис бібліотеки університету австрійського періоду {16}. На звороті титульного листа та 101 с. – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {3}; на звороті старого форзаці – помітки чорнилом, на звороті титульного листа та в кінці книги – помітки олівцем.
- Папір: ручної роботи верже.
- Примітки: в кінці книги на нумерованій сторінці "Errata" (помилки)
- Детальніше про автора та видання: Йоріс ван дер Дус (Joris van der Does, лат. Georgius Dousa) (1574-1619) – нідерландський вчений, перекладач. Учень Юста Ліпсія, вивчав латинську і грецьку мову в Лейденському університеті. В період 1597-98 рр. жив в Константинополі, товаришував з патріархом Мелетієм та грецькими вченими, займався пошуками старовинних рукописів. У 1599 р. на основі зібраних матеріалів опублікував представлене видання "De itinere suo Constantinopolitano epistola".

In Nobilissimi doctissimiq̄ue Iuuenis

GEORGI DOVSÆ

Itinerarium Constantinopolitanum,
& Codices Græcos Manuscriptos
inde allatos.

ΔΟΥΣΙΑΔΗΣ κερδίλω αγαθά βεβολη-
μένος οἷσ' ἔρω,

Καὶ μερόπων μεμαῶς ἦθεα πολλὰ μαθεῖν,
Σαυεσμάτας, Θεῶνάς τε καὶ ἀλλόθρο' ἔθνεα ἔγνω,
Πέντ' ἀποδημίσας τῆλε πάξῃς ἔτεσσιν,
Προφίθης περ' ἔων. καὶ δ' αὖ νόσοιο τυχήσας,
Τὼ δ' ἰδίης χράψιν δέλτον ὀδοπορίας.
Πᾶς δ' ἐντοξόμορος τῆδ' αἰ', μαλα πρῶφρονι θυμῷ,
Σπεδαῖ' ἔξει, ἔστιν ὁδ' ἠΐθεος.
Βελία δ' αὖθις ἰδὼν, ἀγ' ἀνένδοτα πολλὰ καὶ ἐσθλά
Ελλάδος ἐκ μυχάτων ἦγαγεν εἰς τὸ Φαός:
Δὴ τότε ἀγασσάμενος χθοναῖὸν λῆμα νέοιο,
Ἡμίθεός, λέξει, ἔστιν ὁδ' ἠΐθεος.

Βον. Vulcanius Brugensis.

N. V.

IANO DOVSAE

NORDOVICI DOMINO,
ARCHIVORVM CVSTODIÆ
PRÆFECTO, AC SVPREMI IN
BATAVIS CONSILII ADSESSORI,
*Patri suo observandissimo, GEORGIVS
filius Salutem.*

NON ignoras amantissime pater, plerosque homines in sitâ quadam externa visundi cupiditate flagrare. Sed & illud tibi probè cognitum est, instituta varia gentium, ritus moresque hominum, iudicium & prudentiam plurimum acuere. Docet hoc præclarè suo exemplo Ulysses, qui propter rerum usum atque experientiam quam peregrinando acquisuerat, Elogium πολυ-
ξόπου ab Homero ferre promeruit. Docet

A 3 hoc

Автор: Clusius, Carolus.

Заголовок: Caroli Clusi Atrebatensis, Imp. Caes. Aug. Maximiliani II, Rudolphi II, aulae quondam familiaris, Rariorum plantarum historia : quae accesserint, proxima pagina docebit. Уніфікована назва – Rariorum plantarum historia.

Видавець, рік: Antverpiae Ex officina Plantiniana Apud Joannem Moretum, CIO IO CI [1601].

Сторінки: [10], 364, CCCXLVIII, [12].

Стан: задовільний.

Дефекти: часткові пошкодження палітурки.

Розмір: 360x225 мм (2°).

Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку, матеріал палітурки – дерево, шкіра світло-жовтого відтінку, декоративне тиснення під "суперекслібрис". Корінець на 6 бинтів, напис чорнилом – автор та назва. Обріз книжкового блоку – світло-червоного кольору.

Титульний лист: гравюра з назвою книги, автором, інформацією про видавця. Зображення першого садівника Адама, царя Соломона та класичних вчених Теофраста та Діоскоріда, "батьків" ботанічної науки.

Друкарська рука з циркулем, девіз – "Labore et Constantia". Розміщена марка: на шмуцитулі розділу "Plantae seu Simplicia" (CCCXXI). В кінці книги інформація про видавництво.

Оформлення ініціали, кінцівки, маргіналії, використання кустод, верхні тексту: колонтитули; мова тексту – латинь.

Провенієнції: на титульному листі печатки – краєвої бібліотеки [13] і бібліотеки університету австрійського періоду [2], яка повторюється на 3 та 101 с.

Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.

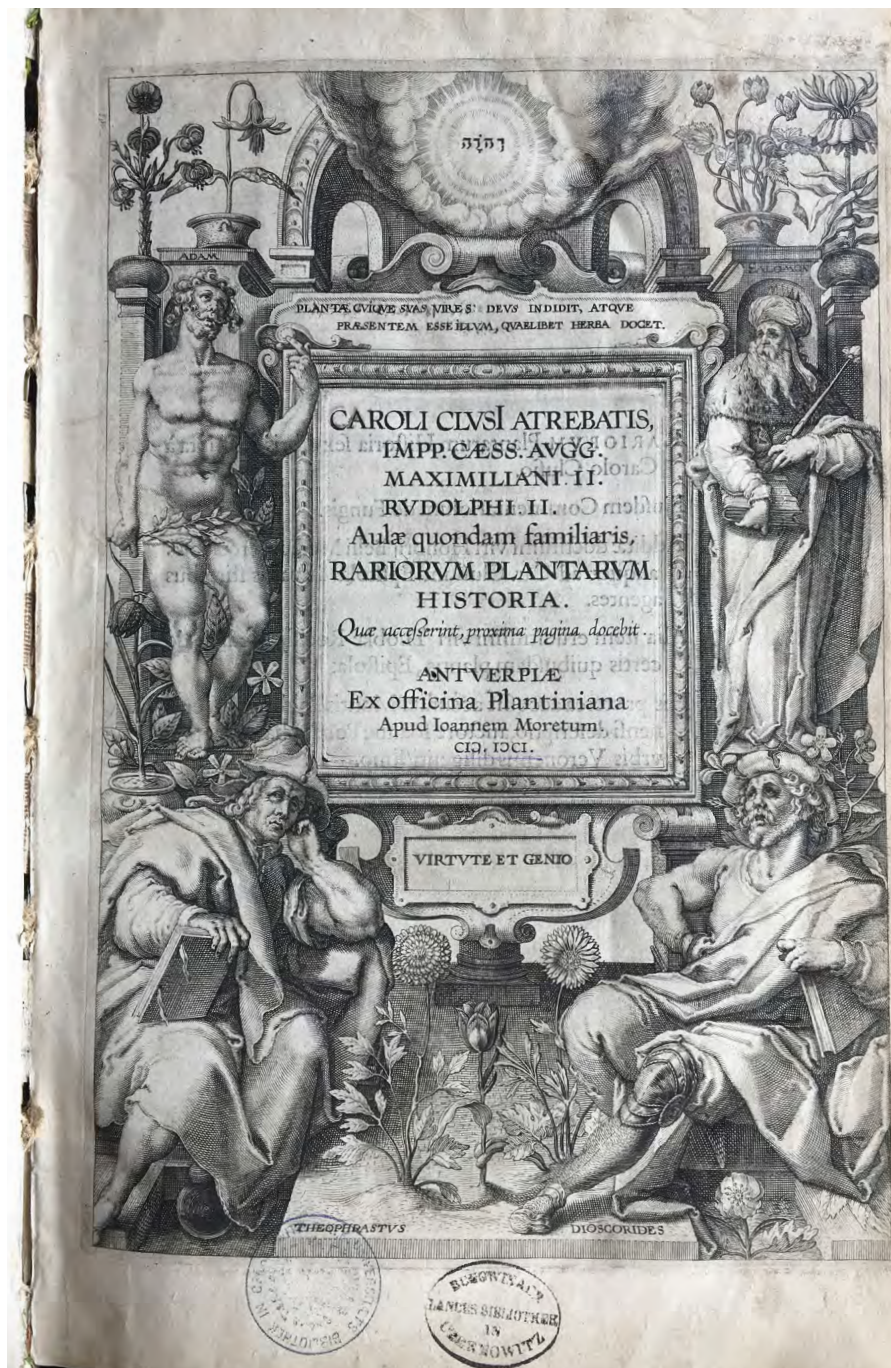
Примітки: включає індекси.

Детальніше Карл Клузіус або Жюль-Шарль Лескюз (Jules-Charles l'Escluse) (1526-1609). Один з найвідоміших європейських ботаніків XVI ст., основоположник голландської індустрії цибулинних рослин. Оселившись у Лейдені, Клузіус став директором нового ботанічного саду в 1593 році.

У першій частині "Rariorum plantarum historia" автор синтезує матеріал, представлений у попередніх роботах, в яких описує флору Австрії та Іспанії, а також нові рослини.

Друга – "Fungorum historia", є першим опублікованим трактатом про гриби. Книга ілюстрована майже 1200 гравюрами на дереві авторства Gerard van Kampen.

Друга – "Fungorum historia", є першим опублікованим трактатом про гриби. Книга ілюстрована майже 1200 гравюрами на дереві авторства Gerard van Kampen.

In Effigiem Nobilis Doctissimi que Viri
CAROLI CLUSII.

ATREBATVM decus, & nostri nona gloria seclē
CAROLVS hac Leydis CLVSIVS ora gerit.
Herbarum vinas Orbi dedit ille figuras,
At CLVSI viuam GHEYNIVS effigiem.

BON. VVLGANIVS.

I

CAROLI CLVSI
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ
LIBER PRIMVS.

PLANTARVM, quas in variis peregrinationibus meis variores
observavi, historiam scripturus, ab arboribus eam auspiciabor,
sic enim ordo postulare videtur: deinde ad frutices, suffrutices
& virgulta progrediar, quibus aliquot *επαυλοκαυλους* subj-
ciam. Hæc autem omnia priore libro completi animus est: reliquas
stirpes in sequentes libros distribuam.

DRACO.

CAP. I.

*Draconis
arboris ef-
figies.*

APVCIS prodita est huius Arboris hi-
storia, eaque admodum mutila. Libuit
itaque eam hic subicere, & ab illa nostras
Observationes auspiciari, quandoquidem
valde rara est, in nostra præsertim Europa, &
Herbariis dum hos Commentarios scribe-
bam (ni fallor) incognita.

EST verò Draco (aptius enim nomē non
inuenio) proceræ arbor, Pinū procul intuen-
tibus referens, ad eō æquales, semperque vi-
rentes sunt rami. Huius truncus crassus, octo
aut novem cubitales ramos æqualiter na-
scentes & nudos sustinet, qui in summo filii,
in alios ternos vel quaternos ramos cubita-
les, aut paulo ampliores, brachialisque cra-
ssitudinis desinunt, nudos item & sine foliis,
in summo gestantes capita plena cubitalium
foliorum, unciali latitudine, sensim in mu-
cronem desinentium, media costa densiore
& eminentiore, ut in Iridis foliis, tenuium
& rubentium in lateribus: mucronem plene
representant ea folia, semperque virent,
& Aloës vel Iridis modo, invicem ample-
xando nascuntur. Truncus perquam scaber,
multis rimis dehiscit, humoremque fundit
per Caniculæ æstus, qui in rubrâ lacrymam
densatus, sanguis Draconis appellatur, ob
quam sanè causam, hanc arborē Draconem
nuncupavi. Materia trunci firma est, fer-

rumque difficulter admittit, quod veluti fibris transversim & oblique excurrentibus con-
stat: at rami cum multo succo prægnantes sint, satis facile credi possunt.

EAM arborē quarto supra millesimum, post monasterium Divæ Virgini sacrum, cui nomen
à Gratia, octo palmorum crassitudine, inter aliquot Oleas in colle nascentem, monachis igno-
ratam & neglectam, quam neque florem, neque fructum ferre affererent: rem tamen aliter
se habere postea deprehendi, ramulo ex illa ipsa arbore anno sequente revulso donatus
ab amico. Est autem hic ramus (quem cum aliquot foliis, corticisque fragmento, & lacryma
meis manibus exrema multo tempore ad servatum, à Cæsare Maximiliano evocatus, in
Belgica cum multis aliis eius generis reliqui) pedali ampliorē longitudine, cui in hærent
alij ramuli multo fructu racematim compacto onusti. Fructus color flavescens, sapor ali-
quantulum

Tribulus aquaticus minor.

Tribulus aquaticus minor.

definant, qui summo fastigio rotidem flosculos, quot foliorum alas in singulis nodis ferunt, pusillos valde, octonis candidis foliis simul junctis, nec sese explicantibus, praeditos, qui deinde in quadam tubercula quatuor radiolos in capite habentia transeunt. Flore & semine onustam conspiciebam hanc plantam mense Junio.

TRIBULVS AQVATICVS MINOR.
CAP. LXV.

BICUBITALES, tricubitalisque, aut longiores, pro aquae altitudine, ex radice proferit haec planta, caepos, tenues, punicantis coloris, planos, nodosos (qui resiccati, lenti sunt & flexibiles) circa summum divisos in plures ramos, alternatim ferentes in singulis nodis singularia folia, duarum interdum unciarum longitudine, & semiuunciali latitudine, tenuia & quasi transparentia, in ambitu adeo crispa & sinuosa, ut laciniata videantur, colore ex viridi subpunico: pediculi exiguos candidantes flosculos utraque in morem congestos sustinentes, oblongi crassiusculiq; sunt, & inter folia exoriuntur, quae bina semper ex adverso sita nascuntur, contrario quam reliqua inferiora modo: singulis flosculis plerumque succedunt quaterna aculeata grana simul cohaerentia, paucam caedidam medullam continetia: scapi infima parte ad singulos nodos oblongas, tenues, candidantes fibras agunt, quibus firmantur, & alimentum necessarium attrahunt. Tota planta aquis immergitur.

PRIMUM in stagnis apud Nemeth-wywar, maximam copiam, interdum tribulum aquaticum majorem fructu eduli, & Nymphaeam flore albo nascentem, atque Junij initio florētem, & semine praegnantem observabam anno M. D. XX. maturius tamen florere existimo, quia omnes ferme plantae semine abundabant: deinde eodem mense Viennam reversus, in ejus urbis fossis, ad portam quae vulgo Stubenthozen nuncupatur, crescentem, de ponte prospiciebam.

SIMILEM deinde ferē plantam illo ipso mense videbam apud Ebreilorf Mag^o Dn. Hieronymi Beck à Leopoldstorf arcem (ad cujus hortum, in muro meridiei obverso plurimae veteres Inscriptiones Latinae in Pannonia repertae, senē quadam sunt repositae, ut Nobilis ille vir rotius Antiquitatis diligens est observator) in lacunis secundum purissimae aquae rivus decurrentes nascētem, scapis autem non planis, sed rotundis, eodem tamen modo geniculatis, bina semper inter se oppo-

sita foliola, ad singulos nodos ferentē superioribus breviora, mucronata, in ambitu minimē crispa vel sinuosa: flosculos deinde ternos vel quaternos, pusillos, Muscatellae Cordi flosculis persimiles, tenui brevique petiolo insidentes: semen non observabam, quia non licebat mihi quovis momento istuc recurrere: serpit haec, & ad ramulorum nodos atque alas plerumque fibras agit.

FVNGORVM ALIQVOT ALIÆ
I C O N E S.

VONIAM Typographus aliquot fungorum icones jam sculptas habebat, quibus C. V. Matthias Lobelius ad calcem sui Herbarij Germaniae inferioris Idiomate conscripti usus est: eas hic subycere, atque illius descriptione uti libuit. Fatemur tamen binas in nostrum Commentarium intulisse, quae sola, ad eorum, quos descripsimus, Fungorum Historiam accommodari potuerunt, ad primum videlicet Esculentorum genus, & ad postremum Perniciosorum: quorum quidem icones viris coloribus expressas totidem habebimus, ac utriusque generis species descripsimus: sed paucas in tabellis scalpi voluimus, ne nimis sumptibus Typographum gravaremus.

E vernaculo Lobelij Herbario desumptae icones
& descriptiones.

VVLGARES EDVLES FVNGI, PLANI, ET IN
METAM QVODAMMODO ELATI. A.

Vulgares edules fungi. A.

VVLGARES, quibus ferme passim vescuntur, satis sunt cognitae carne constant illi prorsus alba, dum recentes sunt, & inferne subrubent. Vetustate vitium contrahunt, & noxii fiunt, gravem odorem contrahentes, & fuscum colorem. Deglubati elixantur, deinde conduntur butyro, vel oleo olivatum, omphacio vel acetominus nocent, si piper tritum inspergatur. Nascuntur Vere & Autumno sabulosis recens stercoretis agris, subinde etiam in fimetis, in quibus inlulubres oriuntur.

Horum fungorum in tabula A delineatorum, alij ad Tertium & Quartum genus Fungorum esculentorum à Carolo Clusio descriptorum referri possent, majores vero ad Octavi genus primam speciem.

SINVOSI NEMORVM
FVNGI. B.

IN silvis & nemorosis locis nascuntur quidam fungi sinuosis oris, superne pallentes, & maculis rubris infecti, inferne subalbidi & striati: qui à nonnullis, primum repurgati elixantur, aut fruguntur, denique eduntur: ac perinde probantur, ut alij ejusdem generis prope arbores, aut sub illis nascentes, quia purioris sunt naturae, & absunt à fercis

Автор: Baronius, Caesar.

Заголовок: Annales Ecclesiastici, avctore Cæsare Baronio Sorano ex congreg. oratorii S. R. E. presbytero card. Tit. SS. Nerei et Achillei, et Sanctæ Apostolicæ sedis bibliothecario. Tomus sextus. Editio novissima.

Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Plantiniana, M.D.C.III [1603].

Сторінки: [6], 707, [67].

Стан: задовільний.

Дефекти: часткові пошкодження палітурки, корінця.

Розмір: 350x240 мм (2°).

Палітурка: матеріал палітурки – дерево, шкіра світло-жовтого відтінку, декоративне тиснення, металеві застібки (одна ціла, одна зламана). Корінець на 5 бинтів, залишки паперових етикеток з написом чорнилом. Обріз книжкового блоку – червоного кольору.

Титульний лист: чорна фарба, гравюра.

Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена в кінці книги разом з інформацією про видавництво “Antverpiæ, Ex officina Plantiniana, apud Ioannem Moretum. Anno M.DC.III” (інший рік ніж на титульному листі).

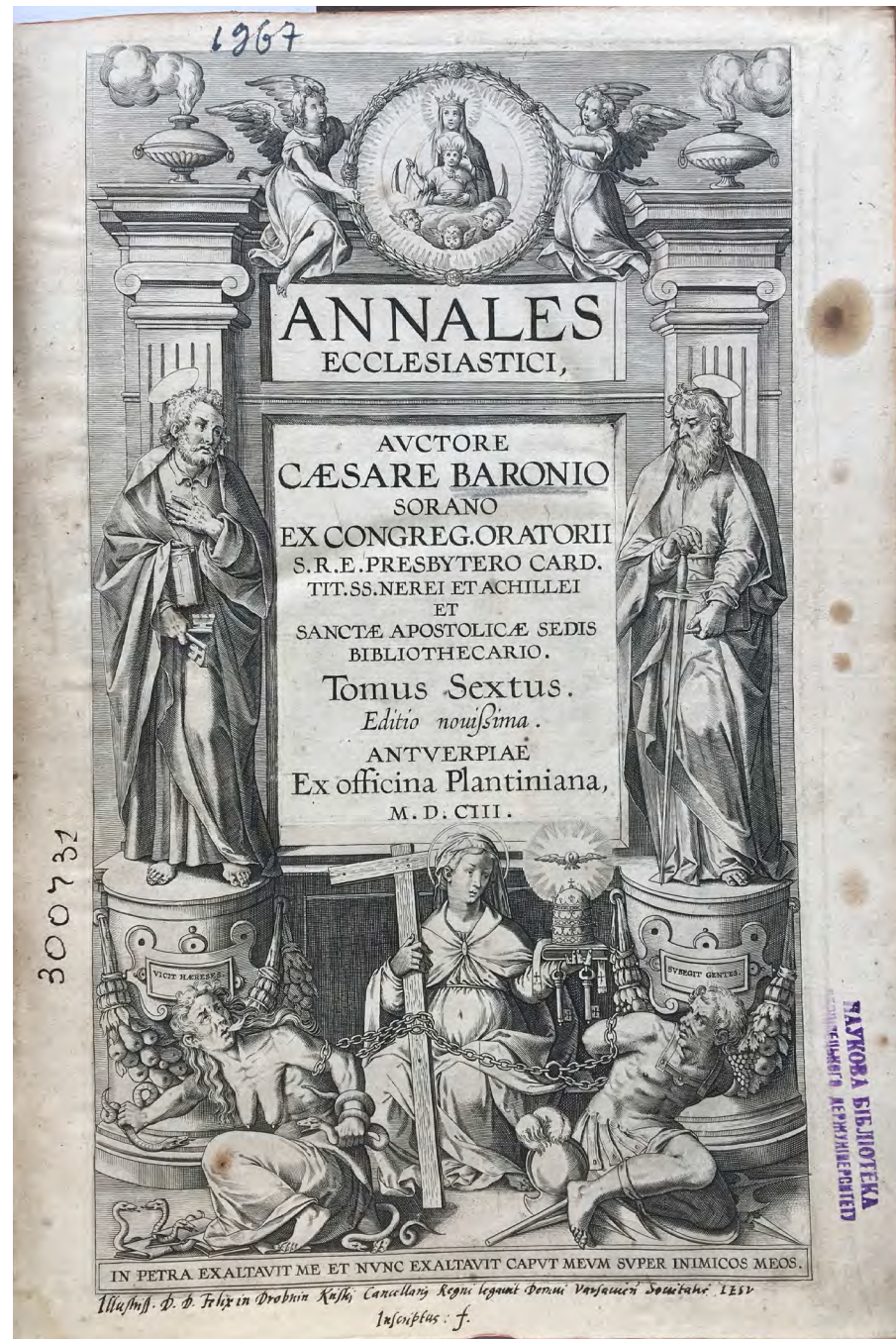
Оформлення ініціали, заставки, кінцівки, використання кустод, маргіналії, верхні колонтитули, ілюстрації в тексті; мова тексту – латинь.

Провенієнції: на титульному листі та на с. 17 – печатка бібліотеки університету радянського періоду [4], помітки чорнилом.

Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.

Примітки: наявний індекс. В кінці видання привілеї – “Christophoro Plantino, Architypographo Regio, S.,” “Cæs. Baronivs Ioanni Moreto, typographo”, Maximilianus II, Philippi II. Том VI відноситься до періоду 440–518 pp. історії християнства.

Детальніше Цезар Бароній (1538-1607) – італійський церковний історик, кардинал римо-католицької церкви, бібліотекар Ватикану. Бароній зібрав величезний фактичний матеріал з історії церкви. Повна назва видання “Annales ecclesiastici a Christo born ad annum 1198” – це історія перших дванадцяти століть християнської церкви, із дванадцяти томів у форматі фоліо. Вперше була опублікована між 1588 і 1607 pp. як відповідь на лютеранське видання “Historia Ecclesiae Christi”, в якому магдебурзькі богослови демонстрували, як католицька церква відхилилася від звичаїв ранньої церкви. Виклад ведеться в хронологічному порядку.

ANNALES ECCLESIASTICI.

E ADEM animi alacritate atque fiducia, qua quinque superiores Annalium tomos inchoauimus & absoluius, diuino fultu praesidio aggredimur Sextum: ut planè iam satis nobis esse videatur futuræ navigationi vela pandisse, quicquid uehimur nauis, cui obediunt venti & mare. Illius namque praesidio nitimur Mulieris fortis, quæ facta tamquam natis inuitoris de longè portans panem suum, navigatione reciproca nostras ad Deum preces & vota perferens, ad nos reuertitur gratia plena. Per eam enim diuina Sapiencia attingens à sine usque ad finem fortiter, dispo-

*PRÆSTATIO
AVCTORIS
CVM NIMI-
NIS IMPLORATIONE.
* Mart. 4.
* Prov. 31.
* Sap. 8.
* Psal. 86.
* Psal. 44.*

nensq; omnia suauius, res etiam nostras solita benignitate feliciter moderatur: Ut planè eius ope confisus, de prospero tutoq; ad portum appullu spem haud dubiam concipere liceat, frustra ex aduerso latrantibus canibus sub facie comptæ virginis Scyllæ, & tergemini Geryonis: quos nauigantibus molestos fuisse, fabulosa antiquitas finxit; quales temporibus nostris Ecclesiæ aduersarios experimur. Soluimus igitur, te propria, hilares, Virgo MARIÆ, atque nautis, ipsis uidelicet Angelicis choris (quorum sicut lætantium omnium habitatio est in te) occinentibus ex more celeuma, & nos læti recinimus: Intende, prospere procede, & regna.

IESV CHRISTI ANNVS 440.
LEONIS PAP. ANNVS 1.
THEODOSII 33. IMPP. VALENTIN. 16.

COEPTVM superiori tomo annum Domini quadringentesimum quadagesimum Consulatu Valentiniiani Aug. quinto & Anatolij consignatum, perductumque nostra scriptioe usque ad obitum Sixti Romani Pontificis, iam prosequamur. Defuncto itaque amplius diebus Romana Ecclesia sine Antistite fuit, mirabili pace atque patientia aduentum diaconi Leonis expectans, quem tunc inter Aetium & Albinum (erant hi Romani Ducez exercitus) amicitie reintegrandæ causa, Gallix detinebant, quasi ideo longus esset aduentus, ut electi meritum, & eligentium iudicium probaretur. Igitur Leo diaconus legatione publica accitus, & gaudenti patriæ præsentatus, quadagesimus tertius Romanæ Ecclesiæ Episcopus ordinatur. hæc Prosper, itemque Marcellinus sub huius anni Consulibus ordinatioem Leonis recenset in Chronico, & alij omnes. Porro cum fuisse natione Tuscum, patre Quintiano, habet Anastasius in libro de Romanis Pontificibus. De sua verò absentia & electione idem ipse meminit S. Leo in sermone habito anniuersaria die suæ ipsius ordinationis.

*Proff. in Chron.
LEO MAG. NVS ROM. PONTIFEX CRISTVS. SQUADRAGE. MUS SEPTI. MUS*

Annal. Eccl. Tom. 6.

112
CHRISTI 440.
LEONIS PAP. IO.
THEODOSII 42. IMPP. VALENTIN. 25.

Theodosij litteras, quas ad Gallam Placidiam, & ad filiam Eudoxiam reddidit: at non opus singulas recitare. Quæ autem Pulcheria ad sanctum Leonem rescripserit, ignoramus: quam tamen strenuè ac fortiter aduersus impios & impietatem egisse, dicemus anno sequenti.

Quod insuper ad Gallam Placidiam spectat: quoniam post litteras (ut vidimus) hoc anno datas tum ad Theodosium Imperatorem, tum etiam ad Pulcheriam Augustam, nulla usquam de ipsa mentio habetur, haud diutius creditur fuisse superstes, sed extremum clausisse diem, femina quidem magni consilij, & diueris agitata calibus, in qua potissimum emittitur Christiana religio: quod & causa numismata præferunt, dum nomen Christi super dextero gestasse brachium, vnum ex iis, quod hic tibi reddimus, docet.

* Num. aut. Lily Esquælini Rom.

Deo autem Imperium acceptum tulisse, cælitus demissa corona voluit demonstrari: non enim Crucis virtute insurgentes cohibuisse tyrannos, signum Victoriæ Crucem dextera tenentis ostendit. Maximo quidem damno Valentinianum orbatum fuisse matre, eius postiora in deteriora prolapsa, & in interitum tandem adducta, facile declaratur.

In Musæo opere super arcum maiorem basilicæ sancti Pauli memoria est Gallæ Placidia istis verbis:

PLACIDIAE PIA MENS OPERIS DECVS HOC FACIEBAT.
SVADET PONTIFICIS STUDIO SPLENDERE LEONIS.

Porro ipsam quinto Kalendas Decembris diè obiisse, sepultamque esse Rauennæ in ecclesia sanctorum martyrum Nazarij & Celsi, ad hucque extare monumentum ipsius, fidem facit qui eruditè scripsit res Rauennates Hieronymus Rubens. Verùm de Galla Placidia hætenus. Sed quid interea nefarius Diocorus, cum reuersus est Alexandriam? Perinde ac si ad hoc vnum natus esset, ut mortales omnes peccando superaret, & scelera perpetraret quæ nullus perditorum hætenus cogitasset: colligens paucorum Episcoporum Conciliū (haud enim plures, quod facinus exhorret, valuit impudens suæ impudentia atque dedecori habere consortes) ausus est in S. Leonem Romanum Pontificem excommunicationis sententiam iaculare. Tali gloriatur Nouatores antesignano, tantoque exultare auctore, qui primus à primario, cui subiectus erat, Antistite, & à quo ducebat originem, & potestatem acceperat, rebellans, illo afflatus spiritu quem eructat infernus, ferre in eum sententiam anathematis ausus est. Testatur id quidem Liberatus Diaconus. Sed ipsa Acta Concilij Chalcedonenis hæc his verbis habent ex Theodori libello:

* Liberat. Diac. c. 12. * Conc. Chalced. Act. 11.

Hic autem sanctissimus, magis autem circa omnia ferocissimus (Diocorus silices) in consuetudine habens leges præuancari, nihil arbitrans quod ab ipso in sanctæ & sacre memoriæ Flauianum commissum est, insuper ad mala maiora se verit. Excommunicationem faciens contra sanctissimum & beatissimum Apostolicæ sedis magnæ Romæ Episcopum, iussit subscribere, qui cum ipso de Ægypto exierant, sanctissimus Episcopus plus minus numero decem: neque enim plures aui sunt exire cum ipso: propter ea, quæ ab ipso in Epheso contra leges peracta sunt, aliquoties comminans, aliquoties valet decipiens. Vnde lacrymantes atque gementes nescandæ illi chartæ subscripserunt. J hæc ipse in libello hæresi Eutychanæ contra fidem Catholicam subscriberent, inuenit Diocorus, quàm cum in Romanum Pontificem damnationis sententiam protulit: ad eum omnes inauditum hætenus exhorruere facinus & sunt execrati portentum, ut licet hæretici facti essent, & Catholicæ fidei aduersarij, veriti tamen sint maiestatem sublimitatemque Apostolici

Автор: Lipsius, Justus.

Заголовок: L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Quæ Exstant Omnia: A Ivsto Lipsio emendata, et Scholijs illustrata.

Видавець, рік: Antverpiæ, Ex Officina Plantiniana, apud Ioannem Moretum, M. DC. V. Cum Priuilegijs Cæsareo et duorum Regum. [1605].

Сторінки: [8], xxxvj, 796, 53, [7].

Стан: задовільний.

Дефекти: часткове пошкодження палітурки.

Розмір: 375x240 мм (2°).

Палітурка, матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець на 5 бинтів, залишки паперової етикетки з написом чорнилом "1024". Обріз книжкового блоку – темно-синього кольору.

Титульний лист: чорна фарба. Гравюра із заголовком, у прямокутнику, розміщеному в портику класичної будівлі з колонами, овалами з бюстами Геркулеса, Улісса та Афіни вгорі; Зенон та Клеанф з боків посередині; медальйони з бюстами Сенеки та Епіктета, обабіч щита з уособленнями Слави та Мужності внизу. Контртитул – портрет Юста Ліпсія. Гравюри виконані Теодором Галле "Theod. Galle fecit."

циркуль, девіз – "Labore et Constantia". Розміщена на

титульному листі. В кінці книги в декоративній рамці – марка: рука з циркулем, девіз – "Labore et Constantia", разом з інформацією про видавництво.

Оформлення кустод, верхні колонтитули; мова тексту – латинь.

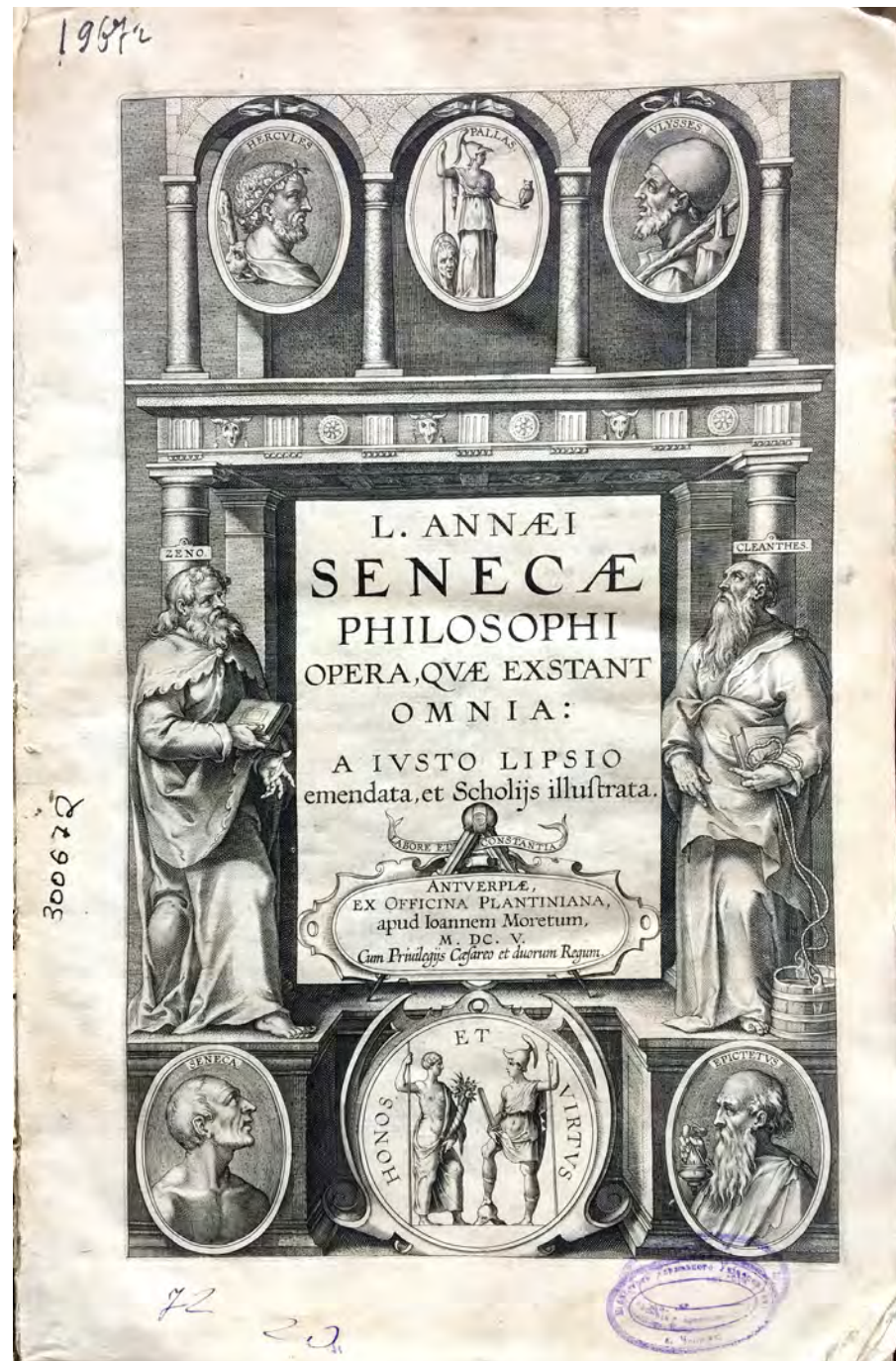
тексту: на титульній сторінці та 17 с. – печатка бібліотеки

Провенієнції: університету радянського періоду {4}, на титульній сторінці помітка чорнилом "1967".

Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.

Примітки: включає індекс.

Детальніше про автора та видання: Юст Ліпсій (лат. Justus Lipsius, нід. Joost Lips) (1547 – 1606) - нідерландський гуманіст, історик, основоположник неостойцизму. Відомий авторитетними виданнями латинської прози, особливо Тацита (1574, 1581) і Сенеки (1605). Представлене видання розповідає про життя та творчість давньоримського філософа-стоїка Луція Анея Сенеки. Це остання праця Ліпсія, яку він присвятив папі римському Павлу V. Це видання Сенеки, за 1607-1672 рр., передруковувалося 13 раз. 4-е видання, яке надруковане в 1652 р., також представлено в цьому каталозі (31).

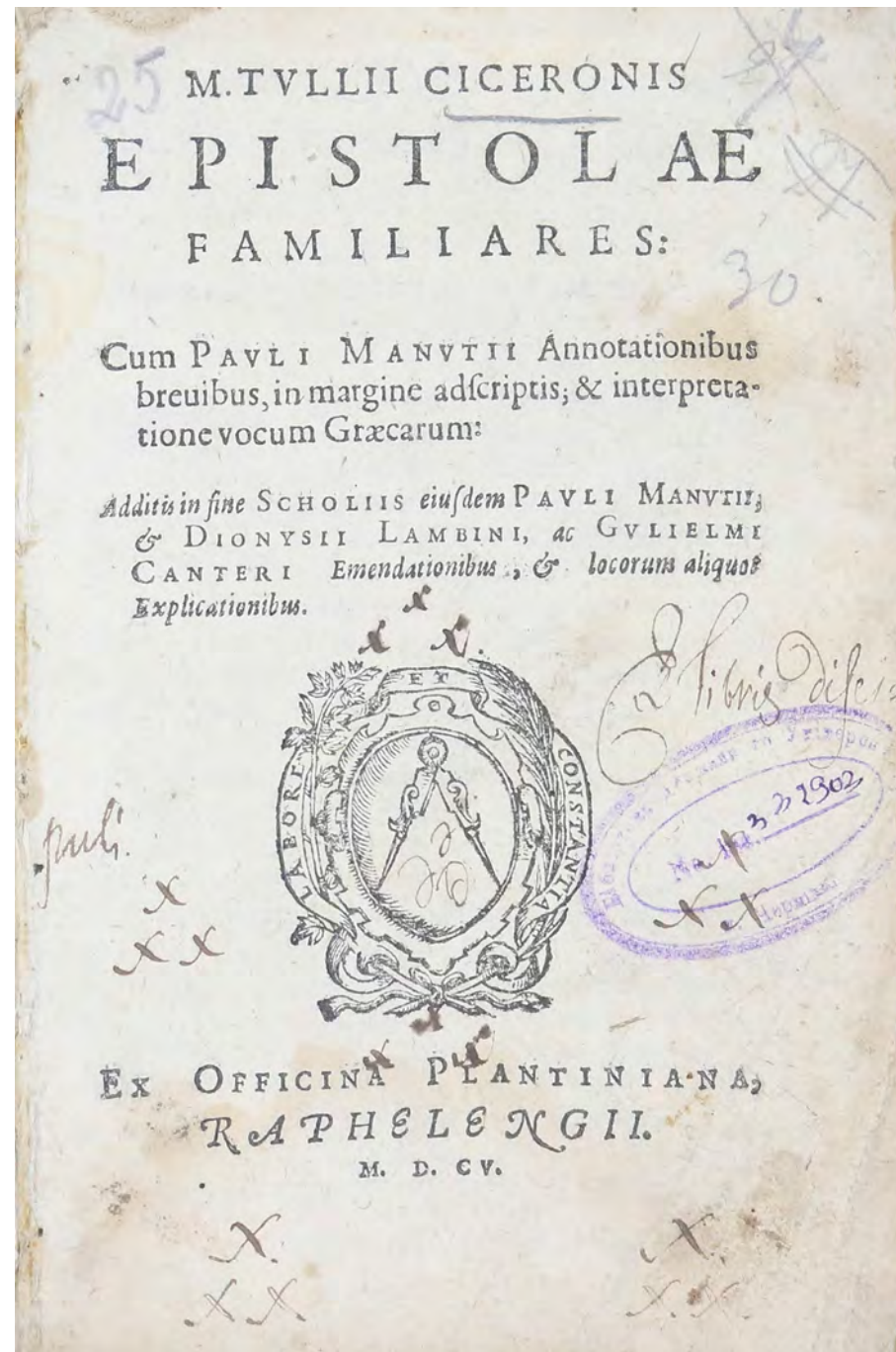

- Автор: Cicero, Marcus Tullius.
- Заголовок: M. Tullii Ciceronis Epistolae familiares : cum Pavli Manvii annotationibus breuibus, in margine adscriptis : & interpretatione vocum graecarum : additis in fine scholiis eiusdem Pavli Manvii, & Dionysii Lambini, ac Gvlielmi Canteri emendationibus, & locorum aliquot explicationibus.
- Видавець, рік: Ex officina Plantiniana, Raphelengii, M.D.CV [1605].
- Сторінки: [16], 480.
- Стан: задовільний.
- Дефекти: пошкодження форзацних листів, книжковий блок від'єднано від палітурки.
- Розмір: 170x110 мм (8").
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець гладкий, залишки паперової етикетки з написом чорнилом "1575". Обріз книжкового блоку – залишки світло-червоного кольору.
- Титульний лист: чорна фарба.
- Друкарська циркуль, девіз – "Labore et Constantia". Розміщена на марку: титульному листі.
- Оформлення ініціали, маргіналії, використання кустод, верхні тексту: колонтитули; мова тексту – латинь.
- Провенієнції: на титульній сторінці та 17 с. – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}, на титульній сторінці помітка чорнилом "Ex libris ****".
- Папір: ручної роботи верже.
- Примітки: включає індекс.
- Детальніше про автора та видання: Маркус Тулій Цицерон (Marcus Tullius Cicero) (106 р. до н. е. – 43 до н. е.). Давньоримський філософ, політик, юрист, оратор та літератор. "Epistulae ad Familiares" ("Листи до друзів") – це збірка листів між римським політиком та оратором Цицероном і різними державними та приватними діячами. Листи мали багато адрес, таких як Рим, Сицилія, Азія, Галлія та Сирія. Документи в цій збірці, разом з іншими листами Цицерона, вважаються найнадійнішими джерелами інформації за період до падіння Римської республіки. Збірка охоплює 16 книг і містить листи від 62 до 43 р. до н. е. і вперше була опублікована особистим секретарем Маркусом Тулієм Тіро десь після смерті Цицерона в 43 р. до н. е.

secus acciderit, te tamen recte, verèque sensisse, atque vitiam liceat aliquando aliquo reip. statu nos frui, interque nos conferre sollicitudines nostras, quas pertulimus, tum, cum timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quæ facta sunt. De tuis rebus nihil esse, quod timeas, præter vniuersæ reip. interitum, tibi confirmo. De me autem sic velim iudices; quantum ego possim, me tibi, salutis tuæ, liberisque tuis summo cum studio præsto semper futurum. Vale.

ARG. Domitium, interitu amitorum dolentem, rogat, ut, cum reip. iam satisfecerit, lucidum suam consulat.

Cicero s. D. Domitio.

23

Non ea res me deterruit, quo minus, postea quam in Italiam venisti, litteras ad te mitterem, quod tu ad me nullas miseris; sed quia nec quid tibi pollicerer, ipse * egens rebus omnibus, nec quid suaderem, cum mihi met ipsi consilium deesset, nec quid consolationis afferrem, in tantis malis reperiebam. hæc quanquam nihilo meliora sunt, nunc etiam atque etiam multo desperatiora: tamen inanes esse meas litteras, quam nullas, malui. Ego, si te intelligerem * plus conatum esse suscipere reip. causa muneris, quam quantum præstare potuisses; tamen, quibuscumque rebus posses, ad eam condicionem te viuendi, quæ daretur, quæq; esset, hortarer. sed cum * consilij tui bene, fortiterque suscepti eum tibi finem statueris, quem ipsa fortuna terminum nostrarum contentionum esse voluisset, oro, obtestorq. te pro nostra vetere coniunctione, ac necessitudine, proq. summa mea in te benevolentia, & tua in me pari, te ut nobis, parenti, coniugi, tuisque omnibus, quibus es, suisque semper carissimus, saluum conserues; incolumitati tuæ, tuorumque, qui ex te pendent, consulas; qui didicisti, quæq; ab adolescentia, pulcherrime à sapientissimis viris tradita, memoria, & scientia comprehendisti, his hoc tempore vtare; quos coniunctos summa benevolentia, plurimisque officiis amixisti, eorum desiderium si non * æquo animo, at forti seras. Ego, quid possim, nescio, vel potius me

Præter communitatem civitatis, dixit in proxima superiore epistola.

Epist. 13, lib. 4.

Id est, si pugna Pharsalicam renouare bellum cum aliis voluisset.

Quasi prælio Pharsalico suam voluntatem de tota re fortuna declarasset.

Nō enim possumus non dolere: scilicet, loquor, vincere fortunam potest.

tius me parum posse sentio: illud tamen tibi polliceor, me, quancunque salutem, dignitatique tuæ conducere arbitror, tanto studio esse facturum, quanto semper tu & studio, & officio in meis rebus fuisti. hanc meam voluntatem ad matrem tuam, optimam feminam, tuque amantissimam, detuli, si quid ad me scripseris, ita faciam, ut te velle intellexero: sin tu minus scripseris; ego tamen omnia, quæ tibi vitia esse arbitror, summo studio, diligentèrque curabo. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM

LIBER VII,

AD MARIVM, ET ALIOS.

ARG. Ludos, quos Pompeius Magnus iterum consul dedit, describit, & extenuat; utrumque ob eam causam, ne Marium eos prætermissis pœneret.

M. Cicero s. D. M. Mario.

1

SI te * dolor aliquis corporis, aut infirmitas valetudinis tuæ tenuit, quo minus ad ludos venires: fortuna magis tribuo, quam sapientia tua. sin hæc, quæ ceteri mirantur, contēnenda auxisti, & cum per valetudinē posses, venire tamen noluisti: vitumq. lator, & sine dolore corporis te fuisse, & animo valuisse, cū ea, quæ sine causa miratur alij, neglexeris: modo ut tibi constiterit fructus otij tui: quo quidem tibi perfrui mirifice licuit, cum esses in ista amicitate pene solus * relictus. neq. tamē dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi Stabianum perforasti, & patefecisti Seianum, per eos dies matutina tēpora lectiunculis cōsumseris: cum illi interea, qui te istic reliquerunt, spectarent communes mimos semisomni. reliquas vero partes dici tu consumebas iis delectationibus, quas tibi ipsi ad arbitrium tuum compararas. nobis autem erant ea perpetienda, quæ * scilicet P. Mæcius probauisset. omnino, si quæris, ludij apparatusimi, sed nō tui stomachi: coniecturam enim facio de meo. nam primū honoris causa in scenā redieram ij, * quos ego honoris causa de scena decessisse arbitrabar.

Dolor corporis & lator ad podagiam quæ Marium lator vexabat. ep. 4.

Ab iis relictus, qui ad ludorum spectaculo in vrbem se contulerant.

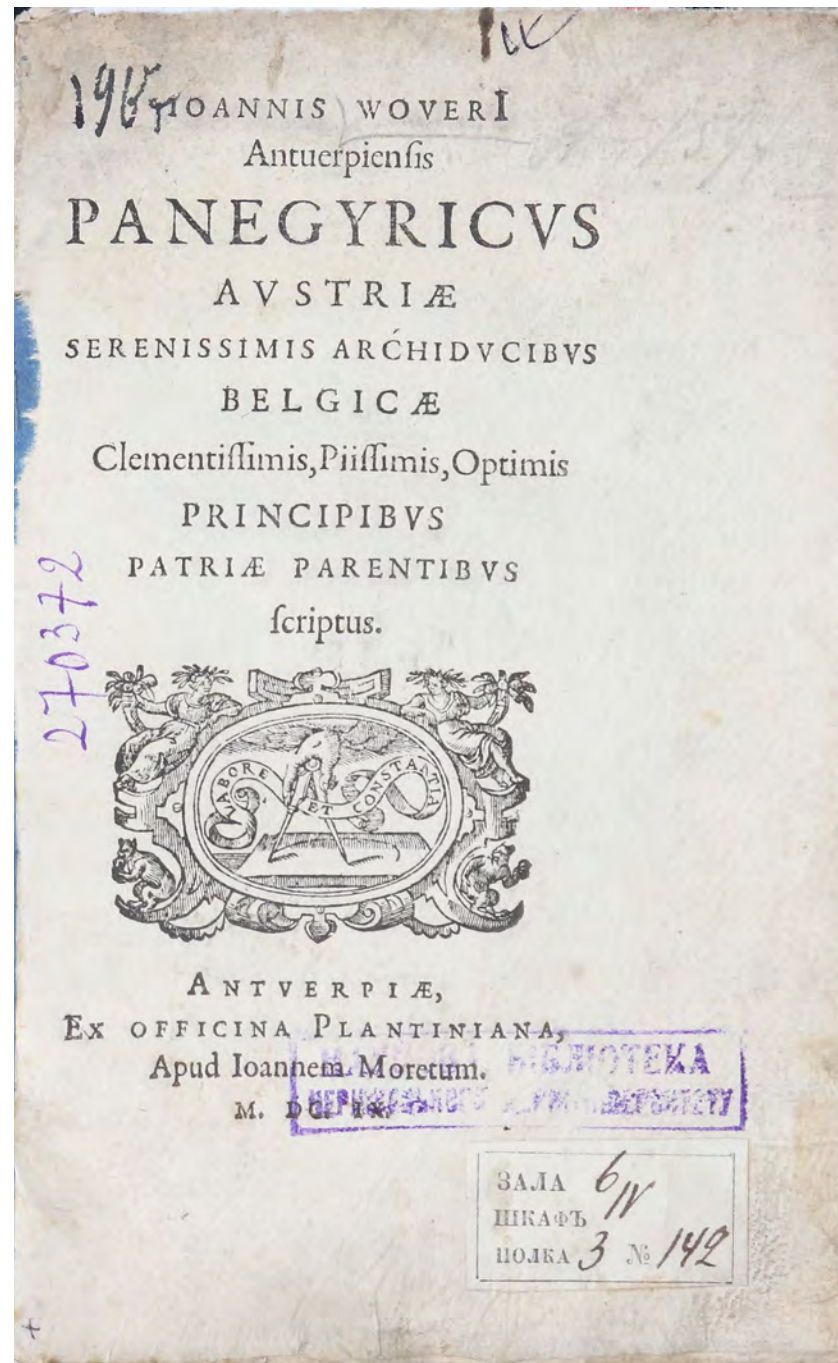
Cum Mæcio, scilicet, dicitur.

Quo, peratam cum agere iam non potest. ut artem ostendat.

K 2

- Автор: Woverius, Ioannis.
- Заголовок: Ioannis Woveri Antuerpiensis Panegyricus Avstriae Serenissimis Archiducibus Belgicae Clementissimis, Piissimis, Optimis Principibus Patriae Parentibus scriptus.
- Видавець, рік: Antverpiaë, Ex officina Plantiniana, Apud Ioannem Moretum. M.DC.IX [1609].
- Сторінки: 73, [10].
- Стан: задовільний.
- Дефекти: відсутня задня частина обкладинки.
- Розмір: 190x120 мм (8°).
- Папітурка: м'яка паперова обкладинка темно-синього кольору.
- Титульний лист: чорна фарба.
- Друкарська марка: рука з циркулем, девіз – "Labore et Constantia". Розміщена на титульній сторінці та в кінці книги, разом з інформацією про видавництво.
- Оформлення: ініціали, використання кустод, верхні колонтитули, тексту: ілюстрації; мова тексту – латинь.
- Провенієнції: на титульній сторінці та на 17 с. – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4} На титульній сторінці наклеєна фондова етикетка періоду Російської імперії {18}.
- Папір: ручної роботи верже.
- Примітки: включає індекс. Частина сторінок книжкового блоку нерозрізані.
- Детальніше про автора та видання: Йоганн фон Воверн (Wovern, Johann von; лат. Woverius, Ioannis) (1576-1636) – німецький політик, юрист, радник, класичний філолог і драматург. Європейські гуманісти розглядали його як відомого вченого, лінгвіста та космополітичну людину. Представлена робота, з присвятою магістрату та жителям Антверпена, є панегириком Альбрехту VII Австрійському, який був штатгальтером (намісником) Іспанських Нідерландів з 1595 р., а з 1598 р. співправителем Іспанських Нідерландів разом зі своєю дружиною Ізабеллою Кларою Євгенією – "Ad belgicæ principes".

IOANNIS WOVERI

Antuerpiensis

PANEGRICVS

SERENISSIMIS
BELGICÆ PRINCIPIBUS*scriptus.*

SI quantam sæculo lætiam, SERENISSIMI PRINCIPES, hæc quiescentis BELGI vestri facies conciliet, ingenio assequi, atque styli officio designare quisquam posset; sanè is præteriti temporis in comparationem, futurique æui in exemplum, grande & duraturum monumentum procederet. Cùm enim nisi multo tempore, sensimque crescentibus momentis,

Quod enim præstabilius aut pulchrius
DEI munus, quam casti et sancti
DIVISQ. simillimi PRINCIPES?

Plin. Paneg. Traian.

- Автор: Scribanus, Carolus.
- Заголовок: Caroli Scribani e Societate Iesv Antverpia. (Частина 1).
Caroli Scribani e Societate Iesv Origines Antverpiensivm.
(Частина 2)
- Видавець, рік: Antverpiæ : Ex officina Plantiniana, Apud Ioannem Moretum.
M.DC.X. Superiorum permissu. [1610].
- Сторінки: [8], 146, [2], 24; 172, [4].
- Стан: задовільний.
- Дефекти: часткові пошкодження корінця.
- Розмір: 255x175 мм (8°).
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець гладкий, на 4 бинти, напис чорнилом автора та назви. Обріз книжкового блоку – залишки коричневого кольору.
- Титульний лист: чорна фарба. До кожної частини окремі титульні листи.
- Друкарська рука з циркулем в декоративній рамці, девіз – “Labore et constantia”. Розміщена на кожному титульному листі.
- Оформлення ініціали, кінцівки, маргіналії, використання кустод, тексту: колонтитули; основна мова тексту – латинь, з розділом – грецькою та івритом (вірші, підписані “L.S.” та “G.S.”). Окремо вклеєні гравюри (7): ілюстрації, карти, плани.
- Провенієнції: зворот обкладинки – екслібрис університету австрійського періоду {16}, на звороті титульної сторінки – печатка бібліотеки університету австрійського {3} та радянського періодів {4}, помітка олівцем “23/ XII 90 Kauf Bidermann Graz”{22}. Помітки чорнилом: на форзаці – “In Bibliotheca Academ. Pragensis***” {23}; на авантитулі – “de Carolo Scribano Bruxelles 1561 nasco Antverpio 1629***” {24}. На зворотах кожної вклеєної гравюри – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {3}.
- Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
- Примітки: включає індекс. Видання у формі видавничого конволюту: 2 частини в 1 томі. Помилки пагінації в ч. 2: стор. 161 пронумеровано як 157, с. 164 пронумеровано як 156.
- Детальніше про автора та видання: Скрибані Чарльз (лат. Scribanus, Carolus((1561-1629) – бельгійський єзуїт, гуманіст, політик, викладач. “Antverpia” та “Origines Antverpiensivm” прославляли Антверпен – різні аспекти життя, від освітньої системи та звичок громадян до їжі та одягу. У другій частині простежується династична, церковна та особливо монастирська історія.

CAROLI SCRIBANI
E SOCIETATE IESV
ORIGINES
ANTVERPIENSIVM.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.
M. DC. X.
Superiorum permissu.

INDEX TITVLORVM.

1. Educatio.	pag. 2
2. Cibus, Somnus, vigilia, corporis cura.	4
3. Exercitatio varia.	7
4. Celi mutatio, linguarum cognitio.	9
5. Vestitus, morum grauitas, corporis compositio.	11
6. Nobilitas.	14
7. Opes, & in iis animi.	17
8. Mercium orbe toto aduectarum varietas.	22
9. Pecuniaria negotiatio.	26
10. Orbis delicta, & in earũ usu moderatio. Nauium frequentia.	29
11. Artes Mechanicæ.	30
12. Ars Pictoria.	31
13. Sculptoria, Calatoria, Incisoria ars.	40
14. Ars Typographica.	43
15. Ars Architectonica.	45
16. Aqueductus, Anthlea, machina Ctesibica.	56
17. Ingenium, Iudicium.	60
18. Eruditio, litterarum amor.	69
19. Temperantia, in cibo, in potu.	74
20. Castitas.	79
21. Liberalitas.	83
22. Sermo. Fides in verbis.	96
23. Animi robur.	97
24. Refellitur criminatio de occupatã ab Iberis vrbe.	104
25. Militare robur.	113
26. Hereseos nota deterfa.	118
27. Pietas, & in Deum cultus.	131

CAROLI SCRIBANI SOCIETATIS IESV ANTVERPIA.

ANTVERPIAM dabo. Faue DEI
MATER, æternæ huic Vrbi Diua
Tutelarîs. Faue,
O decus, ò fama meritò pars maxima
nostra,

*Da facilem cursum, atque audacibus annue ceptis;
Te namque sine nil altum mens inchoat.*
Sed & tibi honoriq; tuo, ingens hoc laudũ pelagus
Ingredior, sanctos ausus recludere fontes.
Neque hîc ego vos

— *per ambages & longa exorsa tenebo.*
rem dabo. Nemo proinde diuidua fluentia, quæ
mœnibus circumfusa præsidium, infusa præbent
commercium; nemo marmora, aut variarum
rupium crustas, nemo per Æthiopicos scopulos,
fata furfurem mentientia, purpureo fucata speret
conchylio: nemo crispis torosisque erroribus
maria ludentia; nemo Druonem Antigonum,
Brabonem, Ambiaritos, aut Aduaticum Cym-
bricum genus, expectet. Antuerpiam dabo,

Et magnos membrorũ artus, magna ossa, lacertosq;.

A reli-

Автор: Marcellus, Nonius.

Заголовок: Nonii Marcelli nova editio Additvs est libellvs Fvlgentii De prisco sermone, & notæ in Nonium & Fulgentium.
Уніфікована назва - De compendiosa doctrina.

Видавець, рік: Parisiis : Ex Officina Hadriani Perier, M.DC.XIII [1614].

Сторінки: [16], 212, [4]; 568, [4].

Стан: задовільний.

Дефекти: відсутні форзаци, деформована палітурка.

Розмір: 165x105 мм, (16°).

Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець гладкий, на 4 бинти, напис чорнилом автора та назви. Обріз книжкового блоку – залишки синього кольору.

Титульний лист: чорна фарба.

Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена марка на титульному листі.

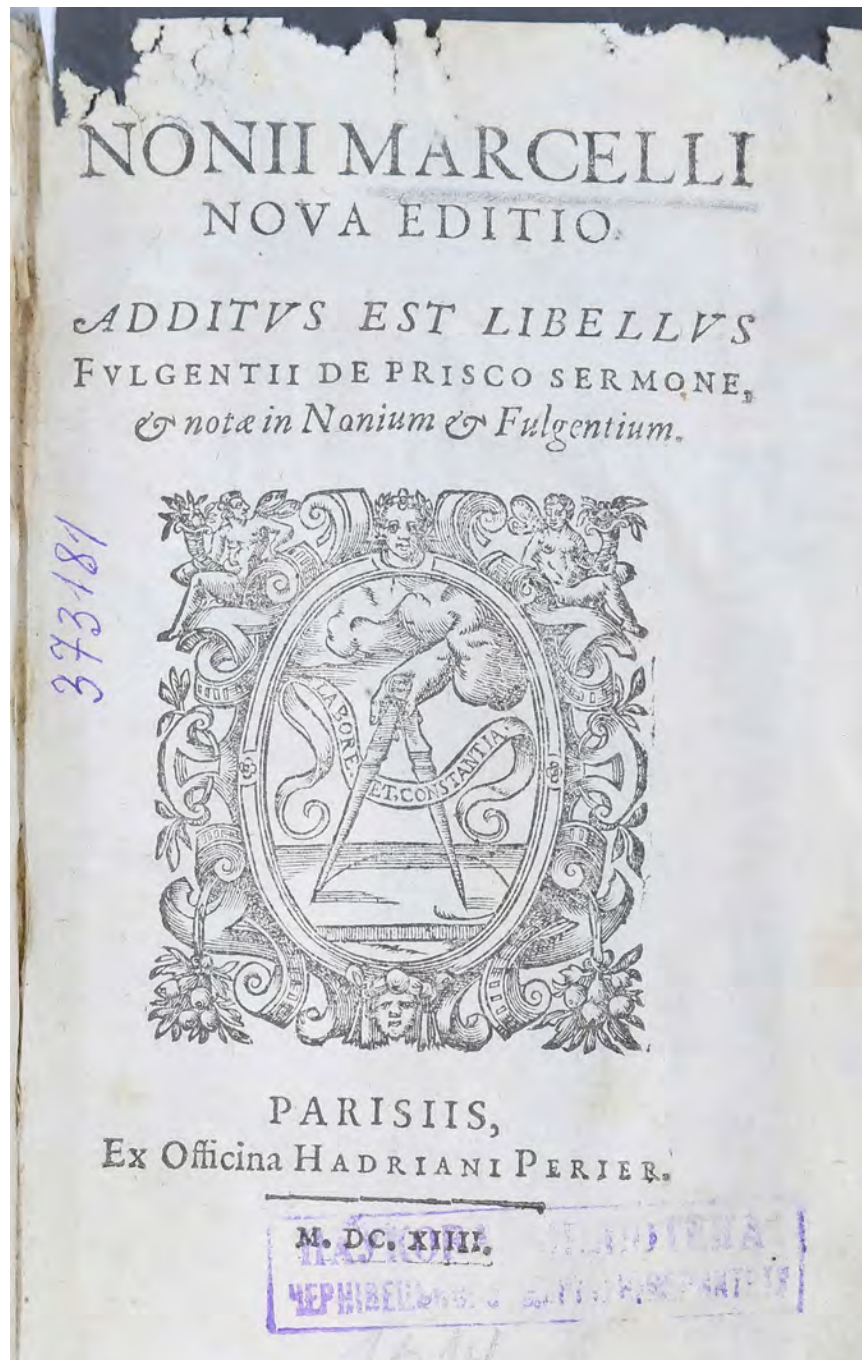
Оформлення ініціали, заставки, кінцівки, маргіналії, верхні колонтитули; тексту: мова тексту – латинь.

Провенієнції: на титульному листі і на с. 17 – печатка бібліотеки університету радянського періоду [4].

Папір: ручної роботи верже.

Примітки: включає індекси. 2 частини в одному томі: “Ad nonium marcellum note” та “Nonii Marcelli Peripatetici Tibvrticensis De compendiosa Doctrina per literas ad filivm de proprietate sermonvm”. Недостовірний плантен.

Детальніше про автора та видання: Ноній Марцелл (Nonius Marcellus) (I-а пол IV ст. н.е.) – давньоримський граматик, вів життя мандрівного філософа. Основним твором, який зберігся до нашого часу, є “De compendiosa doctrina” в 20 книгах, щось на кшталт словника з латинської граматики та літератури часів Римської республіки. Праця складається зі слів, короткого визначення та цитат авторів, що використовують це слово. Також тут надаються старовинні слова, їх визначення, тлумачення. Перші 12 книг граматично організовані довкола слів чи форм слів, а решта вісім за тематикою, наприклад, одяг, зброя, їжа тощо. Це один із трьох основних латинських словників, що збереглися з античності. Під заголовком “Nonii Marcelli nova editio Additvs est libellvs Fvlgentii De prisco sermone, & notæ in Nonium & Fulgentium” твір Нонія було видано 25 раз в період між 1614 та 1650 pp.

LECTORI SAL.

NONII Marcelli novam editionem damus tibi, benigne Lector, scribtoris neque ab eruditione, neque a iudicio, neque a diligentia commendandi, & quo Latinitas facile carere posset, si eos tantum auctores laudasset, quorum opera ad nos pervenerunt; ut mirari subeat tam imperitum auctorem citatum aliquoties a doctissimo Grammatico Prisciano, & propagatum per bibliothecas meliorum seculorum, quibus tedium fuit describere optimos quosq; & utilissimos scribtores, qui tum exstabant: sed postquam ij describentium incuria perierunt, qui suo nomine vix tanti erat ut legeretur, idem sane merito obtinuit ut & describeretur

ã ij

NONII MARCELLI
PERIPATETICI TIBVRTICENSIS

DE COMPENDIOSA DOCTRINA

per literas ad filium.

DE PROPRIETATE SERMONVM.

SENIVM est tedium & odium; dictum a senectute, quod senes omnibus odio sint & tadio. Cęcilius in Ephesione;
20 Tum in senectute hoc deputo miserimum,

Sentire ea etate eum ipsum esse odiosum alteri.

Nam etatem malam senectutem veteres dixerunt. Plaut. Menæchmis: --- Confitus sum
25 Senectute, onustum gero corpus, vires Reliquere; ut etas mala est, merx mala est ergo.

Accius Amphitr. An mala etate mauius male mulcari exemplis omnibus?

30 Turpilius Philopatro: Miserum puto, si etiam istuc ad malam etatem accessit mali.

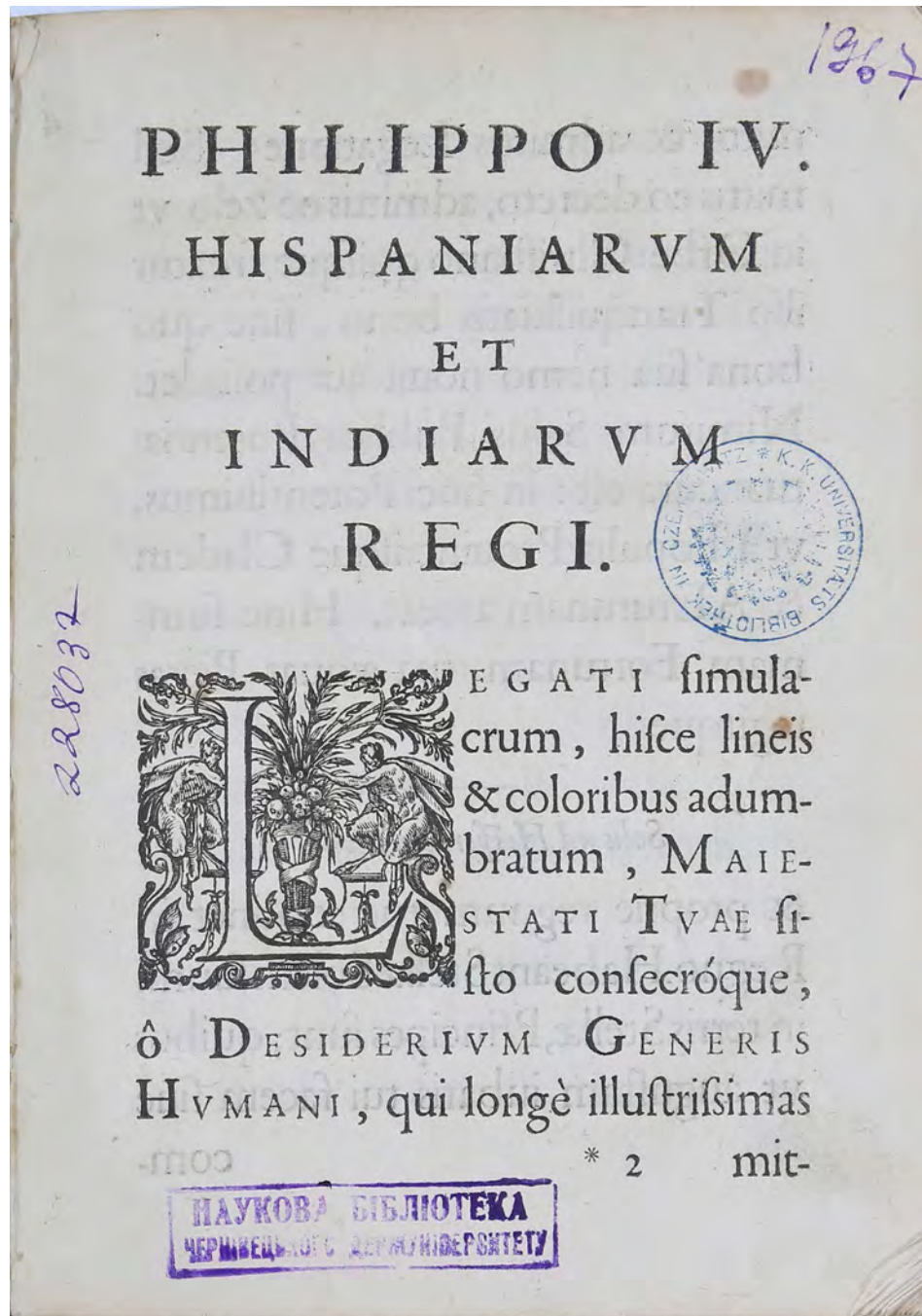
Pacuvius Peribœa:

Parum est quod te etas male habet, ni etiam hic ad malam

A

- Автор: Marselaer, Fredericus de.
Заголовок: Frederici de Marselaer equitis Legatus libri duo. Ad Philippum IV Hispaniarum Regem.
Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti, M.DC. XXVI [1626].
Сторінки: [18], 500, [26].
Стан: задовільний.
Дефекти: відсутній титульний лист.
Розмір: 215x155 мм (8").
Палітурка: матеріал палітурки – цупкий картон, блідо-коричневого відтінку. Корінець на 4 бинти.
Титульний лист: відсутній
Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена в кінці книги, разом з інформацією про видавництво.
Оформлення ініціали, використання кустод, верхні колонтитули; мова тексту – латинь.
Провенієнції: зворот обкладинки – екслібрис університету австрійського періоду {3}, на 2 с. – печатка бібліотеки університету австрійського {2} та радянського періодів {4}, помітка чорнилом “1967”. На 17 с. – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}. На 101 с. печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2}.
Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
Примітки: включає індекс.
- Детальніше про автора та видання: Фредерік ван Марселер (Frederik van Marselaer; Frédéric de Marselaere; лат. Fredericus de Marselaer) (1584-1670) – бельгійський юрист та політик, займав різні чиновницькі посади у магістраті Брюсселя, а також був його мером у XVII ст. Марселер відомий як автор трактату про дипломатію та послів. Для помпезного, педантичного Марселера ідеальний посол повинен бути дуже благородним за походженням, дуже багатим і досконалим у лицемірстві та брехні. Представлене в каталозі видання є другим, а перше було опубліковане в 1618 р. під назвою “Khrυkeion, sive legationum insigne”. Наступні видання під назвою “Legatus libri duo” – були опубліковані у 1644, 1663 та 1666 рр. Друге видання містить присвяту королю Іспанії Філіпу IV.

LECTORI.

NE præsens otium aliter quam
velis loques, Lector, scriptio-
nis huius usum & scopum habe.
Nihil hæc mendaci sponde-
bo titulo, quod bonâ fide non
exsoluam. imò quidquid id fuerit, ne meo quidem
iudicio deficietur: ad tuum appello. LEGATI
munus arduum, angustum, examinare & in-
signire studium fuit; paucorum antehac manu
tractatum, paucorum ingenio expolitum. Res au-
tem spectari potissimum & sectatus sum: ut quæ
validius exprimerem, methodo differere placuit;
eo ceterum contextu, cui non nihil constet nervorum
& medulla, plus tamen fiducia quam cura: hoc ni-
mirum sine, ut calamus usui, non usus calamo
subseruiret. Quod ausus sum, exemplo Vetus tatis

** 2 ausus

FREDERICI DE MARSELAER EQVITIS LEGATVS.

LIBER PRIMVS.

DISSERTATIO I.

Imperium & Administratio.

VNUM inter omnes eminere, magnum
est: ab vno regi plures, quodammodo
diuinum. Illud, nomine & splendore
Principis; hoc, ingenio & imperio conti-
netur. Nomen quidem splendorque,
fortunæ; ingenium imperiumque, sapien-
tiæ opus est. Sed vtrumque etsi partim magnitudine, par-
tim diuinitate eximium; auxilio atque ministerio indi-
get. Sic toti naturæ, Solis iubar sufficit: & plura tamen
sidera tantum excipiunt lumen ac dispensant, dispari gra-
du, virtute, munere. Deus ipse quo nihil est maius, sine
quo nihil est omnino magnum, dum potest omnia, non
omnia tamen per se agit: naturâ tamquam ministrâ, &
rerum causis secundis, tamquam instrumentis decreto-
rum suorum vitur, ad conseruationem, ordinem & or-
natum vniuersi. Princeps quisquis est, hominibus impe-
rat,

A rat,

- Автор: Hugone, Hermanno.
- Заголовок: De militia equestri antiqua et nova ad regem Philippum IV. Libri quinque auctore Hermanno Hugone Societ. Iesu.
- Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti, M.DC. XXX [1630].
- Сторінки: [4], 344, [5].
- Стан: задовільний.
- Дефекти: часткові пошкодження палітурки.
- Розмір: 315x200 мм (4°).
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець гладкий, залишки паперової етикетки з написом чорнилом автора та назви. Передня і задня кришка палітурки – по 2 отвори для шнурів-зав'язок. Обріз книжкового блоку – світло-червоного кольору.
- Титульний лист: фронтиспис з назвою книги, автором, інформацією про видавця, зображення військових вершників. Гравюра авторства Корнелія Галле (Corn. Galleus sculpsit.).
- Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена марка в кінці книги.
- Оформлення ініціали, кінцівки, використання кустод, верхні тексту: колонтитули; мова тексту – латинь. Ілюстрації в тексті та окремо вклеєні гравюри, таблиця.
- Провенієнції: зворот обкладинки – еклібрис університету австрійського періоду {3}, на звороті титульної сторінки – печатка бібліотеки університету австрійського {3} та радянського періодів {4}, помітка олівцем “З. II. 04 F Meyer in Leipzig. Kat. 51. № 1429”{25}. На 17 с. – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}. На 101 с. та на зворотах кожної вклеєної гравюри – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {3}.
- Папір: ручної роботи верже.
- Примітки: включає індекс.
- Детальніше Герман Гюго (1558-1629). Бельгійський священник-єзуїт, про автора та капелан іспанських військ у Нідерландах. Книга вийшла після смерті автора та є рідкісним давнього посібника з правил, тактики, поводження з кавалерією. Витончені гравюри із зображенням тактичних формувань, де кожен вершник представлений індивідуально, деякі гравюри містять їх понад тисячу. Текст відкривається обговоренням використання слонів та верблюдів у стародавній війні.

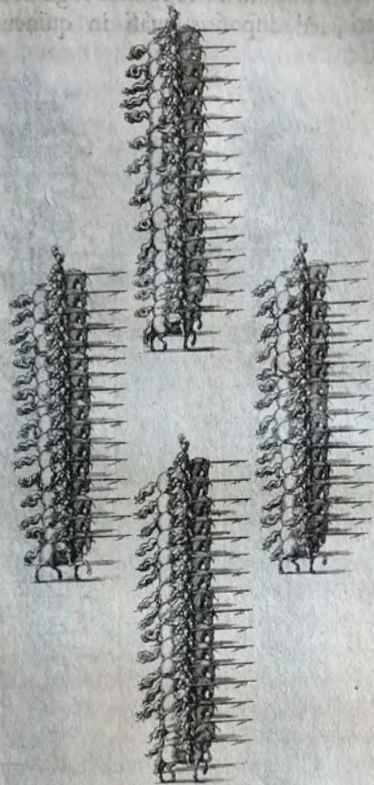
Veteres, quod sciam, equiti spatium non definirunt, nisi quod Ælianus lib. de Aciebus insinuet esse debere longitudinem equi ipsius. ait enim, idè *equestres acies illas quadratas esse optimas, quæ duplicem numerum habent in longum, & simplicem in altum.* Verbi gratiâ, equos octo in longum, quatuor in altum. Etenim longitudo equi à capite ad caudam, respectu sua latitudinis, plus spatij in altum tenet, pluresq; equi per *Iuga* ordinantur quàm per *Versus* eiusdem magnitudinis. Aspice:

Hic ob longitudinem quaterni tantùm equi ordinantur in altum, à fronte ad tergum Versu quolibet, tamen octoni sunt in singulis Iugis ob latitudinem minorem. Sic acies, quoad figuram, quadrata est, etsi numerus Iugi duplex sit præ numero Versus.

Monet præterea Walhausius, docendum esse equitem, qui inter eundem aut currendum è Versu faciat Iugum, & contra è Iugo Versum, qui se euoluere debeat in dextram aut læuam. Quæ præscripta iam attulimus ex Æliano.

Flaminius à Cruce frequenter inculcat ordinum obseruationem,

Hæc singula Iuga diuidi possunt in bina equitum octonùm, disponique aut post inuicem, aut lateribus aduersis, vt iam explicatum.

Kk 2

Tcr-

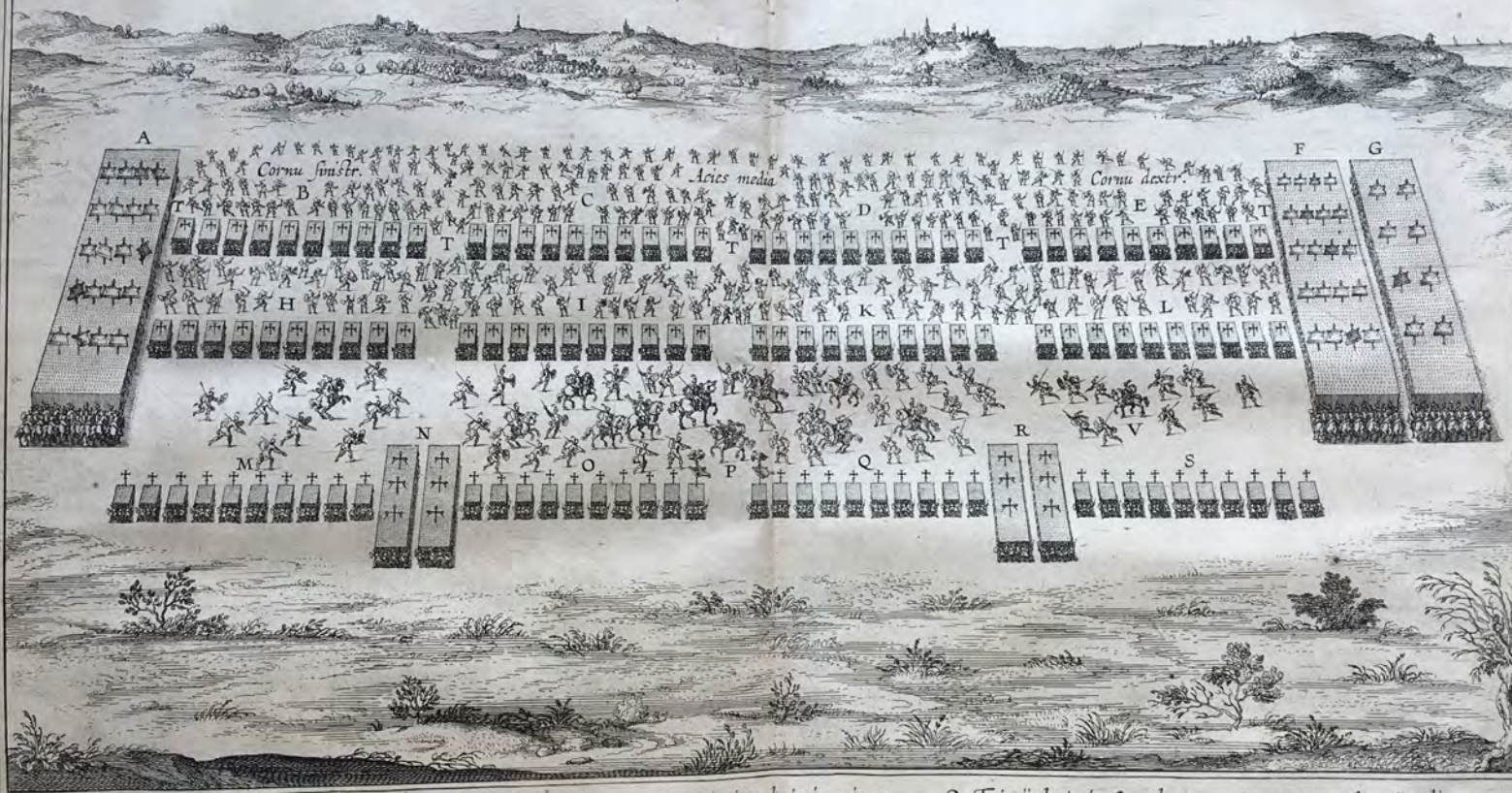
ACIES DEFENSIVA WALHAVSII.

IVSTI LIPSI ICONISMVS ACIEI VETERIS.

Fig. 1. Pag. 298.

A. Equites sociorum, vtriusque cornu, viginti Turmae.
 B. Hastati sociorum Alae sinistrae.
 C. Hastati legionis secundae.
 D. Hastati legionis primae.
 E. Hastati sociorum Alae dextrae.

F. Equites Romani, Turmae viginti vtriusque legionis.
 G. Equites Extraordinarij, vtriusque cornu Turmae octo.
 H. Principes sociorum sinistri.
 I. Principes legionis secundae.

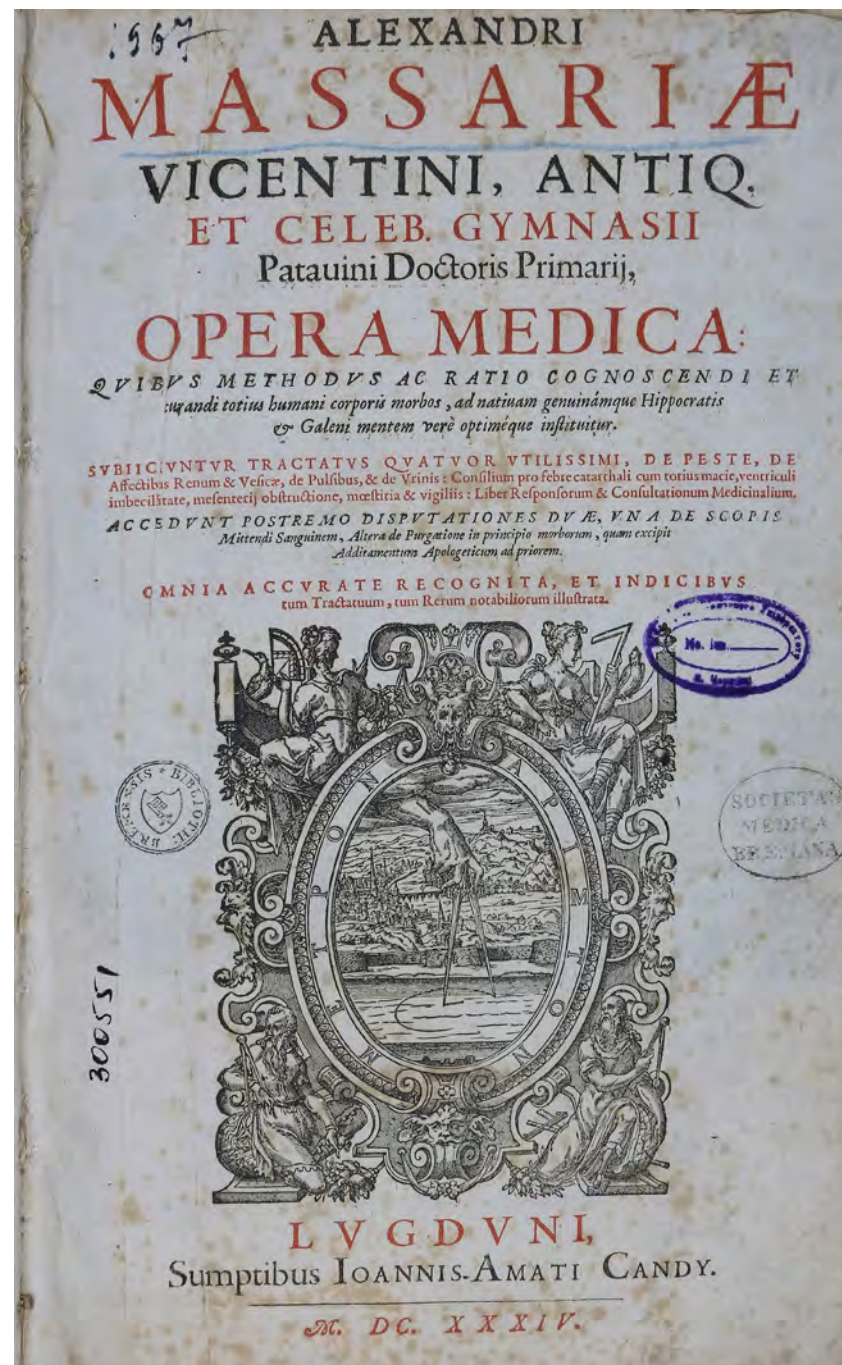
K. Principes legionis primae.
 L. Principes sociorum dextri.
 M. Triarij sociorum.
 N. Extraordinarij pedites, cohortes duae.

O. Triarij legionis secundae.
 P. Imperator, circa eum Tribb. & eius tota equitum peditemque. Stat ante aquilas.
 Q. Triarij legionis primae.

R. Extraordinarij pedites, vt ante, alterius Alae.
 S. Triarij sociorum.
 T. Velites sparsi ante et per intervalla.
 V. Legatus qui praest cornui.

- Автор: Massariae, Alexandri.
- Заголовок: Alexandri Massariae Vicentini, antiq. et celeb. Gymnasij Patauini doctoris primarij, Opera medica : quibus methodus ac ratio cognoscendi et curandi totius humani corporis morbos, ad natiuam genuinamque Hippocratis & Galeni mentem verè optimèque instituitur. Subiiciuntur tractatus quatuor utilissimi, De peste, De affectibus renum & vesicae, De pulsibus, & De vrinis... Уніфікована назва – Opera medica.
- Видавець, рік: Lugduni : Sumptibus Ioannis-Amati Candy, M.DC.XXXIV [1634].
- Сторінки: [8], 865, [37].
- Стан: задовільний.
- Дефекти: часткові пошкодження палітурки.
- Розмір: 360x225 мм (2°).
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець на 6 бинтів, напис чорнилом – автор, назва, шифр книги. Передня і задня кришка палітурки – по 2 отвори для шнурів-зав'язок; посередині орнаментальне тиснення під суперекслібріс. Обріз книжкового блоку – світло-червоного кольору.
- Титульний лист: чорна та червона фарба.
- Друкарська рука з циркулем, без девізу, на фігурній рамі спереду текст марка: – “Ariston Metron”. Розміщена на титульному листі.
- Оформлення ініціали, заставки, кінцівки, маргіналії, використання кустод, верхні колонтитули; мова тексту – латинь. Текст в дві колонки.
- Провенієнції: на титульному листі печатки – “Biblioth.Bremensis” [22]; “Societas medica Bremana” [22] та печатка бібліотеки університету радянського періоду [4], яка повторюється на 17 с.
- Папір: ручної роботи верже.
- Примітки: включає індекс. Пропущена нумерація сторінок 280-289. Розділ “De collegiandi seu consultandi ratione, liber octavus”, на 2-х листах, має повторну нумерацію 487-490, яка вставлена після оригінальної сторінки 490. Недостовірний плантен.
- Детальніше про автора та видання: Алессандро Массарія (Alessandro Massaria) (1510-1598). Італійський лікар і фізик. Один з головних реставраторів грецької медицини та прихильник давньогрецького лікаря Галена. Підготував один з найкращих описів епідемії чуми, яка спустошила Італію з 1575 по 1580 рр. Представлене видання включає праці з медицини.

INDEX

LIBRORVM CAPITVM

TRACTATVVM AC DISPVATIONVM que hisce Operibus discutuntur.

LIBER PRIMVS.

De Affectibus capitis, partiumque ei adstantium.

Table listing chapters and page numbers for Liber Primus, including topics like alopecia, capillorum desolatio, furfuribus, etc.

LIBER TERTIVS.

De affectibus ventriculi, hepatis, lienis, intestinorum, & quo in inferiore ventre continentur aliorum.

Table listing chapters and page numbers for Liber Tertius, including topics like Cholera, imbecillitate ventriculi, dolore ventriculi, etc.

LIBER QVARTVS.

De morbis mulierum.

Table listing chapters and page numbers for Liber Quartus, including topics like menstruis, mensium suppressione, immoderato fluxu menstruorum, etc.

LIBER QVINTVS.

De Febris.

Table listing chapters and page numbers for Liber Quintus, including topics like definitione febris, corporibus ad febrim dispositis, etc.

LIBER PRIMVS.

De Affectibus capitis, partiumque ei adstantium.

Table listing chapters and page numbers for Liber Primus, including topics like alopecia, capillorum desolatio, furfuribus, etc.

LIBER TERTIVS.

De affectibus ventriculi, hepatis, lienis, intestinorum, & quo in inferiore ventre continentur aliorum.

Table listing chapters and page numbers for Liber Tertius, including topics like Cholera, imbecillitate ventriculi, dolore ventriculi, etc.

LIBER QVARTVS.

De morbis mulierum.

Table listing chapters and page numbers for Liber Quartus, including topics like menstruis, mensium suppressione, immoderato fluxu menstruorum, etc.

LIBER QVINTVS.

De Febris.

Table listing chapters and page numbers for Liber Quintus, including topics like definitione febris, corporibus ad febrim dispositis, etc.

Diamoren. 5. ij. Cinamomi.

Spi. e. Myrica. ant. D. 1. M. pro gargarisante.

Verum inter cetera medicamenta disicentia & anginam iuvantia, de quibus Galen. partim ex propria, partim ex aliorum sententia fermoneum habet, duo videntur esse precipua, ac maxime notatione digna, siue manifesta, siue occulta proprietate.

Vnum est, cinis hirundinum vitarum, de quibus Galen. haec habet 2. de sympt. med. facul. Hirundinibus esse sunt multi, comburentes, & ad cinerem mel adhaerens quo deinceps spiritum vitis inungebunt, & ad ceteros gutturis affectus accommodabunt. Sed cum veteres fuerint huius medicamenti inventores, vt Galen. inquit, 6. de med. secundum locos, cap. 1. ad finem, non satis illi videntur eius preparationem docuisse, cum alij nidum hirundinum, alij ipsas hirundines, alij earum pullos velint comburenda esse. Verum Galen. paulo post ex Aesclepiade hanc rem clare explicat, per haec verba: Pullos sale confersos vna cum penis in fistula vas continemus, &c. Ex quo Aesclepiadi gratias sunt habenda, quod tam diligenter docuerit modum arendi pullos hirundinaceos, & quod ipsa animalia, minime eorum excrementa in medicamenti compositionem sint recipienda. Variam autem huius medicamenti mictionem simul cum aliis ad Galeno recensentur, quae ab omnibus legi possunt.

Alterum est, stercus caninum vbi ossa comedunt, de quo apud Galen. Musa antiquus medicus haec habet: Ad anginam stercus caninum album accipito, & resiccato, tritumque cribro medico cribro, & in pora habeto, vsus tempore melle diluito, &c. & Galen. addit: Haec cum scribat Musa, merito ei assipulamur: hoc enim pharmaco, nullum fortius noxium, neque in angina, neque in magna tonsillarum inflammatione, aut iis quibus ex glandulis suffocationis periculum imminet. Sed praeter caninum stercus nonnulli humano quoque vtuntur, quod simul cum Galeno ciuiles homines debent tanquam abominandum detestari: tamen Galen. 10. de simpl. med. fatetur, de hoc quoque remedio se experimentum habuisse, qui narrat longam historiam de quodam, qui inflammatione gutturis assidue vexabatur, adeo vt cogeret sanguinem mittere, qui sine missione sanguinis hoc remedio facile sanabatur, vbi huius ferocitatis praeparandi & corrigendi rationem docet.

Postremo autem ad dissoluenda reliquias materiae contentae in faucibus, nonnulli vtuntur suffumigio ex decocto herbarum calidarum, hyssopo, calametho, &c. cum modico aceto, cuius decocti vapor vel cannula, vel alio instrumento otti impoito facile recipitur. Verum de quatuor primis indicationibus haec sint satis.

Quod si demum angina ad suppurationem veniat, quod ex eo potissimum licet intelligere, quoniam ex aph. Hipp. 47. lib. 2. febres & dolores augentur, neque auxilia quidquam videntur prodesse, tunc omni industria procurandum est, vt pus quantum fieri potest, celeriter generetur, quod fiet natura inclinationem inuando, interius cum decocto passulatum, liquiritia, althaea: exterius farina hordei cum fermento, cum decocto coriaco, quo tempore & febres, & dolores solent minui, abscessus quamprimum tumpendus & aperiendus est, quod fieri solet, vel medicamentis acrioribus, vel manibus, vel cerea imposita candela in faucibus, vel crusta panis, aut alia re duritie de-

uorata: ac demum rupto abscessu ad abstergentia, mundificantia, & cicatricem inducentia veniendum.

Veruntamen id sciendum est, anginam suppuratam esse quam maxime periculoisam, ac frequentius in pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, & alios morbos transmutari, vt colligitur ex Galen. 6. epid. 2. 13. & 3. prog. 10.

Atque haec generaliter de angina dicta sufficiant, neque enim est vt particularim de angina tractemus, quatenus illa ex vno vel alio tempore originem habeat, cum ex iis que sepe diximus, facile sit curacionis varietatem intelligere. Exempli gratia, redundante sanguine, ille secta vena copiosius educendus est; redundante bile, conuenit illum parcius mittere; hic medicamenta repellentia sint frigidiora, clysteria minus acrima redundante pituita, aut melancholia, parca omnino sanguis detrahatur, medicamenta repellentia sint minus frigida, clysteria aciora, & vno verbo, in rebus omnibus perpetuo noxi humoris rationem oportet habere. Vltius fit remissimus, & tres aut quatuor primos dies & vsque ad statum, aeger sola mulla aut aqua hordei contentus sit, donec tandem liceat ad magis nutrientia deuenire.

DE AFFECTIBVS THORACIS EIVSQUE PARTIVM, Liber Secundus.

CAPVT I.

De Tussi.

OST morbos capitis otis, & faucium, sequitur tractatio morborum thoracis, ac primum tussis, cuius ex nostro ordine videbimus curacionem, differentias, signa, & causam. Tussis definitur Galen. 2. de sympt. causis 4. nihil aliud est quam vehemenssima exspulsiua, qua plurimus simul celerissime foras latus spiritus, suo impetu extrudit, atque explodit quoscumque vias spiritus obstruit & impedit. Et si quis quaerat, quidnam Galenus per exspulsiuonem intelligat, ille declarat 1. de locis aff. 6. de hac voce nihil aliud intelligere, quam confertam & vehementem respirationem, quae fit cum plurimus spiritus confertim per guttur animalis foras defertur. Et si quis rursus quaerat, quomodo huiusmodi exspulsiua faebus responderet Galen. 4. de locis aff. 4. illud fieri intercostalium musculorum actione interueniente. Ex iis licet colligere, nullum non esse morbum, non causam morbi, sed symptomam, non cxiens immoderatum, non qualiter mutatum, sed actionem laesam, non vitalem, non naturalem, sed animalitatem, non sentitiam, non principem, sed mortuamque actionem non esse abolitam, non imminutam, sed deprauatam. Itaque tussis sub genere motus deprauati reponenda est, quod speciatim docet Galen. 2. de sympt. causis 1. 4. postremis verbis, in quibus conuulsionem, tremorem, palpitationem, nullam, communem genus deprauatum motum obtrinet. Cum autem motus deprauati sint triplices, vt diffuse diximus tractantes conuulsionem, tussis iure inter eos debet numerari, qui sunt a sola natura, qua

Cinis hirundinum.

Stercus caninum.

Disicentia.

Suppuratio angina.

Phlegmonia.

Prepositum.

Definitio.

Автор: Lipsius, Justus.

Заголовок: Ivsti Lipsi v.c. Opera omnia, postremvm ab ipso avcta et recensita: Nvnc primvm copioso rervm indice illustrata. [1]. Tomus Secundus. Уніфікована назва – Opera omnia.

Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti, M.DC. XXXVII [1637]. Cvm Privilegiis Cæsareo & Principvm Belgarvm.

Сторінки: [16], clx, 477, [1]; 542, [4].

Стан: задовільний.

Розмір: 375x250 мм (2°).

Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець на 5 бинтів, напис чорнилом – автор, назва, номер томів. Обріз книжкового блоку – синього кольору.

Титульний лист: чорна фарба. Окремі титульні листи кожного тому. Титульний лист до 1 тому – алегорична гравюра, з назвою видання усередині кам'яної арки. На арці розміщений медальйонний портрет автора. По обидва боки портрети – уособлення філософії та політики. Титульний лист до 2 тому – чорна та червона фарба. Найвні шмуцтитули окремих творів що входять до складу томів.

Друкарська марка: рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена на титульному листі 2 тому та в кінці кожного тому.

Оформлення тексту: ініціали, кінцівки, використання кустод, маргіналії, верхні колонтитули; текст у дві колонки; мова тексту – латинь, окремі фрагменти – грецька. Текст в дві колонки.

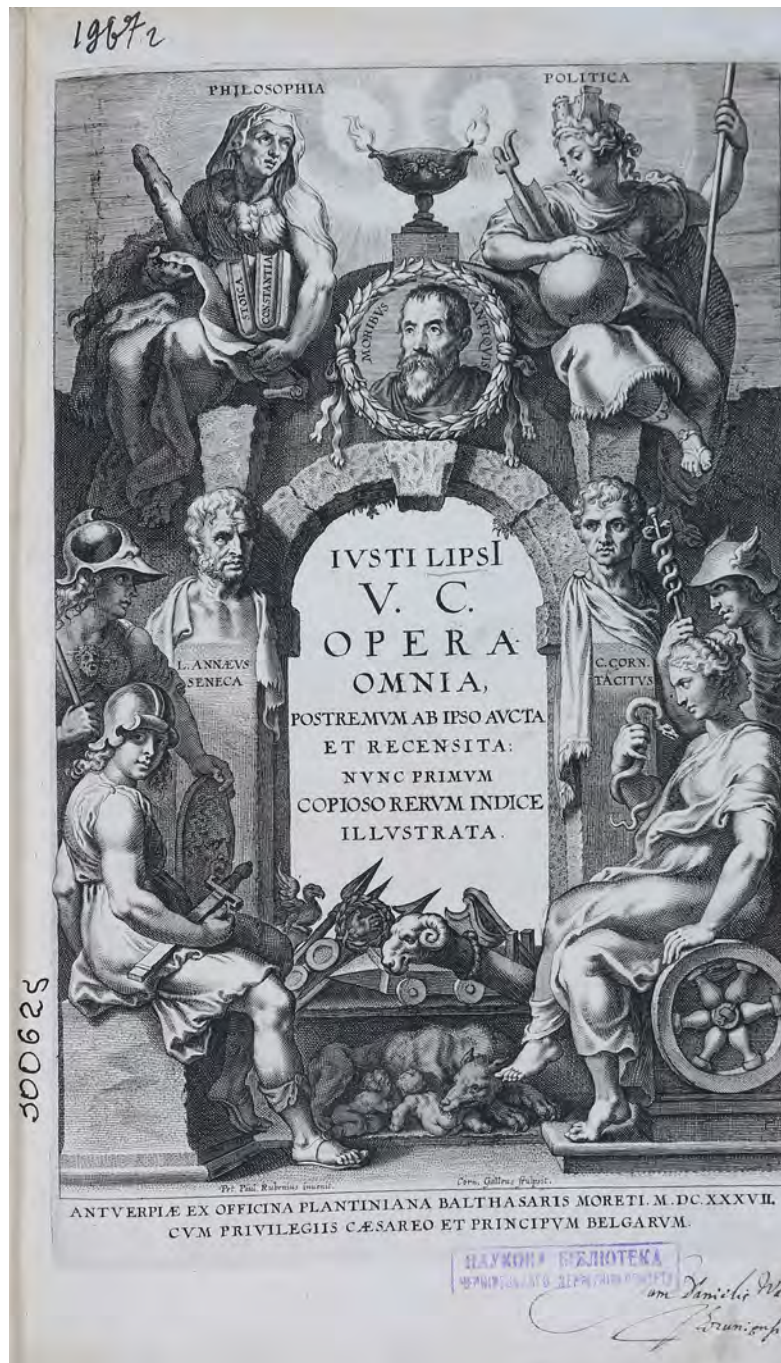
Провенієнція: на звороті обкладинки – дві фондові етикетки періоду Російської імперії [18], на титульному листі та на с. 17 – печатка бібліотеки університету радянського періоду [4], помітки чорнилом.

Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.

Примітки: включає індекси.

Конволюти: 1 і 2 томи в одній палітурці, з окремою пагінацією.

Детальніше про автора та видання: Юст Ліпсій (Joost Lips; лат. Justus Lipsius) (1547-1606) – нідерландський гуманіст, основоположник неостоїцизму. Відомий виданнями латинської прози та своїми теоріями щодо політики і моральності. Більшість його творів публікувалося видавництвом Плантена в Антверпені. “Opera Omnia” є одним з найперших посмертних повних збірників творів Ліпсія.

Sicut digiti in citharâ agrè & cum intentione initio ponuntur, ijdem postea ad chordas & numeros spontè veniunt: sic mentis istis paullùm affluèfacta. Tertium, vt Phrases & Verba meliora vndique assumas; & formes, vt sic dicam, cutem illam orationis tuæ externam. Atque hæc sanè præcipua hęc cura. quid vitandum? vitium agnatum Verborum delectui, nimia asperitas aut antiquitas. Quod in Comicis imitandis præcipuè mihi caue, & ne quid aut fordium abijs dictio tua trahat, aut obsoletum. Nam vt imperiti pictores in facie exprimendâ, rugam, naeuû, verrucam facillè imitantur, indolem neglegunt, & ipsum vultu: sic sæpè adolefcens rara aut exstantia verba excerpant, ingentiû omittunt & genium dictionis. Quæ autem verba fordida? quæ iacent, repunt, è face vulgi & è triuijs sumpta, nec nisi iudicio discernenda. Quæ obsoleta? notæ duplicis: Naturâ & Opinione. Illa dixerim, quæ reuerâ talia sunt: hæc, quæ sensu dumtaxat vulgi. Nam hodie ita inualuit, vt quidquid ignotum, nec tritum auri-

bus imperitorum, obsoletum censeatur, quamquã ab optimis auctoribus petitur, & ab optimo illo auro. Priora igitur aut planè vitabis, aut non nisi cum excusatione & interfaciunculâ vtèris: ista etiam appetes, & intexes sermone tuo tamquam gemmas. De quo toto genere, opportunis monebo & instruam per exempla. Superest Imitatio vltima, siue Virilis: in quâ hoc præcipio, non tam exteriorem illum ornatum spectari debere, quàm virtutes & cultum internum: id est, Figuras, Imagines, Acumina, & ea quæ appellauit Ornamenta. In quo vna cautio, vt cum oratio perfici iam incipiat & summa illi manus imponi, *αυτολολια* vitetur & Affectatio: infelix sanè vitium, & quod obrepit specie virtutis. Ea est, nimium cultus studium, & siue modo. Quod per te agrè videas aut vites: felix cui doctor hïc aliquis aut monitor amicus.

Hæc dictanda mihi nunc super Epistolis censui: cum fructu nonnullo eorum, spero, qui audierunt; vt ceor vt exiguo, qui tantum legent.

ΕΚ ΤΩΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΕΧ ΔΕΜΕΤΡΙΙ
ΦΑΛΗΡΕΙ
ΔΕ
ΕΡΜΕΝΕΙΑΣ
ΡΗΛΕΡΕΙ
DE
ELOCVTIONE.

ΠΕΙ δ' ε' ο' Αριστολικός χαρακτήρ διαίαι ισχύει, και σελι αυτ' λέγειμ'ν. Αρτεμιον μ'ν ε'ν, ο' τας Αειστοτέλης αναγέφυας Αιστολάς, φησιν, ο'π' δ' ε'ν εν τ'ω αυτ'ω τεσ'πω διάλογον τε λέγειν ε' Αιστολάς. Είναι η'δ' τ'ω Αιστολ'ω, ο'ον η' ε'ρεσ'ν μ'ρ' ε' διαλόγ'ω. Και λέγει μ'ν η' ι'σως, ε' μ'νω άπαν. Δι' η'δ' υ'ποκατεσ'κ'ν'δ'αι π'ως μάλλον ε' διαλόγ'ω τ'ω Αιστολ'ω, ο' μ'ρ' η'δ', μιμ'ε'ται αυ'σ'ο'ζ'ε' διάλογ'ω η' δ', γε'α'φ'ε'ται ε' δ'ά'δ'ε'ν π'ε'μ'πε' η' π'ε'πον π'νά. Τίς τ'ω' ε'ως αν διαλεχ'η' π'ρος φίλον, άσπερ ο' Αειστοτέλης π'ρος Α'ν'ιπατρον, υ'περ ε' Φυλάδ'ω γε'α'φ'ω ε' γ'ε'σ'ν'ε'ω, φησιν; Ει δ' σ'ε'ς άπά'τας ο'ιχε' τ'ας φίλ'ας ε'τ'ε'ω, άσε μη καταγειν, δη'λον άς τίς γε

QUONIAM vero est Epistolicus character Exilitate indiget, etiã de ipso dicemus. Artemio igitur is qui Aristotelis epistolas collegit & enulgauit, aut eodem modo oportere Dialogũ & Epistolas scribi. Esse enim epistolam quasi alteram Dialogi partem. Et aliquid quidem dicit non tamè omnia. Oportet enim epistolam paullo magis adornari est quasi exstrui quam Dialogũ. Iste enim imitatur neglegenter est ex tempore dicentem: illa autem scribitur, & aliquomodo mittitur quasi donũ. Quis igitur ita sermocinetur cum amico, sicut Aristoteles ad Antipatrum, super sene quodã exsule, scribens ait? Si verò ad omnia exsilia iste ita abiit, vt non redeat: manifestum est, quòd

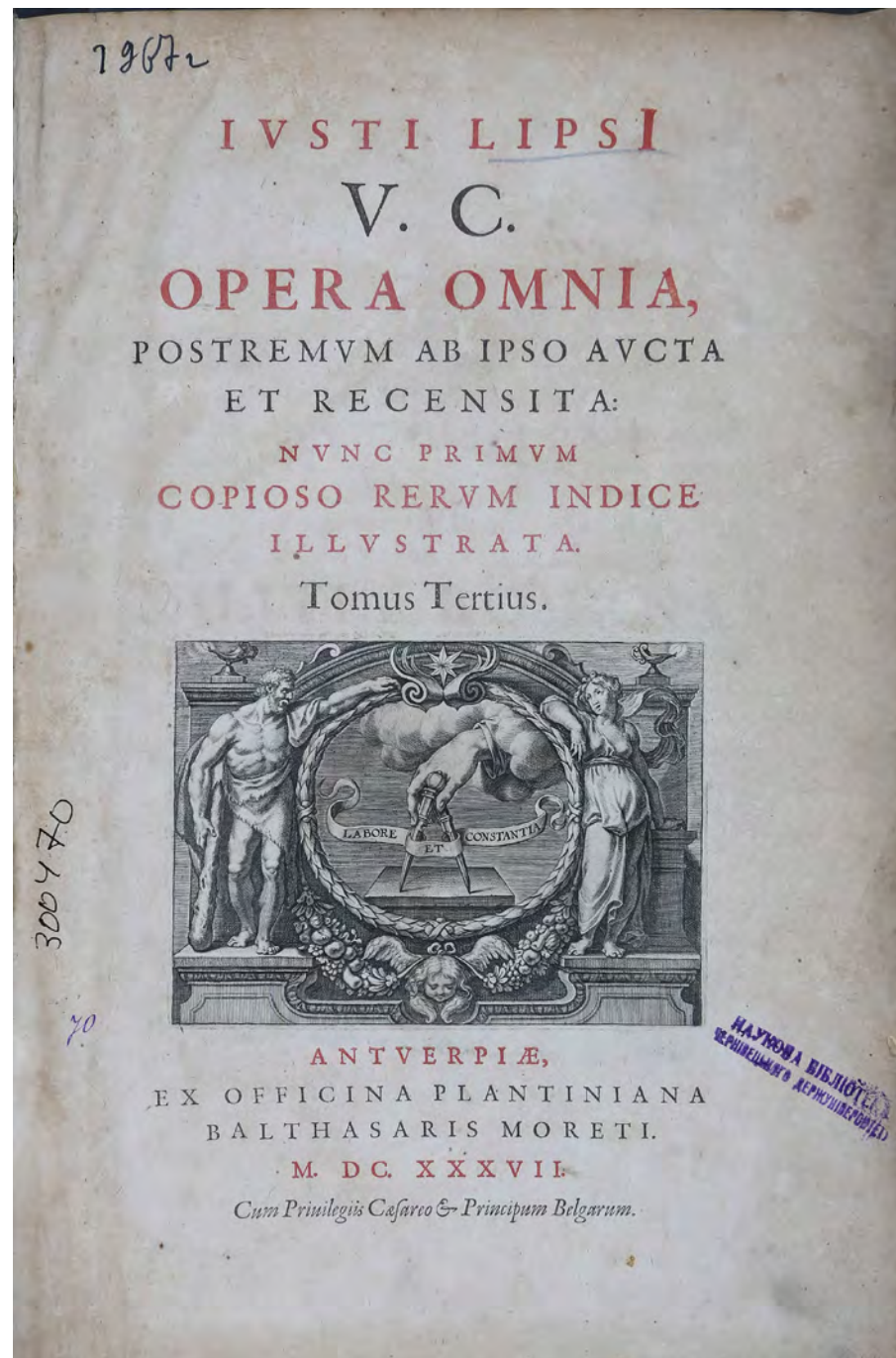
quòd non se decessit.

Cum peteret VIRTUS, DOCTRINA, MODESTIA sculpi, Mente, animo, vultu LIPSIVS ins'ar, erat: LIPSII animum, mentem, vultum dum caela laborant Exprimere, in caelum se TRIAS ista dedit. Quid faceret, sculpsit, quem ludit amabilis error? Scũla, ne erraret, scilicet utrumque manus. Placite, secure, nunc GLORIA, FAMA coronas, Inuuliam pedibus VIRGO MODESTA premit. H. R.

- Автор: Lipsius, Justus.
- Заголовок: Ivsti Lipsi v.c. Opera omnia, postremvm ab ipso avcta et recensita: Nvnc primvm copioso rervm indice illustrata. Tomus Tertius. Уніфікована назва – Opera omnia.
- Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti, M.DC. XXXVII [1637].
- Сторінки: 797, [2].
- Стан: задовільний.
- Дефекти: часткові пошкодження палітурки, корінця.
- Розмір: 400x260 мм (2°).
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець на 6 бинтів, з написом чорнилом. Передня і задня кришка палітурки – по 2 отвори для шнурів-зав'язок; посередині орнаментальне тиснення під суперекслібрис. Обріз книжкового блоку – залишки коричневого кольору
- Титульний лист: чорно-червона фарба. Наявні шмуцтитули окремих творів що входять до складу тому.
- Друкарська марка: рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена на титульному листі та в кінці книги.
- Оформлення тексту: ініціали, кінцівки, використання кустод, маргіналії, верхні колонтитули, ілюстрації (в тексті, посторінкові та вклесні); мова тексту – латинь, окремі фрагменти – грецька. Текст в дві колонки.
- Провенієнції: на звороті обкладинки – екслібрис “I. P. Erman. M.D.S.E.”{24}, фондова етикетка періоду Російської імперії {18}. На титульному листі та на с. 17 – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}, помітка чорнилом “1967”.
- Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
- Примітки: індекс в кінці кожного твору. Дублет видання (25, 26, 30).
- Детальніше про автора та видання: Юст Ліпсій (Joost Lips; лат. Justus Lipsius) (1547-1606) – нідерландський історик, філософ. Відомий виданнями латинської прози, особливо Тацита і Сенеки. Більшість його творів публікувалося видавництвом Плантена в Антверпені. Зокрема в 3 томі представлено трактат “De militia Romana libri quinque, commentarius ad Polybium”, про римську армію у відповідь на тексти Полібія, про військові питання, зокрема: вербування, зброя, бойовий склад, дисципліна. Трактат написано у формі діалогу.

DIALOG. VII.

De Ocreis obiter. tum ex professo & plenè de Equitum armis.

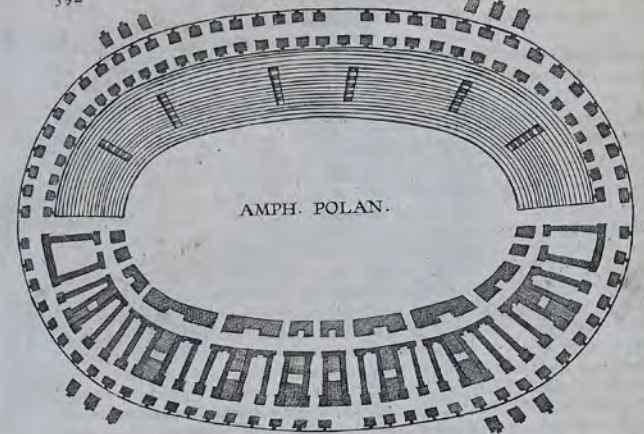
Igitur & finistrum modò crux armat ab hac, an ab aliâ causâ, aut more? Hæc ita ex Vegetio: tamen de pifcis, magis est, vt crux vtrumque fuerint tecti. Monumenta

gnam: Α'νδρ, inquit, φέρειν βαρυσταγίη τῶν ποδῶν ἐπιτεταμέναις ἰσχυροῖς χαλκῶν, ἀπὸν ποδῶν τῶν ἐπιδοπιῶν. Τα δὲ φέρειν βαρῶν τῶν ποδῶν, ὡς φησὶ Σε-

cat. Symphonia, inquit, τινὸς ἀπὸν τῶν ἰσχυρῶν καυῶν, ἐκ τῶν ἀμφοτέρων περὶ ἐκτεταμένῃ, quam virgulis hinc & inde Musici ferunt.

DIA-

CAPVT V.

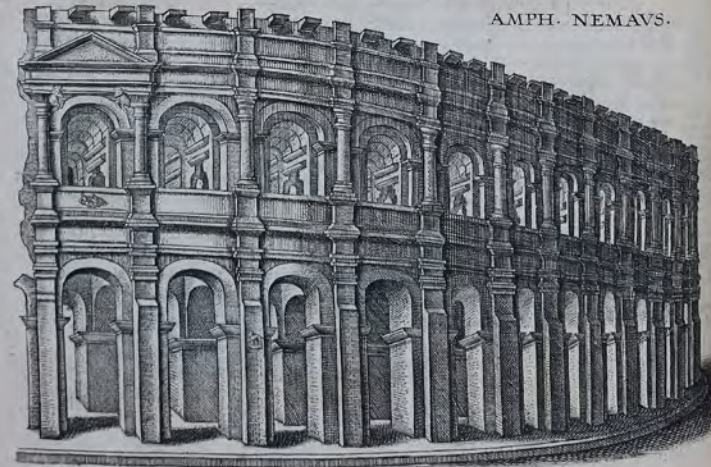
De Amphitheatro Nemaufensi.

Nemaufensis est in Italia.

NOTI hoc nominis & celebris, non per Galliam solum, sed per Europam. Et credunt multi, eximium etiam olim opus fuisse: non ego, qui scio maiora multò & operosa magis habuisse Lugdunum, Vienne, & nobiles illas Galliarum vrbes. Præ quibus, quid Nemaufus? Nomen tamen non iniuriâ retinet: quia & pulchrum est quod

fatis sit, & integrum magnâ parte. Quando vel à quo structum, nescimus: nec nugari mihi aut rixari iterum cum aliis lubet. Hoc reperi notâ dignum, olim à Gothis loco arcis habitum, & contra vim firmatum. Rodericus Toletanus id notat in rebus Hispaniæ, lib. III. cap. VII. appellatque Præsidium Arenarum. Formam eius dimidiatam hic adpono. cetera vide & quare apud Iohannem Poldum Albenatem, in libro quem inscripsit Antiquitates Nemaufi.

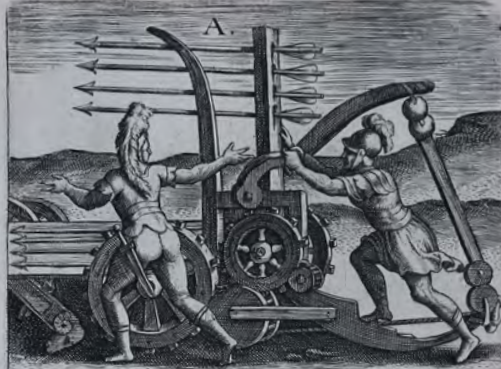
AMPH. NEMAUS.

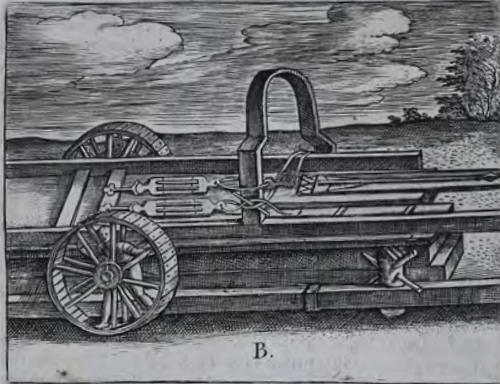

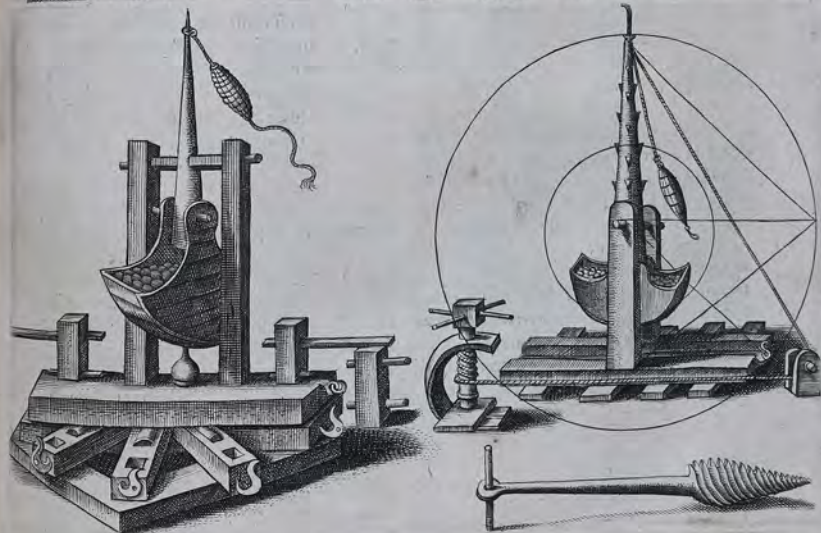
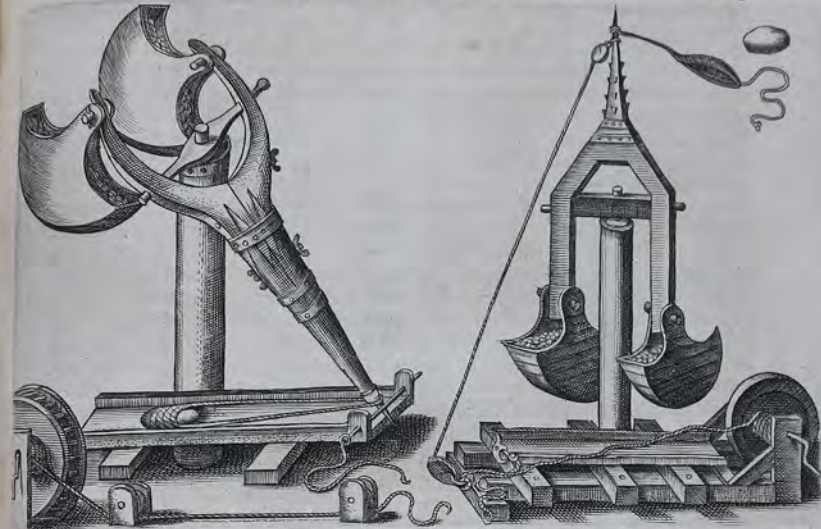
A.A. Duae figure, quas reperiri aiunt, aut certe alteram, in priscis monumentis, non mihi visam.

B.

B. B. Veraque haec in Notitia imperij est.

DIALOG. IV.

Scorpiones quid, & quo telo?

PEREGI, & te editorē, Lipsi, adspicio: ecquid mittis? Lips. Ego editor; bellē qui ipse depugnauit, & exercitus sum plus satis. Sed tamen si sim; nec mittam quidē, numeris nondum impletis. FvR. Omnibus, & lar-

giter, aut fallor. Lips. Scorpiones vbi sunt, vicini & adsimiles istis, ad eō vt Ammianus misceat, & Ballistā (à te dictum) sic appellet? FvR. Si misceat, benē est; per mesic sunt, non disiungo. Lips. Atqui debent Furi, debent; hoc age. A Catapultis primum Hirtius abiūgit, in bello Africo: Caesar in castris Scorpionum, Catapultarū, magnā vim habebat. Ille idem

SATURNALIVM SERMONIVM

Tt 2

I. Lipsi Operum Tom. XII.

LIB. I. CAP. VIII.

27 Шифр: 29
IN 300456

Автор: Lipsius, Justus.

Заголовок: Ivsti Lipsi v.c. Opera omnia, postremvm ab ipso avcta et recensita: Nvnc primvm copioso rervm indice illustrata. Tomus Quartus. Уніфікована назва – Opera omnia.

Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti, M.DC. XXXVII [1637]. Cum Privilegiis Casareo & Principum Belgarum.

Сторінки: 624, [236].

Стан: задовільний.

Дефекти: пошкодження палітурки, сліди книжкового хробака.

Розмір: 375x240 мм (2°).

Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра коричневого відтінку. Передня і задня кришка палітурки посередині – залишки овального тиснення, під суперекслібріс, поділеного на чотири частини. Корінець на 6 бинтів; тиснення – автор, назва та номер тому. Обріз книжкового блоку – залишки червоного кольору.

Титульний лист: чорна та червона фарба. Наявні шмуцтитули окремих творів що входять до складу тому.

Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена марка: на титульному листі та в кінці книги, з інформацією про видавця.

Оформлення ініціали, кінцівки, використання кустод, маргіналії, верхні тексту: колонтитули; мова тексту – латинь, окремі фрагменти – грецька. Текст в дві колонки.

Провенієнції: на форзаці та звороті титульного розмита печатка “Stadt-bibliothek Magdeburg” {9}, на титульному листі та на с. 17 – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}, помітка чорнилом “1967”. На звороті титульного листа – штамп “Nicht verleihbar” {10}. Помітки чорнилом на форзаці. Внизу титульної сторінки помітка олівцем “2° а 3°”.

Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.

Примітки: На нумерованих сторінках міститься обширний та Конволюти: детальний покажчик (індекс) тем з усіх чотирьох томів “Opera Omnia”. Дублет видання (28, 29, 30).

Детальніше Юст Ліпсій – нідерландський гуманіст. В 4 томи про автора та представлено трактат “Politiorum sive civilis doctrinae libri sex”, який присвячений “імператору, королям і князям”, але при цьому не згадується про конкретні правлячих особах. У присвяті сказано, що монарх займає в суспільстві особливе місце, оскільки визначає рівень моральності, а також порядок і стабільність в суспільстві.

25

I V S T I L I P S I
P O L I T I C O R V M
S I V E
C I V I L I S D O C T R I N A E
L I B R I S E C V N D I
C A P V T P R I M V M.

De imperio cunctis dictum. eius necessitas in Societate ostensa, & fructus.

VIAE huius Rectores ostendi tibi: sed communiter, & ostendi tantum. ipsam mihi, fodes, ingredere: ego qui sequare atque adsequare eos, dicam: nec id per stadia solum singula, sed pæne passus. Vita Civilis in Societate est: Societas in duabus rebus, Commercio & Imperio. Illud alterius argumenti est, hoc mei. quod definio, CERTVM ORDINEM IN IVBENDO ET PARENDO. Cuius tanta vis siue necessitas potius, vt hoc vnum fulcrum sit rerum humanarum.

* Nempe Moralit aut Occonomici. Dignitas imperij.

Vt eius.

Sine imperio enim nec domus vlla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuersum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus potest.

Cic. 111. de Legib.

Vtilitas.

Et quod sequitur, magna eius utilitas. Το δὲ ἀρχὴν καὶ ἀρχαί, ἢ μόνον ἢ ἀρχαίων, ἀρχαί & ἢ ἀρχαίων: Regere enim est regi, non solum inter ea que necessaria, sed & vtilia.

Aristot. 1. Polit. cap. 111.

Vinculum verum.

Illud sanè est vinculum, per quod res publica coheret: ille spiritus vitalis, quem hæc tot millia trahunt: nihil ipsa per se futura, nisi vnus & præda, si meus illa imperij suberabatur.

Seneca 1. de Clem. lib. 11.

Regnum dominium.

Denique hæc Circa illa virga, quæ tacta feræ hominesque mitescunt. quæ est ferocibus vniuersis, singulos, suo quemque metu, obediens facit.

Lucret. lib. 11.

I. Lipsi Operum Tom. IV.

At contra, ruunt omnia, vbi non hoc firmamentum: diffluunt, vbi non hoc coagulum. & nimis pro vate, ille vates:

Sophocles.

Ἄναρχος δὲ μὲλλον ἐκ ἐπι καχόν. ἄντ' ἡμὲν πάλαι ἔδωκεν, ἄν' ἀνάσσει τοῦ ἰσίου τὴν δόξαν, ἄν' οὐδ' ἄλλοι δόξαι Τετραὶ καὶ ἑξήκοντα, ἄν' ὁρῶντο ἰσίου Σοφίᾳ τὰ πολλὰ σώματ' ἠπερὶ ἀρχαία. Confusione tetrius nullum est malum. Hæc perdit vrbes, ista perdit & domos Vastitas reddidit, Martus in certamine Hæc terga vertit. ritè sed paretur Res seruat atque vitam Obedientia.

Contrà. Inobediētia Confusio paretur.

C A P V T I I.

Diuisio Imperij. Principatus, prima & optima eius pars. id variis argumentis ostensum.

IMPERIVM hoc autem triplex: Principatus, Optimatum, & Populi status.

Tres Imperij forma.

Nam cunctas nationes & vrbes (ait meus scriptor) Populus, aut Primores, aut Singuli regunt.

Tacitus lib. 111.

Et quid quid seruetur: nec cæcum alicum socialem sine vllâ harum formarum reperies, nec in eo aliam præter istas. Miscentur inter se, fatcor, & remittuntur aut intenduntur: sed sic, vt propè deat & propè deat semper aliqua pars, à quâ iure ei nomen.

Difficile, nec certum de his subiectum.

Ibidem.

Sed quæ ex his optimæ diu hoc in lite. quam soluit & non soluit idem ille noster. Dilecta, inquit, ex his & constituta reip. forma facilius laudari quam

C

I N D E X

I N

O P E R A O M N I A
I V S T I L I P S I,

à viro erudito, & qui è domo ac disciplinâ
LIPSIANA prodijt, concinnatus.

Numeri indicant paginas: literis videlicet maiusculis præcedentibus, *A*, Lipsij Operum Tomi primi, siue Critici; *B*, secundi, siue Epistolari; *C*, tertij, siue Historialis; *D*, quarti, siue Philosophici; *E*, Commentariorum Notarumve in Tacitum; *EM*, Disiunctionis Notarum Codicis Mirandulani ad Tacitum; *F*, Animaduersionum in Velleium; *G*, Commentariorum in Senecam; & *Gf*, continuationis eorumdem Liberti Fromondi. Literæ autem minuscule Numeros sequentes, *a* & *b*, quatuor priorum Tomorum paginarum columnas denotant: at *a, b, c, d*, in Commentariorum Tomis, sectiones ipsarum columnarum. Quoties verò Numeros nulla littera minuscule sublequitur, intelligendum, aut talem assignatam paginam in columnas non diuisam, aut in eâ totâ de re istâ agi.

A.

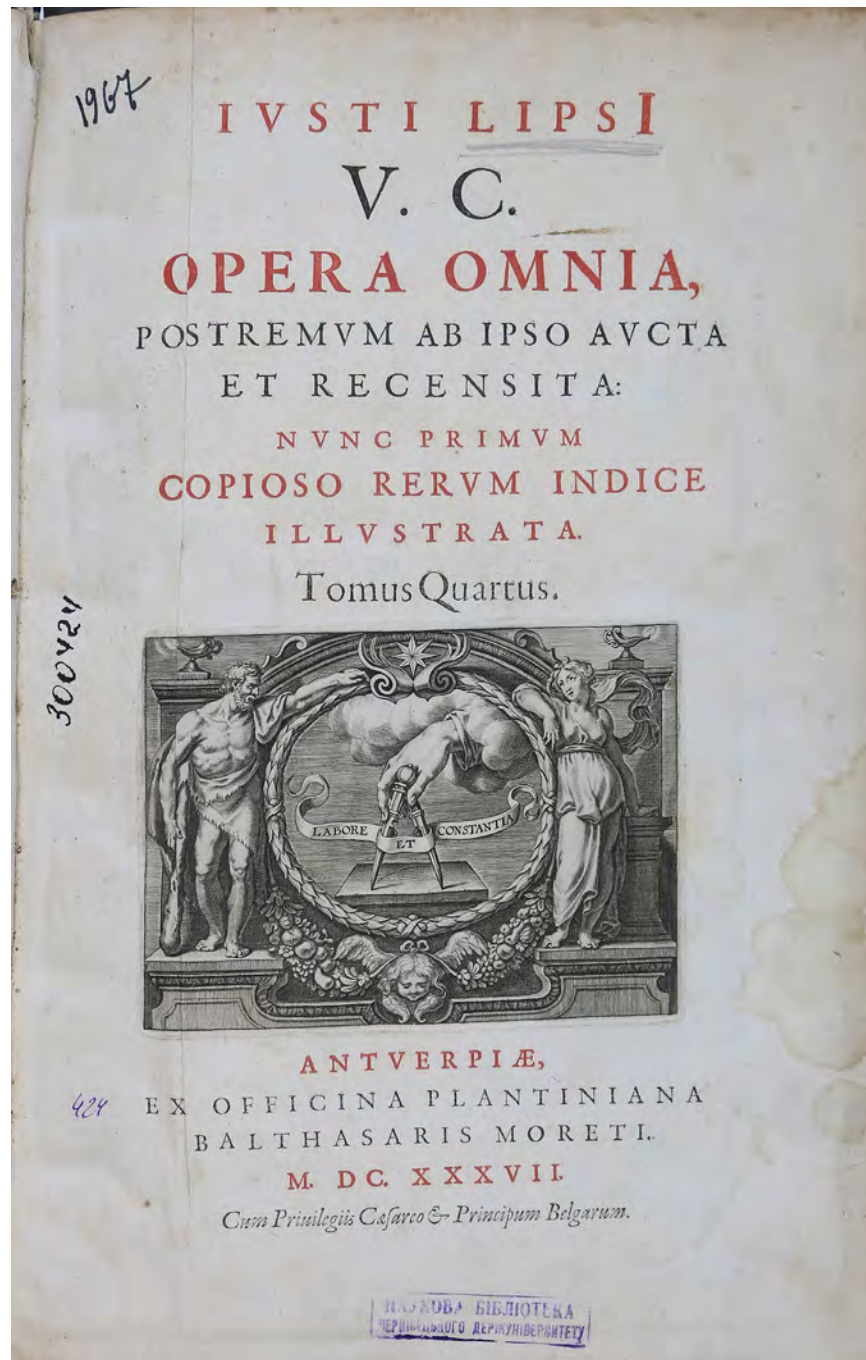

LITTERA vocalis gemino sonata, crasso aut exili: cum crasso, scripta duplex, vt, *Vaala*, &c. sæpè statim interposita, vt, *Abala*. Exempli passim in Mss. *Namus*, & *Lapidibm*. *A*. 451. a, b. *A* vel *Ab* præposita sæpè *Tacito* & alijs omisâ. *E*. 61. d. *A* manu, *A* studio, *A* libellis, *A* memoria, &c. præmissio nomine persona, tituli sunt ministris: vt, *T*ullius à manu, *Polybius* à studio: eaque librorum plerumque officia. *A* 255. b. *A* curâ *Aditum*; item, *Ab* *Abis* Senatus qui. *E*. 525. b. *A* summo bibere, quid. *A*. 105. b. *Abala*, *Abala*, pro, *Ab*. *A*. 451. b. *Ab* infante, eadem formâ vt, *A* pnero. *G*. 21. d. *Ab* irâ, pro, *Ob* iram. *A*. 181. a. *Abacus* Mathematicorum, quid. *G*. 520. d. *Abani*, vel *Hani*, sympanis in bello vsq. *C*. 129. a. in prælijs antiquis familiaris vsq. vtilatus *Impius*. *C*. 131. a. *Abbas*, aut *Abbas*, solenne *Arabum* Regibus nomen, vt *Ptolemaus*. *Egyp̄tis*. *E*. 189. d. *Abbas* poeta, scriptor *Obsidij* *Parsifensis* citatus. *C*. 276. b. 309. a. 315. b. 318. b. *Abderta* quom crudeliter ab *Hortensio* Pratore *Isolati* & cæq. *C*. 62. a. *Abdus* *Babylonis* citatus. *C*. 649. a. 670. a. *Abdicatio* liberorum frequens sub *Imperatoribus*, cui fini. *G*. 122. d. *Abdita* de *Libri*, *Adyta*. *A*. 444. a. *Abdita*, *Stoici* qua. *G*. 246. c, d.

Abelax, vel *Abilux*, hominis *Hispani* nomen. *A*. 163. b. *Abimelech* *Getonius* nobilis fratres legitimos *Lxx*. occidit. *D*. 226. a. *Abingere*, & *Interingere*, *aurigarum*. *E*. 280. c. *G*. 168. b, c. 546. d. *Abitatus* pro *Datino*. *A*. 375. b. *Abileth* *Excira* *Adunariorum*, tam pedites quam equites, in corpis *Socialibus* *Romanorum* qui, & quot. *C*. 451. b. 462. a. 65. 144. a. in acie iuxta imperatorem exercitum. *C*. 104. a. in castris ubi motationem habuerunt. *C*. 144. a. 149. 151. a. *Abnola*, alij *Arnoba*, *Arnoba*, *Arboma*, mons in *Sacua*, in quæsi *Danubij*. *E*. 434. d. *G*. 120. c. *Abnoctare*, nobilibus emuere. *G*. 250. d. *Abnormis*, siue *norma*, *norma*. *G*. 691. d. *Abnoria* & *secessu*, vitato assiduitatis fastidio, Principi auctoritatem tuetur. *D*. 58. a. *Abfoluere* moriturum à peccatis; *Bembo* est, *Deos* *superos* manifeste illi placere. *B*. 942. *Abfinitiam* in militiâ quam scribè obseruauerunt veteres: & quam etiam hostes optanda. *D*. 91. b. *Abfinitia* singularis totius populi *Romanis* in præcipitane *Marianâ* & *Cinnamianâ*. *C*. 459. b. contra *abfinitiam* *Romanorum* dicta & *obditiâ* quædam. *C*. 461. b. 462. a. ydemque abiter & *castris*. *C*. 466. a. b. *Abfinitia* in uatione vtilis iudicio & *prudentiâ* temperanda. *B*. 226. b. *Abfinere* aliquem ab aliquâ re. *A*. 159. a. *Abfinere* iram. *A*. 217. b. *Abfurdus*, aut, *Non absurdus*, versus facere, &c. phrasî *Sallustiana*. *E*. 231. c. *Abundandi* vox & *de* *deriuata*. *Gf*. 750. d. *Abf* *sur*. *E*. 231. d. *Abf* *surorum* mos in *actione* *idoneo* è *gentis* *Regis* in *Regem* eligenda. *D*. 220. a. que *Abf* *surorum* *forma* *Scholarum*. *C*. 791. *G* 88. *vulgus*

- Автор: Lipsius, Justus.
- Заголовок: Ivsti Lipsi v.c. Opera omnia, postremvm ab ipso avcta et recensita: Nvnc primvm copioso rervm indice illustrata. Tomus Quartus. Уніфікована назва – Opera omnia.
- Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti, M.DC. XXXVII [1637]. Cum Privilegiis Casareo & Principum Belgarum.
- Сторінки: 624, [236].
- Стан: задовільний.
- Дефекти: часткові пошкодження палітурки.
- Розмір: 395x255 мм (2°).
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець на 6 бинтів, напис чорнилом – автора, назва, розстановочний шифр. Передня і задня кришка палітурки – по 2 отвори для шнурів-зав'язок; посередині орнаментальне тиснення під суперекслібрис. Обріз книжкового блоку – залишки коричневого кольору.
- Титульний лист: чорна та червона фарба. Наявні шмуцтитули окремих творів що входять до складу тому.
- Друкарська рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена марка: на титульному листі та в кінці книги, з інформацією про видавця.
- Оформлення ініціали, кінцівки, використання кустод, маргіналії, верхні колонтитули; мова тексту – латинь, окремі фрагменти – грецька. Текст в дві колонки.
- Провенієнції: на форзаці – напис чорнилом “VI.7.a.37.”, на титульному листі та на с. 17 – печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}, помітка чорнилом “1967”. На звороті титульного листа печатка “Biblioth: Bremensis” {28}
- Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
- Примітки: на нумерованих сторінках міститься обширний та детальний покажчик (індекс) тем з усіх чотирьох томів “Opera Omnia”. Дублет видання (27, 29, 30).
- Детальніше про автора та видання: Юст Ліпсій (Joost Lips; лат. Justus Lipsius) (1547-1606) – нідерландський гуманіст, історик, філолог, філософ, основоположник неостойцизму. В 4 томі представлено трактат “Politicoꝝ sive civilis doctrinae libri sex”, який є основним джерелом по етико-політичним поглядам Ліпсія. Трактат присвячений “імператору, королям і князям”.

XIV. *Quomodo, & quatenus fraudes admit-
tende. Triplex earum genus factum; & dis-
tincte alie in Regnum recepta, alie exclusæ. 72*

LIBER QUINTVS

DE Militari Prudentiâ agit. cam in Bello dupliti elucere ostendit: & primum ac potissimum, in Externo. Quæ Militum, quæ Ducum munia, quæ Consilia in bello vsui sint, docet. Seriem Capitum hanc habet.

- I. TRANSITIO ad Militarem Prudentiam, cum excusatiuncula aliqua mei, quod de eâ differam non miles. 77
II. Prudentiæ hæc pars commendata Principi: quæ necessaria ad tutelam salutemq; regni. 78
III. Materies & ordo dicendorum. Bellum externum definitum, & remota ab eo suscipiendi Inuoluta. ibid.
IV. Ordine & partiè postis, quæ ad iustum bellum requiruntur: & maximè, quibus id causis capiendum. 79
V. Temeritas remota à bellorum initiis: & summam, quæ in susceptione omni cogitanda sint. 81

VI. Ad Gerendum bellum tria requisita. Primum Apparatus triplex, Pecunie, Commeatum, Armorum. 82

VII. Milites terrestri quidem Bello necessarij, duplices: Equites, pedesque. quæ situm breuiter, vtrorum maior vsus. 83

VIII. Vtrosque bonos esse debere: alioqui pro mbilo omnis copia. Fieri bonos dupliciter, Dilectû & Disciplinâ. Ea negligi hodie, & super hæc re iusta veraque querela. ibid.

IX. De Dilectû capium dici. sed primò quæstionem, Exteri an Domestici preferendi? nos istos censemus, cum causâ. 84

X. Obiecta & reiecta ea, quæ contra Domesticum militem dicuntur. Hanc Regum esse, illum Tyrannorum. 85

XI. Qui legendi in milites? Duo genera faciendâ: Ordinarios & Subsidiarios. atque vtrique scorsim descripti. 86

XII. Verè cum Dilectû vtrique capiendi: & notè quæquæ ordine postis, germane in milite virtutis. 87

XIII. De Disciplinâ verè & seuerâ dictum. Ea laudatâ, partes eius (idque docendi causâ)

quattuor facte. Singule explicatæ. 89

XIV. Transitum ad Duces. Eos necessarios, non solum viles. Duplices esse. Semper in us Peritiam magis quàm Virtutem spectari. & vnum in vno bello esse debere. 93

XV. Boni Ducis virtutes siue Notæ, quinque eas videri: quas ordine explicamus. 94

XVI. Consilia necessaria bello esse. Eorum specimen siue gustus, itemque monita, quæ vsui Ante pugnam, & In pugna. 96

XVII. De callidis Consilijs siue Strategematis: An virtus ius & fas? Nostrâ sententiâ, non vitia ea solum, sed gloriosa. 101

XVIII. Quid post Pugnam faciendum videatur: & in Victoriâ, siue Clade, quomodo Princeps salubriter & decore se gerat. 102

XIX. Ad Pacem ex animo adhortatio. Ac primum illuc inclinamus eos, qui Victi: sed ad Tutam & Bonam. 104

XX. Victores ad Pacem provocati, argumento triplici: quia id Decorum, Vitæ, Tutum. atque adeo ad pacem mitem: sed cum exclusione fraudis. Pro eâ auictor ipse Pacis inuocatus. 105

LIBER SEXTVS

CIVILE bellum tangit & detestatur. causas eius, & in eas remedia, fatis diffusè explicat. Finiti id suadet & vouet. Seriem Capitum hanc habet.

I. AD Civile bellum ventum. & eius miseriæ breuiter oculis subiectæ. 107

II. De causis civilium bellorum. Ea facta duplices, Longinque & Propinque. Prius de prioribus dictum. 108

III. De causis propinquis belli Civilis. Eæ tres. Factio prima est: eius pernicies in omni statu. & sicutne dissidia unquam vsui? 109

IV. Causa altera e Propinquis, Seditio. eius Origo, Progressus, Remedia, distinctè explicata. 110

V. De Tyrannide. quid ea sit, & eius ingenium? mala subiecta oculis: quæ situmque, tollenda ea an toleranda? 112

VI. Quæstioncula per occasionem inserta, An miscat se bellis Civilibus vir bonus? vtrumque ea agitata: & cum discrimine aliquo personarum definita. 114

VII. De Fimendo Civili bello. & Operis mei finis. 115.

DE CONSILIO ET FORMA NOSTRI OPERIS.

VISQVIS es Lector, paululum in vestibulo hoc siste. Non diu te morabor, nec ambitiosè addam numeri meo pompam: saltè Consilium instituti operis noscè, & eius Formam. Quod nunc tibi damus, POLITICA esse vides. in quibus hoc nobis consilium, ut quemadmodum in Constantiâ ciues formauimus ad patiendum & parcendum: ita hic eos, qui imperant, ad regendum. Quod fecisse ante me alios nihil abnuo: & eximie fecisse. in primis illos veteres: inter quos Plato præcellunt & Aristoteles: sed hic magis,

Quò minor est, quisquis maximus est hominum.

Sed hi tamen de Reipub. vniuersa & communiter scripserunt: ego velut partem aliquam magni huius agri colendam mihi sumpsi, PRINCIPATVM. Quod ipsam esse inter veteres suauissimum scriptorum Xenophon fecit: in præcis aut barbaris illis ritibus, hæud quoquoque conuenienter ad hoc auium. Nam qui nuper aut herè id tentorunt, non me tenent aut terrent, in quos, si verè loquendum est, Cleobuli illud vetus conueniat: Αἰσεία & ἠθέον ἔσθ' ὅ, λόγῳ τε κτλ. &

Infectia in plerisque, & sermonum multitudo. Nisi quoddam tamen Machiavelli ingenium non contemno, acere, subtile, igneum: & qui vtrinam Principem suum rectè duxisset ad templum illud Virtutis & Honoris! sed nimis sepe deflexit, & dum commodi illas semitas intente sequitur, aberrauit à regiâ hac vitâ. Cum veniâ igitur nos quoque hæc scribimus: præsertim alio quodam & nouo planè modo. Nam inopinatum quoddam stili genus institimus: in quo verè possum dicere, omnia nostra esse, & nihil. Cum enim inuentio tota & ordo à nobis sint, verba tamen & sententiæ variè acquisiuimus à scriptoribus præcis. idq; maxime ab Historicis: hoc est, ut ego censeo, à fonte ipso Prudentiæ Civilis. Nec hæc ambitio nos aut nouitatis ventus impulit (ingenuè id testor.) sed tuus fructus.

Quid vtilius potui, quàm tot sententiâs in vnum conduceres, pulchras, acres, & ita me salus amet, ad salutem natas generis humani? Nam quod ego eadem dicerem: equando mihi eadem vis aut fides: Vt in vno aliquo telo aut gladio multum interest, à quâ manu veniat: sic in sententiâ, ut penetret, valde facit robusta alicuius & receptæ auctoritatis pondus. Atqui ea veteribus adest. Nec verò nudas aut sparsas sententiâs dedimus, ne diffunderent, & esset, quod dicitur, Arena sine calce: sed eas aut inter se hæud indocenter vincimus, aut interdum velut cemento quodam commissimus nostrorum verborum.

Ad

Finis huius scripti.

Præcis quoque in hac matrice:

Sed non tam præfè.

Nec tam nobis aptè.

Noctisq; vtriusque fatidicæ.

Machiaveli.

Sed hæc præstat.

Forma reus vultu operis.

Conscientia ab alio ab Hebræis.

Vnum hoc habet:

Et fidem.

Constituit quædam terminat.

Suetri. Calig.

- Автор: Lipsius, Justus.
- Заголовок: Iusti Lipsi v.c. Opera omnia, postremum ab ipso avcta et recensita: Nunc primum copioso rerum indice illustrata. Tomus Quartus. Уніфікована назва – Opera omnia.
- Видавець, рік: Antverpiæ, Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti, M.DC. XXXVII [1637]. Cum Privilegiis Casareo & Principum Belgarum.
- Сторінки: 624, [236].
- Стан: задовільний.
- Дефекти: часткові пошкодження палітурки.
- Розмір: 400x260 мм (2°).
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець на 6 бинтів; написом чорнилом – автор та назва. Передня і задня кришка палітурки – по 2 отвори для шнурів-зав'язок; посередині орнаментальне тиснення під суперекслібріс. Обріз книжкового блоку – залишки коричневого кольору.
- Титульний лист: чорна та червона фарба. Наявні шмуцтитули окремих творів що входять до складу тому.
- Друкарська марка: рука з циркулем, девіз – “Labore et Constantia”. Розміщена на титульному листі та в кінці книги, з інформацією про видавця.
- Оформлення тексту: ініціали, кінцівки, використання кустод, маргіналії, верхні колонтитули; мова тексту – латинь, окремі фрагменти – грецька. Текст в дві колонки.
- Провенієнції: на звороті обкладинки – екслібрис “I. P. Erman. M.D.S.E.” [17], фондова етикетка Російської імперії [18], на титульному листі та на с. 17 – печатка бібліотеки університету радянського періоду [4], помітка чорнилом “1967”.
- Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
- Примітки: На нумерованих сторінках міститься обширний та детальний покажчик (індекс) тем з усіх чотирьох томів “Opera Omnia”. Дублет видання (27, 28, 30).
- Детальніше про автора та видання: Юст Ліпсій (Joost Lips; лат. Justus Lipsius) (1547-1606) – нідерландський гуманіст, історик, філолог, філософ, основоположник неостоїцизму. Відомий виданнями латинської прози та своїми теоріями щодо політики і моральності. Зокрема в 4 томі представлено трактат “Politicoꝝ sive civilis doctrinae libri sex”, який є основним джерелом по етико-політичним поглядам. У присвяті сказано, що монарх займає в суспільстві особливе місце, оскільки своєю політикою впливає на благополуччя країни.

IMPERATOR, REGES, PRINCIPES,

MPLVM & illustre vestrum munus est, quod sustinetis. Quid maius inter homines, quàm vnum præesse pluribus; leges & iussa ponere; maria, terras, pacem, bella moderari? Diuinitas quædam videtur hæc dignitas: & est profectò, si salutariter atque ex vsu publico administraretur. Sed hoc quàm arduum sit, cum ratio nos docet, tum exempla. Illam si inspicimus, quantæ molis ab vno capite tot capita coërceri, & vniuersam illam multitudinem, inquietam, discordem, turbidam, leniter redigi sub commune quoddam Obedientiæ iugum? Si hæc; quàm pauci ab omni æuo reperti, qui laudabiliter hoc munere functi & defuncti? Nimirum maius quiddam est quàm imperiti suspicentur, cursum rectum in vndoso illo mari tenere, & in summâ Fortunâ non abripi licentiæ ventis. Quàm multis virtutibus opus est, quibus velut anchoris hæc nauis firmetur? quàm variâ Prudentiâ, quo velut clauo gubernetur? Vt vniuersimè dixerim, difficile esse homini in hominem imperium: nec vnius mente vniquam dirigendum. Ideò meritò laudandi Sapientes, quibus olim & nunc hæc cura, vt salutarium monitorum face præluerent imperanti. Quâ enim in re meliùs mereantur de genere humano? In

I. LIPSII *Operum Tom. IV.*

A 3

mori-

13
ORDO ET INDEX LIBRORVM
SINGILLATIM ET CAPITVM.

LIBER PRIMVS

DICENDA proponit. Duces duos siue directores dat ad Vitam ciuilem, Virtutem cum Prudentiâ. Vtriusque naturam, & quæ adnexa, explicat: & vniuersâ operi substermit fundamenta. Seriem Capitum hanc habet.

- I. SCOPVS & materies mei scripti. Vita ciuilis definita. Virtus communiter laudata. Pag. 17
 II. Pietas Virtutis prima pars. definita est, & diuisa in Sensum ac Cultum. Itæ de Sensu dictum. ibid.
 III. De altero Pietatis membro, Cultu. Is definitus, & duplex factus. Plura ad Religionem monita. 18
 IV. Fatum, appendix Pietatis. Quid illud, & à quo sit? quam vim habeat, & quem visum? 19
 V. Etiam Conscientia, Pietatis lacina. Definitio eam, diuisio tormentum eius, si mala ostendo: quietem, si pura. 20
 VI. Alterum Virtutis membrum, Probitas. Quid eam hic appellem? Breuia & vniuersalia ad hanc præcepta. 21
 VII. Ad Prudentiam transitum, qui Reكتورum alter. Necessitas eius ostensa. Definitio postea, & expostio. Partes eius, & vtilitas. 22
 VIII. Quid signat Prudentiam? Visum esse, & Memoriam. Quid ea vtraque? Vis & firmitudo illius prolata: sed raritas & difficultas item ostensa. ibid.
 IX. Memoria rerum, siue historie, fructus. Facilem hanc ad Prudentiam viam: etiam ad Probitatem. 23
 X. Appendix de Doctrinâ, quæ vtrique rectori utilis. Quis legimus usus eius, finis, modus. ibid.

LIBER SECVNDVS

DISTINCTE ad rem venit. Imperia partitur, Principatum præfert, & definit. Virtutes ei attribuit, &

I. Lipsi Operum Tom. IV.

seorsim præcipuas ponit. Seriem Capitum hanc habet.

- I. DE Imperio vniuersi dictum. eius necessitas in Societate ostensa, & fructus. 25
 II. Diuisio Imperij. Principatus, prima & optima eius pars. id variis argumentis ostensum. ibid.
 III. Principatus definitio. per partes declaratio. & primum, cuius sexus ille sit? 26
 IV. Quomodo capiendus Principatus? duos legitimos modos esse, Electionem & Successionem. & de vtriusque aliquid disertum. 27
 V. Intus Principatum plerumque laudabile: sed id non satis, perseverandum esse. ibid.
 VI. Quis finis, quod actiones omnes Princeps dirigat? Bonam publicum id esse, & seponenda priuata. 28
 VII. De via rectâ quam Princeps ingreditur: & primum de Virtute. ostensum hanc ei, sua causâ, necessariam. ibid.
 VIII. Subditorum etiam causâ Principi virtutem induendam, & ipsis instillandam. sine qua probus aut diuturnus nullus catus. 29
 IX. Subditos probos fieri maxime à Principis exemplo. cuius incredibilis vis in vtramvis partem. ibid.
 X. Distinctus de Virtutibus Principis dictum. & primum de Iustitiâ, quàm ea necessaria: etiam in ipsa Principe. 30
 XI. Iustitiam administrandam Subditis esse. æqualiter: temperanter: & sine cumulo legum. remoto etiam litium studio. 31
 XII. Clementia definita. Principi commendata. que amabilem eum, que firmum, que illustrem facit. ibid.
 XIII. Clementia vberius commendata. sed cum temperie. Abire eam à Iustitiâ leniter. nec tamen soluere eam cum Imperij, sed remanere lento nado. 32
 XIV. De fide aduentum, que Iustitiæ origo aut suboles. Ea commendata, ut volumen humani generis. Gloriosam hanc Principi esse, vilem. Spreta ab Etruriâ doctores noui. 33
 XV. De Modestâ præscriptum, que Clementiæ affidet. Instillata Principi, & in Sensu, & in Actione. 34
 XVI. Ex occasione, de Maestrate adnexa lacina. quid ea, & qui, & quatenus paranda? 35
 XVII.

B

XVII.

297
AD LECTOREM MEVM,
CVI SALVS.

HABES hic perpetuum, sed breuem meum Commentarium, in Plinij scitam, & super Græcæ Latinasq; laudatam, Laudationem. Perpetuum ita, ut nec minora sæpe pigeat attingere, & discingere: quia meminim quibus, & cui generi, præcipue hæc scripserim. nempe Palatinis nostris: quos votum meum sit, præclara hæc legere, intelligere, atque vtinam, bis vtinam, obsequi & audire. Itaque nec tenuia interdum transeo: quia plerisque illos transisse per hæc studia scio, vel festinantes, vel occupatos. ideoque inuandos à nobis, præsertim in argutiis, aut ritibus: & vtrorumque copia est in hoc scripto. Sed breuiter tamen hæc omnia. quod pro illorum gustu arbitror, fortasse & usu: nec nimis nunc probo, qui in singulis insistunt, & vni alicui ritui explicando paginas donant. Modice satis est, & quod in rem præsentem sufficiat: plura, pompam magis habeant, quam fructum. Quid, quod nec Schemata, & ornatus illos florida orationis iango? nam visum mihi pertenuia hæc & Scholastica esse, qua didicisse oporteat magis quàm discere: aut alio certe doctore discere, neque Aquila, ut in prouerbio est, captat muscas. Ergo politica & grauiora illa dogmata explicares, dicet alius: & conueniebat Aula, cui scribis. Haud negauerim istud, illud non suscipio. quia etsi talium monitorum vberissima & pulcherrima hic sedes; tamen falcem meam nunc non sentiet, & satis atque abunde messuisse arbitror in POLITICORVM libris, qui exstant. Singula in loco & tempore agere, mihi sententia & votum est: atque igitur hic studui tantum, Plinianum textum diducere & reuelare, & verbis sensibusque eius lucem dare, nec vltra. Siquis plura atque alia volet, ibit ad alios: qui compositæ & industriæ struere moles operum solent. Casula hæc mea est, subitaria & leui manu ad usum, non decus aut speciem, structa. cui Aristophanum illud inscribo:

Ὅστις ἐν τοῖσιν ἑστῶν, τοῖς ἑταῖοις μὴ χαίρω.

Quisquis capitur illis talibus, his meis ne gaudeat.
 Vale Lector, & Senecam nostrum (si Deus paucillum etiam vitæ det) expecta. Louanij, XVI. Kal. Martias. ∞. 15C.

ARGV.

Автор: Lipsius, Justus.

Заголовок: L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Quæ Exstant Omnia: A Ivsto Lipsio emendata, et Scholijs illvstrata. Editio quarta, atque ab vltima Lipsi manu: Aucta Liberti Fromondi Scholijs ad Quæstiones Naturales, & Ludum de morte Claudij Cæsaris; quibus in hac editione accedunt eiusdem Liberti Fromondi ad Quæstiones Naturales Excursus noui.

Видавець, рік: Antverpiæ, Ex Officina Plantiniana, Balthasaris Moreti, M. DC. LII. [1652].

Сторінки: [16], xxxvj, 911, [1].

Стан: задовільний.

Дефекти: часткове пошкодження палітурки, корінця.

Розмір: 395x255 мм (4").

Палітурка: матеріал палітурки комбінований – картон, папір світло-гранітного відтінку, корінець та кути – шкіра коричневого відтінку. Корінець на 5 бинтів, залишки паперової етикетки з тисненням назви.

Титульний лист: чорна фарба. Гравюра із заголовком, написаним у прямокутнику, розміщеному в портику класичної будівлі з колонами, овалами з бюстами Геркулеса, Улісса та Паллади Афіною вгорі; Зенон та Клеанф з боків посередині; медальйони з бюстами Сенеки та Епікетеа, обабіч щита з уособленнями Слави та Мужності внизу. Контритул – портрет Юста Ліпсія. Гравюри виконані Теодором Галле за Пітером Паулем Рубенсом (відомим фламандським живописцем). На авантитулі – назва.

Друкарська відсутня.

марка:

Оформлення ініціали, кінцівки, портрети (посторінкові гравюри), тексту: маргіналії, використання кустод, верхні колонтитули; мова тексту – латинь.

Провенієнці: на звороті обкладинки – екслібрис бібліотеки університету австрійського періоду {16} та штамп "Проверено 1960 г." На авантитулі – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2} та печатка бібліотеки університету радянського періоду {4}. На звороті титульного листа – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2} та помітка олівцем "D*** Z**? 1882/30" {27}.

Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.

Примітки: включає індекс.

Детальніше про Це остання праця Ліпсія, яку він присвятив папі римському видання: Павлу V. Це 4 видання, перше також наявне в каталозі (15).

L. ANNÆVS SENECA.

L. ANNÆI SENECAE

AD HELVIAM MATREM DE CONSOLATIONE

LIBER UNUS.

ARGUMENTUM ET ORDO.

Scriptus hic libellus in exsilio, quod primo imperij Claudiani anno (Vrbis MCCXCIV.) subiit, faciente impura illa Messallina. Hæc omnium virorum mulier, adulterium Iulie Germanici filie objecit: eique Senecam innoxiam. Diximus in ejus Vita. Iam ergo in Corsicâ relegatus, matrem solatur, & ostendit se casum hunc fortiter ferre, atque ipsam debere. Scripsit non statim initio exsiliij (quod Præfatio dicit) sed extremo primo anno, aut initio sequentis: ac scripsit jam in ævi & ingenij vigore ac robore, annos natus paullo plus quadraginta. Itaque scriptum ipsum tale est, animi & eloquentiæ plenum, numeris & structura compositum, atque etiam ordine præter cetera dispositum. Ausim dicere, palmam inter libellos possit. Consolationis autem duo capita facit: Neque meo nomine dolere, neque tuo debes. Non Meo, nam nihil mihi mali est, quæ vulgus putat, Loci mutatio, Paupertas, Ignominia, Contemptus, non sunt Mala: atque id ordine ostendit, ad Cap. XIV. Non etiam Tuo debes, nam duo sunt quæ adfigere te possunt: vel, quod Præsidium aliquod in me amiferis; vel, quod Desiderium mei ferre non possis. Prius in te non cadit, quæ ambitiosa non es, nec gratiam aut potentiam filiorum unquam ostentasti. Non debet item alterum: quia supra sexum tuum fortis semper fuisti. Multa mala tolerasti, hoc etiam fer. Confer te ad Sapientiæ stultia, quæ judicabunt: verte ad fratres meos, & ex his & me nepotes: non es deserta. Officia & oblectamenta illi dabunt. Verte etiam ad sororem tuam, quæ solatium erit, & exemplum. Atque in ejus laudibus libelli finis.

CARMINA hic visum præscribere, quæ Senecæ triebuntur, & certè exsiliū ejus tangunt. Sive ab ipso igitur, sive de ipso scripta, ad argumentum & lucem libelli spectant.

L. ANNÆI SENECAE

EPIGRAMMATA SUPER EXSILIO.

D

I. AD CORSICAM.

CORSICA Phocæo tellus habitata colono,
Corsica, quæ Grajo nomine Cynrus eras:
Corsica Sardinia brevior, porrectior Ilvâ:
Corsica piscosis pervia fluminibus:
Corsica terribilis, cum primum incanduit æstas:
Sævior, ostendit cum ferus ora canis:
Parce relegatis, hoc est, jam parce sepultis.
Vivorum cineri sit tua terra levis.

F 4

DR

Автор: Avancino, Nicolao.

Заголовок: Leopoldi Guilielmi, Archidvcis Avstrïæ, principis pace et bello inclyti, virtvtes a R.P. Nicolao Avancino, Tyrolensi è Societate Iesv, S.Theol. Doctore, & Professore Academico Viennæ, descriptæ.

Видавець, рік: Antverpiæ: Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti. M.DC. LXV. [1665].

Сторінки: [16], 309, [7].

Стан: задовільний.

Дефекти: часткові пошкодження палітурки.

Розмір: 225x165 мм (8").

Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра коричневого відтінку. Тиснення орнаментальне. Корінець із залишками тиснення на 5 бинтів, залишки паперової етикетки з написом чорнилом шифру. Передня і задня кришка палітурки – по 2 отвори для шнурів-зав'язок. Обріз книжкового блоку – золотистий.

Титульний лист: чорна та червона фарба, зображення герба. Гравюра з назвою, бюстом ерцгерцога Леопольда V в обрамленні.

Друкарська
відсутня.
марка:

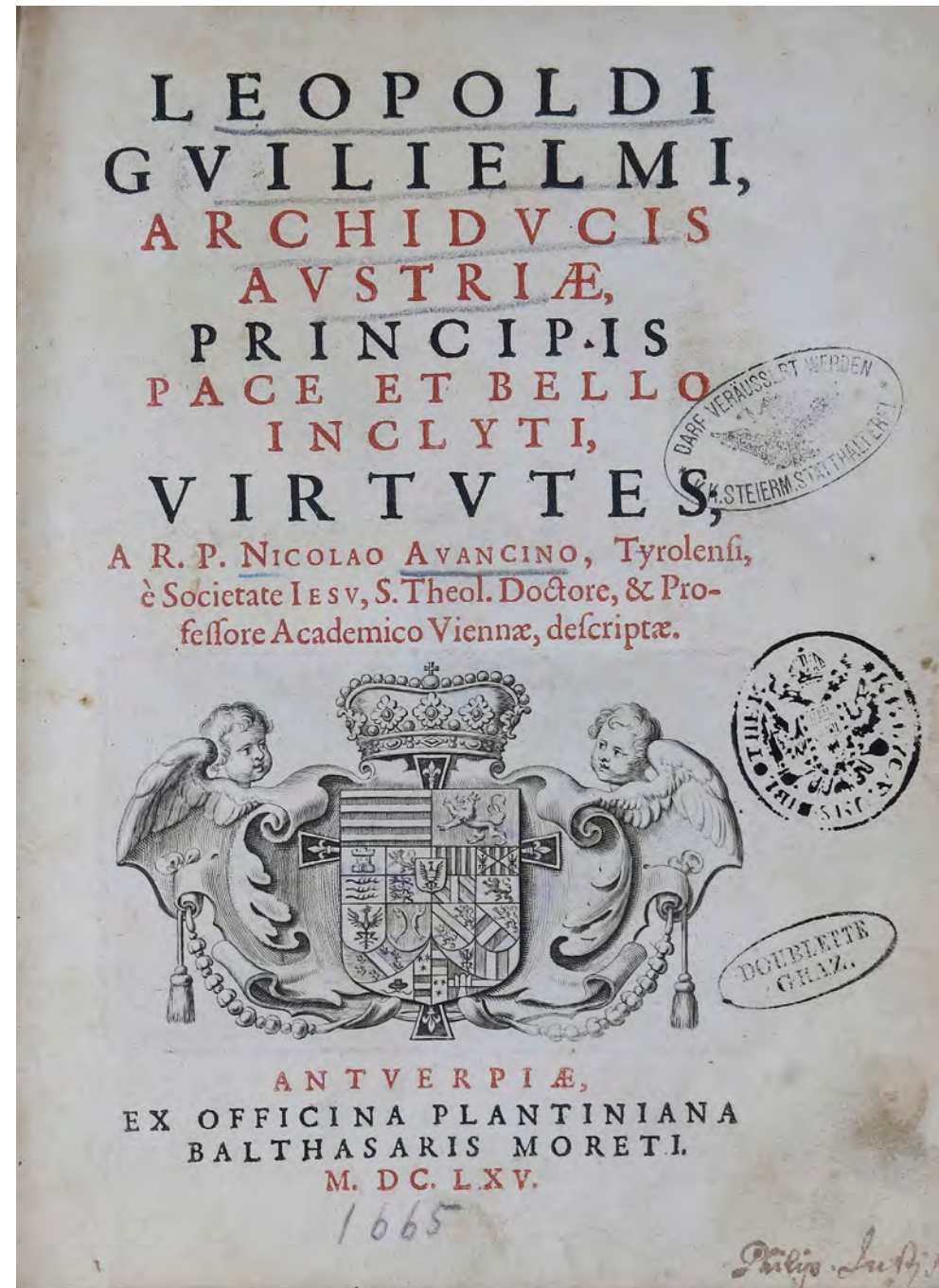
Оформлення ініціали, кінцівки, маргіналії, використання кустод, верхні колонтитули, основна мова тексту – латинь, з одним розділом – грецькою та івритом (вірші, підписані "L.S." та "G.S.").

Провенієнції: 3 сторінкові гравюри (зображують ерцгерцога як колекціонера мистецтва, воїна та єпископа) + 3 вклеєні, складені, великого розміру (зображують похорон ерцгерцога). Зворот обкладинки – екслібрис університету австрійського періоду {16}. На титульній сторінці печатки: "DARF VERÄUSSERT WERDEN - K.K. STEIERM. STATTHALTER" {11}; "DOUBLETTE GRAZ." {12}; "K.K. LYCEUMSBIBLIOTHEK" {13}. На звороті титульної сторінки – печатка бібліотеки університету австрійського {3} та радянського періодів {4}, помітка олівцем "GmH 1888/92" {28}, помітка чорнилом "1967". В кінці книги печатка "K.K. UNIVERSITÄTS BIBLIOTHEK ZU GRATZ" {14}. На зворотах кожної гравюри та на 101 с. – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {3}.

Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.

Примітки: включає індекс.

Детальніше Нікола фон Аванчіні (1611-1686) - драматург, богослов. Перше видання ілюстрованої монографії ерцгерцога Леопольда Вільгельма, де показана роль Леопольда V як мецената.

16 LEOPOLDI GVILIELMI ARCHIDVCIS
PROLEGOMENON III.
*In Parentem, Fratrem, Sorores, Nepotes,
 & Nouercam officia.*

Filiorum in parentes amorem ac reuerentiam natura inferit, sed virtus excolit, & facile à filijs impetratur, in quos paternus genius transfunditur. Ad nutum parentis factus, imperijs non indigebat: certè ea non expectabat, vbi ex oculi nictu percipere voluntatem licebat. Extat sanè adhuc in plurim memoriâ Ferdinandi genitoris testimonium, in Leopoldum numquam ad obsequendum impulsu, numquam repetito iussu, numquam correctione aut verbo asperiore opus fuisse: quin huius auctoritatem in Moderatore, in ipso literarum Magistro agnoscebat. Tulit aliquando venantis adolescentis ac feram persequentis æstus, vt equo in agri segetes inferretur; hîc qui adolescentis vitam moreſque gubernabat, inclamare: *Serenissime Princeps, id non licet, reponendum erit rustico damnum quod segeti infertur.* Tum ille, represso momento cursu, tamquam Diuinæ aut paternæ voci est obsecutus. Dubites an generosa magis fuerit momentis libertas, an submissa magis audientis obseruantia.

In Nouercam. In Nouercam Eleonoram nihil priuigni exhibuit, cum illa vicissim matris officia præstaret, eumque siue ob reuerentiam quam experiebat, siue ob amorem quem merenti impendebat, Beniaminum suum appellaret; quæ res singulari quadam voluptate Ferdinandum II, afficiebat; ita enim Virtutum eius & scriptor & spectator Pater Guilielmus Lamormaini cap 10. notat: *Iucundissimum illi accidit videre à filijs suis Eleonoram coli vt matrem; vicissim ab hac illos diligi vt filios.* Quare quantum eius consilij, etiam

ET APPOSITVS EST

AD PATRES SVOS. 1. Macha 2.

TIMORE DOMINI

*In Scopulum incidisti Vir
Subsiste, et lege
Ad hoc Saxum
Ingentes Titulos
dicam.*

Orbis miracula
Mors aliuir
ARCHIDUCEM
ANTISTITEM
BELLI-IMPERATOR^M
serenissimum
LEOPOLDVM GVILIELM^M
IMPERATORVM
FERDINANDI II fili.
FERDINANDI III frat.
LEOPOLDI Patru

ARCHIDVX.

*Natalium splendorē SERENISSIMVS,
Augustā stirpe AVSTRIACVS,
Parentum appellatione, et inuolentia Vite
ANGELICVS.*

*Mortium de ore VIRGINEVS,
Animo CANDIDVS, sermone AFFABILIS,
oculorum gratia MAGNETICVS,
affectibus TEMPERATVS.*

*Trahi difficilis, placari facilis.
Vindicta ignarus, benefacere avidus;
NEMINI BONO INIVSVS.*

*Amans suorum, suis charus,
Omnibus idem, singulis alius,
Virtute communis aequus ac singularis.*

*Paucorum exemplo
HONOREM DOCTVS SPERNERE, et MERERI.*

ANTISTES.

*Aprima otale, unguisurinus Vaticano Liberis
sua PROPRIA VIRTUTE magis COMMENDAS.*

*Uno capite, multis par INFULGIS.
Raro ECCLESIAE suis PRESENS, nunquam ABSENS*

necessitate publica,
Consensu Pontificio,
Postulatione Cesarea.

AVVVSVS,
Vel sic, CURA CONIUNCTISSIMVS.

Profusus IN DEVM,
Liber alis IN HOMINES,
IN VNVM SE, parvus.

*Quam iusta negotia, tam iniqua concitare, ne quis
AVXIT ECCLESIAE ARVM INTOREM,
EXPVNKIT NOMINA,
ADIECIT ANIMAS.*

BELLI-IMPERATOR.

TEUTONICI ORDINIS MAGNVS MAGISTR^S
Cruce Domini,
Vel ut clypeo, vel ut hasta, vsus
suis CESARE, et REGE CATHOLICO
GENERALISSIMVS:
Pro DEO, IMPERTO, BELGIO

Vite prodigus
cum Marte PIVS,
sub armis INNOCENS,
sine furore MAGNANIMVS,
sine timore VICTORIOSVS.

Unus
Vtriusque Torturæ DOMINVS
PACIS AMANS, dum bella gerit
ARMA, VICTORIAS, FIDEM
ijsdem Labaris circumtulit.

TANDEM

de RELIGIONE et ORBE CHRISTIANO
proclare meritis,
Magni in reueto Mortalium desiderio
Aeternum memorandus
ARCHIDVX,
Vnion Christianorum Principum
EXEMPLAR,
COMPLAME DIER SVOS
vigesima Nouembria -
leguti hae Viator? abi,
et
PRINCIPIBUS,
EPIS COPIS,
DUCIBVS
et terra.

SERENISSIM LEOPOLDI GVILIELMI, ARCHIDVCIS, EPISCOPI, BELLI-IMPERATORIS
TVMBA, ET EPITAPHVM.

- Автор: Valesius, Hadrianus.
- Заголовок: Hadriani Valesii Historiographi Regii De Vita Henrici Valesii Historiographi Regii: Liber ad Ludovicum Nublæum
- Видавець, рік: Lipsiae M DC LXXX. [1680].
- Сторінки: 70.
- Стан: задовільний.
- Дефекти: часткова деформація палітурки.
- Розмір: 150x95 мм (16").
- Палітурка: матеріал палітурки – картон, шкіра світло-жовтого відтінку. Корінець гладкий, залишки паперової етикетки з друком "L.52." Обріз книжкового блоку – залишки світло-червоного кольору.
- Титульний лист: чорна фарба.
- Друкарська марка: рука з циркулем, девіз – "Labore et Constantia". Розміщена на титульному листі.
- Оформлення тексту: ініціали, заставки, кінцівки, використання кустод, верхні колонтитули; мова тексту – латинь.
- Провенієнції: на звороті обкладинки – екслібрис бібліотеки університету австрійського періоду {16}. На титульному листі та 51 с. – печатка бібліотеки університету австрійського періоду {2}; на титульному листі та 17 с. – штамп бібліотеки університету радянського періоду {4}; на титульному листі розмита печатка {15}, помітки олівцем.
- Папір: ручної роботи верже з водяними знаками.
- Примітки: включає "Rolandus Maresius Henrico & Hadriano Valesio Fratibus". Недостовірний плантен.
- Детальніше про автора та видання: Адріан де Валуа (Adrien de Valois, lord of the Mare; лат. Hadrianus Valesius) (1607 - 1692) – французький історіограф і поет. Представлене видання – біографія його брата Анрі де Валуа (1602-1676), французького історика, відомого виданнями і перекладами на латинську мову античних авторів, зокрема грецьких церковних істориків.

Clarissimo
& de bonis literis meritisimo

VIRO

CHRISTIANO DAUMIO,

Philologo præstantissimo,

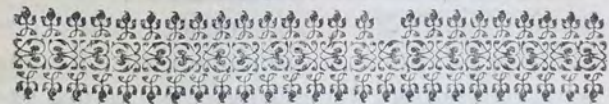
Ludi Cygnæi Rectori fidelissimo, Amico Optimo

S. P. D.

FRIDERICUS BENEDICTUS CARPZOV.

Qvam calamo describendam nuper, postquam integrum
mensem tecum exegissem, domum rediens, tibi relin-
quere neglexeram, nunc typis exscriptam doctissimi Gallo-
rum VALESII à Fratre, eruditionis famâ celeberrimo, ex-
positam vitam mitto. Quod ut facerem, crebra tua erga me
officia efflagitare videbantur, exprobratura mihi, si commit-
terem, ut qui per universam ætatem tot sive impressos ra-
riores, sive manu conscriptos, laboriosâ tuâ & ingeniosâ
manu descripsisti codices, has quoque plagulas, ætate non
minus quam meritis in rem literariam grandior, calamo ex-
primeres: quæ si recuderentur à typographo, per plures
amicos, eruditionis hujus & eruditorum curiosos, dispergi
possent. Igitur postquam eruditissimi Abbatis MENAGII,
qui lumen & ornamentum Galliæ suæ, nostræ autem æta-
tis lux & decus merito audit, *Amenitatum Juris* venustis-
simus liber, curâ meâ ad auctoris nutum in urbe nostra nu-
per excusus, presum effugisset; ei submittere, appendix
velut loco futuram, hanc *Valesianam vitam*, per veræ eruditi-
onis & exquisitæ industriæ laudem actæ, historiolum volui;
& cum chartæ superesset spatium, aliquas ROLANDI
MARESI ad utrumque Valesium epistolas adnectere:
ut de hoc etiam clarissimo viro Gallo hominibus nostris
constet, quibus parum virtus ejus & eruditio cognita est;
in quarum notitiam eos perducere, omnibus quæ extant
ejus epistolis recusis, studebimus. Tuum nunc est, ut acci-
piens hanc historiam, quem à Calvisio Plinius postulat,
assumeres; vel potius loco assis animum, quem pridem
mihi exhibuisti, serves. Vale. Dabam Lipsiæ. Kal. Sept.
clō lōc LXXX.

ae(3)20

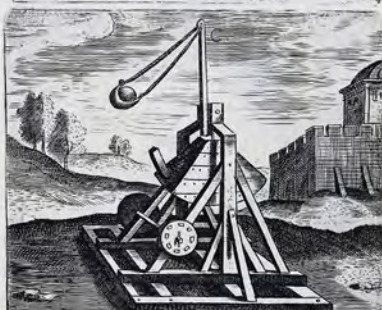
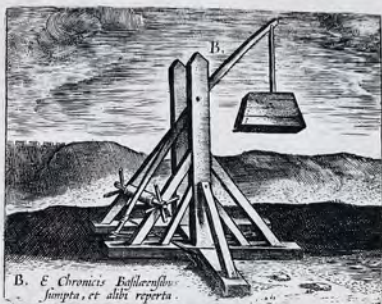

Perlectis quæ de libris Hen-
rici Valesii nomine Petiti Ty-
pographi scripseram paucis;
hortatus es me, clarissime Nu-
blæ, ut de vitâ ejus librum com-
ponerem. Et tum quidem quid
tibi responderim, non recordor. Verum postea-
quam à Te digressus sum, dicta mecum volvens,
erubescere, ac sic increpare meipsum cœpi. An
oblivisci me posse Henrici Valesii, arctissimis san-
guinis vinculis, amore literarum, & tam diurnâ
vel potiùs ferè perpetuâ mecum vitæ ac victus
communitate conjuncti? An illaudatum & taci-
tum relinquere me posse clarissimum virum, qui
amicos aut vivos epistolis librorum fronti præfi-
xis, aut mortuos laudationibus celebravit? An
denique me fraudaturum vero testimonio fra-
trem meum, quod plerique scriptores ultrò etiam
alienis honorificum reddiderunt? Si Svetonius
Tranquillus de illustribus Grammaticis librum, de
claris quoque Rhetoribus volumen composuit;
quantò magis dicendus est mihi Valesius, qui
scholasticos istos, mercenariosque professores lon-
go intervallo superavit, & omnes Grammatici
partes, omnes Rhetoris vel potiùs Oratoris nume-
ros, dum vixit, implevit? Certè quum Latinos Hi-

A 2

stori-

SEQUEN-

Ivsti Lipsi v.c. Opera omnia, postremvm ab ipso avcta et recensita: Nvnc primvm copioso rervm indice illustrata. Tomus Tertius. – Antverpiæ, Ex officina Plantiniana Balthasaris Moreti, M.DC. XXXVII [1637] (24).

ПОКАЖЧИК ПРИЗВИЩ АВТОРІВ, УПОРЯДНИКІВ ТА ІНШИХ ІМЕН, ЩО ЗГАДУЮТЬСЯ В ОПИСАХ

32	Avancino, Nicolao
14	Baronius, Caesar
9	Beythe, István
5, 6	Canter, Willem
5, 7, 10, 11	Catullus, Caius Valerius
16	Cicero, Marcus Tullius
9, 13	Clusius, Carolus
7, 8, 10	Dousa, Janus
10	Dousa, Janus Filius
12	Dousa, Georgius
4	Duarenius, Franciscus
6	Euripides
5	Gislain, Victor
4	Haloander, Gregor
21	Hugone, Hermanno
1, 2, 3, 4	Justinianus
15, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29,	Lipsius, Justus
30, 31	
20	Marselaer, Fredericus de
22	Massariae, Alexandri
12	Paczkiewicz P.
5	Poelmann, Theodor
5, 10, 11	Propertius, Sextus
1, 3	Roussard, Louis
18	Scribanius, Carolus
5, 8, 10, 11	Tibullus, Albius
33	Valesius, Hadrianus
17	Woverius, Ioannis

ПОКАЖЧИК НАЗВ КНИГ

- 22 Alexandri Massariae Vicentini, antiq. et celeb. Gymnasij Patauini doctoris primarij, Opera medica...
- 14 Annales Ecclesiastici, avctore Cæsare Baronio Sorano ex congreg...
- 13 Caroli Clusi Atrebatis, Imp. Caess. Augg., Maximiliani II, Rudolphi II, aulae quondam familiaris...
- 9 Caroli Clusii Atrebatis Rariorum aliquot Stirpium, per Pannoniam, Austriam, & vicinas quasdam Provincias observatarum Historia...
- 18 Caroli Scriban e Societate Iesu Antverpia.
- 18 Caroli Scriban e Societate Iesu Origines Antverpiensium
- 5 Catvllvs Tibvllvs Propertivs. [et Corn. Gallus. Cat. et Tib. recens. a Vict. Giselino et Th. Pulmanno, et Sex. Propertii Elegiarvm libri IIII. cum scholiis Gulielmi Canteri.]
- 10, 11 Catvllvs, Tibvllvs, Propertivs, lampridem viri docti iudicio castigati...
- 1 Codicis DN. Ivstiniani Sacratissimi principis pp. a. ex repetita prælectione...
- 2 Codicis Domini Ivstiniani Sacratissimi principis ex repetita praelectione...
- 19 De compendiosa doctrina
- 21 De militia equestri antiqua et nova ad regem Philippum IV. Libri quinque auctore Hermanno Hugone Societ. Iesu.
- 6 ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ ΙΘ. Evripidis Tragoediae XIX : in quibus praeter infinita menda syblata...
- 20 Frederici de Marselaer equitis Legatus libri duo. Ad Philippum IV Hispaniarum Regem.
- 12 Georgii Dousæ, De itinere suo Constantinopolitano, Epistola. Accesserunt veretes inscriptiones Byzantio...
- 33 Hadriani Valesii Historiographi Regii De Vita Henrici Valesii Historiographi Regii...
- 8, 10 Iani Dovsæ Nordovicis Præcidanea Pro Albio Tibullo.
- 7, 10 Iani Dovsæ Nordovicis Præcidanea Pro Q. Valerio Catullo.
- 17 Ioannis Woverl Antuerpiensis Panegyricvs Avstriæ Serenissimis Archidvcibus Belgicæ...
- 10, 11 In Catvllvs, Tibvllvs, Propertivs coniectanea...
- 3 Institvtionvm dn. Ivstiniani sacratissimi principis pp.a...
- 23, 24, 25, Ivsti Lipsi v.c. Opera omnia, postremvm ab ipso avcta et recensita...
- 26, 27, 28, 29, 30
- 15, 31 L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia...
- 32 Leopoldi Guilielmi, Archidvcis Avstriæ, principis pace et bello inclyti...
- 16 M. Tvllii Ciceronis Epistolae familiares : cum Pavli Manvtii annotationibus breuibvs, in margine adscriptis...
- 19 Nonii Marcelli nova editio Additvs est libellvs Fvlgentii De prisco sermone, & notæ in Nonium & Fulgentium.
- 10 Nordovicis schediasma svccidanevm nuperis ad Tibullum praecidaneis addendum.
- 4 Novellae Constitvtiones Dn. Ivstiniani Sacratissimi Principis, Versae quidem è Græco in Latinum à Gregorio Haloandro...
- 22 Opera medica.
- 23, 24, 25, Opera omnia.
- 26, 27, 28, 29, 30
- 9 Stirpium nomenclator Pannonicvs.

Покажчик провенієнцій

Печатки

- 1 Краєва бібліотека Буковини.
З'являється у виданнях під номерами 9, 13.

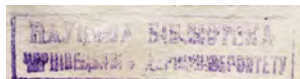
- 2 Бібліотека університету австрійського періоду (кругла).
З'являється у виданнях під номерами 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 20, 31, 33.

- 3 Бібліотека університету австрійського періоду (овальна).
З'являється у виданнях під номерами 10, 12, 18, 21, 32.

- 4 Бібліотека університету радянського періоду.
З'являється у виданнях під номерами 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33.

- 5 “Ad Bibl. Acad.Land.” Бібліотека Мюнхенського університету (з 1800 по 1826 рр.)
З'являється у виданнях під номерами 1, 2.

- 6 “Ex Bibliotheca Laibach”
З'являється у виданнях під номерами 1, 2.

- 7 “Biblioth.Bremensis”
З'являється у виданнях під номерами 22, 28.

- 8 “Societas medica Bremana”
З'являється у виданні під номером 22.

- 9 “Stadtbibliothek Magdeburg”
З'являється у виданнях під номерами 26, 27.

- 10 “Nicht verleihbar.”
Не видається додому, працювати лише в залі.
З'являється у виданнях під номерами 26, 27.

ЕКСЛІБРИСИ ТА ЕТИКЕТКИ

- 11 “DARF VERÄUSSERT WERDEN - K.K. STEIERM. STATTHALTER”.
Попередник нинішнього
Державного архіву Штирії
(федеральна земля Австрії,
центр – м. Грац).
З'являється у виданні під
номером 32.

- 12 “DOUBLETTE GRAZ.”
З'являється у виданні під
номером 32.

- 13 “K.K. LYCEUMSBIBLIOTHEK”
Попередник університетської
бібліотеки Граца.
З'являється у виданні під
номером 32.

- 14 “K.K. UNIVERSITÄT'S BIBLIOTHEK ZU GRATZ”
З'являється у виданні під
номером 32.

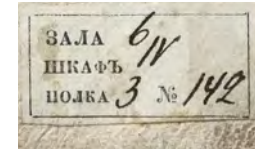
- 15 З'являється у виданні під
номером 33.

- 16 Бібліотека університету
австрійського періоду.
З'являється у виданнях під
номерами 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 11,
12, 18, 20, 21, 31, 32, 33.

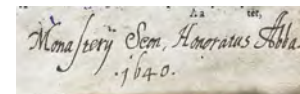

- 17 “I. P. Erman. M.D.S.E.” Жан П'єр
Ерман (1735-1814), німецький
історик і протестантський
богослов.
З'являється у виданнях під
номерами 24, 29.

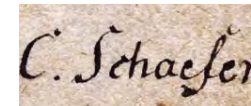

- 18 Фондова етикетка періоду
Російської імперії.
З'являється у виданнях під
номерами 17, 23, 24, 29, 30.

ПОМІТКИ

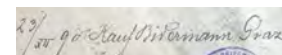
- 19 “Monasterij Seon. Honoratus
Abbas. 1640”
З'являється у виданнях під
номерами 1, 2.

- 20 “C.Schaefer”
З'являється у виданні під
номером 11.

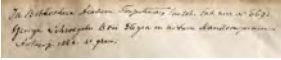
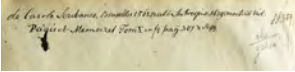
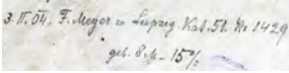
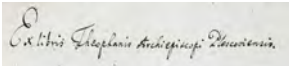
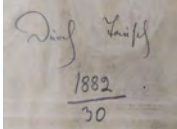
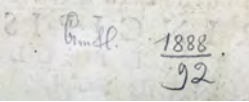
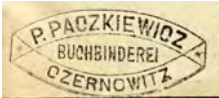
- 21 “Ex libris ***”
З'являється у виданні під
номером 16.

- 22 “23/XII 90 Kauf Bidermann Graz”
З'являється у виданні під
номером 18.

ДЖЕРЕЛА ВИКОРИСТАНІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЦЬОГО ВИДАННЯ

- 23 “In Bibliotheca Academ. Pragensis... N 6692”
З’являється у виданні під номером 18.
- 24 “de Carolo Scribanio Bruxelles 1561 nasco Antverpio 1629 mortero sid : Pagieot Memores Tom X in pag. 307...”
З’являється у виданні під номером 18.
- 25 “З. II. 04 F. Meyer in Leipzig. Kat. 51. № 1429”
З’являється у виданні під номером 21.
- 26 “Ex libris Theophanis Archiepiscopi Plescoviensis”. Феофан Прокопович (1677-1736) – богослов, ректор Київської академії.
З’являється у виданні під номером 25.
- 27 “D*** Z**? 1882|30”
З’являється у виданні під номером 31.
- 28 “GmH 1888/92”
З’являється у виданні під номером 32.
- 29 Штмп палітурної майстерні P. Poczkiwicz (Чернівці).
З’являється у виданні під номером 12.

1. Ковальчук Г. І. Книжкові пам’ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах. Київ : НБУВ, 2004. 642, [1] с.
2. Методичні рекомендації для державної реєстрації книжкових пам’яток України: кириличні рукописні книги та стародруки. К.: НБУВ, 2007. 135 с.
3. Blow P. W. Geheime activiteiten van Plantin, 1555-1583. Gulden Passer, 1995. 73 p. URL: https://www.dbnl.org/tekst/valk017gehe01_01/valk017gehe01_01.pdf (дата звернення: 12.08.2021).
4. Cazes H. Ex officina Plantiniana... ad Victoriensem Bibliothecam : An exhibition of Plantins’ editions. Victoria: University of Victoria, 2011, 16 p. URL: <https://predigital2017.files.wordpress.com/2017/06/plantiniana.pdf> (дата звернення: 12.08.2021).
5. Degeorge, L. La maison Plantin à Anvers: monographie complète de cette imprimerie célèbre aux XVIe et XVIIe siècles. Bruxelles: Gay et Doucé, 1878. 224 p. URL: <https://archive.org/details/lamaisonplantina00dege> (дата звернення: 12.08.2021).
6. Król W. Kompleks muzealny Plantina-Moretusa w Antwerpii. Forum Bibliotek Medycznych. 2016, R. 9, nr. 2, s. 246-278. URL: <http://forum.bg.umed.lodz.pl/images/forum/F18/ForumNr18.pdf> (дата звернення: 12.08.2021).
7. Nikolajev N. Wydania antwerpskiej Officina Plantiniana z kolekcji warszawskich Rosyjskiej Biblioteki Narodowej // Z badan nad książka i księgozbiorami historycznymi. T. 3. Warszawa, 2009. S. 159–169. URL: <http://www.bookhistory.uw.edu.pl/index.php/zbadannadksiazka/article/view/258> (дата звернення: 12.08.2021).

8. Rooses M. Catalogue of the Plantin Moretus museum/ Third eng. ed. Antwerp, E. DeCoker, 1921. 180 p. URL: <https://archive.org/details/catalogueofplant00muse> (дата звернення: 12.08.2021).
9. Rooses M. Christophe Plantin, imprimeur anversois : 2e édition. Anvers : J. Maes, 1896. 414 p. URL: <https://archive.org/details/ChristophePlantinImprimeurAnversois2ed> (дата звернення: 12.08.2021).
10. Rooses M. Plantin et l'imprimerie Plantinienne. Mémoire couronné par l'Académie royale de Belgique au Concours Stassart. Gand, 1878. 84 p. URL: <https://archive.org/details/plantinetlimpri00roosgoog> (дата звернення: 12.08.2021).
11. Sabbe M. Christopher Plantin. Translated from the Flemish by Alice Van Riel-Göransson. Antwerp., J.-E. Buschmann, 1923. 88 p. URL: <https://archive.org/details/christopherplant00sabb> (дата звернення: 12.08.2021).
12. Sabbe M. Plantin : the Moretus and their work. Brussels : L.J. Kryn, 1926. 113 p. URL: <https://archive.org/details/b2982722x/page/58/mode/2up> (дата звернення: 12.08.2021).
13. Szymtka R. Rozwój drukarstwa w Niderlandach w XVI wieku na przykładzie Antwerpii i rola druku podczas antyhiszpańskiego powstania. Prace Historyczne. 2010. Numer 137. s. 79-88. URL: https://www.researchgate.net/publication/312378730_Rozwoj_drukarstwa_w_Niderlandach_w_XVI_wieku_na_przykladzie_Antwerpii_i_rola_druku_podczas_antyhiszpańskiego_powstania (дата звернення: 12.08.2021).
14. Vinne T. A printer's paradise, the Plantin-Moretus Museum at Antwerp. De Vinne Press, 1888. URL: (дата звернення: 12.08.2021).
15. Vinne T. Christopher Plantin, and the Plantin-Moretus museum at Antwerp. New York : Printed for the Grolier club, 1888. 98 p. URL: <https://archive.org/details/christopherplan00vinngoog/mode/2up> (дата звернення: 12.08.2021).
16. Voet L. The Golden Compasses. The History of the House of Plantin-Moretus. Vangcndt & Co, Amsterdam / Routledge & Kegan Paul, London / Abner Schram, New York 1969-1972. (2 delen). URL: https://www.dbnl.org/tekst/voet004gold01_01/ (дата звернення: 12.08.2021).
17. Winship G. Gutenberg to Plantin : an outline of the early history of printing. Cambridge : Harvard University Press, 1930. 98 p. URL: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.61097> (дата звернення: 12.08.2021).

Науково-довідкове видання

ПЛАНТЕНИ

Каталог видань з фондів Наукової бібліотеки
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Упорядник

канд. істор. наук О. І. Шилюк

Відповідальний за випуск

канд. філол. наук, доц. М. Б. Зушман

Цифрові копії

Т. О. Шилюк

Г Е Л Ь Е Т И К А
ВИДАВНИЧІЙ ДІМ

Підписано до друку 15.12.2021 р.

Формат 84x108/32. Папір офсетний.

Гарнітура Fogum. Цифровий друк. Умов.-друк. арк. 10,11.

Тираж 50. Зам. №1221-318.

Віддруковано з готового оригінал-макета.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Aptud Ioannem Moretum.

M. DC. IX.

“Ioannis Woverl Antuerpiensis Panegyricvs Avstriæ Serenissimis Archidvcibvs Belgicæ Clementissimis, Piissimis, Optimis Principibvs Patriæ Parentibvs scriptus” (17). Інформація про видавництво і друкарська марка в кінці книги.